

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Anni Kilponen

Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin rakentaminen EU-ohjelman viestinnässä

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö
Digitaalisen median pro gradu -tutkielma
Viestinnän monialainen maisteriohjelma

Vaasa 2020

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Anni Kilponen		
Tutkielman nimi:	Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin rakentaminen EU-ohjelman viestinnässä		
Tutkinto:	Filosofian maisteri		
Oppiaine:	Viestinnän monialainen maisteriohjelma		
Opintosuunta:	Digitaalinen media		
Työn ohjaaja:	Merja Koskela		
Valmistumisvuosi:	2020	Sivumäärä:	108

TIIVISTELMÄ:

Euroopan unionin instituutioiden toiminta ja päätökset voivat vaikuttaa niin unionin kansalaisten jokapäiväiseen elämään kuin myös heidän identiteetteihinsä. Aiheesta on keskusteltu paljon, mutta tutkijat eivät ole kuitenkaan päässeet yhteisymmärrykseen EU-politiikan vaikutuksista identiteetteihin. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan EU:n alue- ja koheesiopolitiikkaan kuuluvien Suomen rakennerahasto-ohjelmien viestinnässä. Unionin tavoitteena on sekä tukea EU:n jäsenvaltioiden kansallisia identiteettejä että tuottaa eurooppalaisten yhteistä identiteettiä. Tavoite voi kuitenkin osoittautua ristiriitaiseksi, sillä identiteetit saattavat asettua keskenään vastakkaisiksi. Tämän vuoksi onkin mielenkiintoista tutkia, millainen suhde niiden välille rakennerahasto-ohjelmien viestinnässä muodostuu.

Tutkimuksen aineisto koostuu Suomen rakennerahasto-ohjelmien verkkosivujen julkaisuista, joiden pituus vaihtelee alle sadasta sanasta yli tuhanteen sanaan. Tutkimusaineiston julkaisut sisältävät tiedotustyyppisiä sekä menneistä tapahtumista ja hankkeista kertovia julkaisuja. Aineisto on kerätty aikavälillä 10.–23.2.2020, ja se koostuu 50 julkaisusta, jotka on julkaistu vuosien 2017–2019 aikana. Tarkastelen tutkimuksessani julkaisujen tekstisisältöä ja kuvia. Tutkimukseni teoreettisena lähtökohtana toimii sosiaalisen identiteetin käsite. Sosiaalisen identiteetin katsotaan rakentuvan diskursiivisesti sosiaalisissa käytännöissä. Aluksi selvitän, millaisissa julkaisuissa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan. Sitten tarkastelen, millaisissa diskursseja rakennetaan. Lopuksi selvitän, millaisia ideologioita diskursseihin kytkeytyy. Menetelmäkehityksenä toimii diskurssianalyysin ja kriittisen diskurssianalyysin yhdistelmä. Käytän tutkimuksen analyysissä apunani myös laadullista sisällönanalyysiä.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, ettei kaikissa aineiston julkaisuissa rakenneta kansallista tai eurooppalaista identiteettiä. Kansallista identiteettiä rakennetaan tutkimukseni aineistossa yhteensä yhdeksässä diskurssissa, eurooppalaista identiteettiä viidessä diskurssissa. Identiteettejä rakennetaan diskursseissa erityisesti alue- ja koheesiopolitiikkaa käsittelevissä asiayhteyksissä, ja diskurssit kytkeytyvät politiikan sisältämiin ideologioihin. Ideologiat ilmenevät julkaisuissa valmiiksi laadittuina diskurssirepertuaareina ja ideologioita heijastavina termeinä. Julkaisuista voidaan tunnistaa useampia diskursseja samanaikaisesti, ja diskurssit asettuvat myös osin toisilleen vastakkaisiksi. Diskursseista voidaan tunnistaa paitsi läsnä olevia identiteettejä rakentavia seikkoja, myös poissaoloja eli lukijalle näkymättömäksi jääviä asioita. EU:n ristiriitainen tavoite ratkaistaan rakennerahasto-ohjelman viestinnässä rakentamalla kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rinnakkain. Voidaan päätellä, että EU:n komission säädösten avulla varmistetaan, että rakennerahasto-ohjelmien viestinnällä tuetaan ja tuotetaan sekä unionin jäsenvaltioiden kansallisia identiteettejä että eurooppalaisten yhteistä identiteettiä.

AVAINSANAT: rakennerahastot, kansallinen identiteetti, eurooppalainen identiteetti, identiteettipolitiikka, verkkoviestintä, diskurssianalyysi.

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tavoite	7
1.2	Aineisto	9
1.3	Menetelmä	12
2	Euroopan unioni identiteettejä rakentamassa	15
2.1	Euroopan unioni ja sen viestintä	15
2.2	Suomi osana Euroopan unionia	17
2.3	Suomen rakennerahasto-ohjelmat	18
2.4	Diskursiivisesti rakentuvat identiteetit	20
2.4.1	Kansallinen identiteetti	23
2.4.2	Alueellinen identiteetti	29
2.4.3	Eurooppalainen identiteetti	31
2.5	Euroopan unionin identiteettipolitiikka	33
2.6	Aiempi tutkimus identiteettien ja EU-politiikan suhteesta	36
3	Diskurssianalyysi identiteettien tarkastelussa	39
3.1	Diskurssi puhuttuna ja kirjoitettuna kielenkäyttönä	40
3.2	Genre ja konteksti	42
3.3	Kriittinen diskurssianalyysi	45
3.4	Diskurssin heijastamat ideologiat	48
3.5	Diskurssin hiljaisuudet	50
4	Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti rakennerahastoviestinnässä	52
4.1	Identiteettejä rakentavat julkaisutyyppit	53
4.2	Kansallisen identiteetin diskursiivinen rakentaminen	55
4.2.1	Kansallismaisemien Suomi	56
4.2.2	Tasa-arvoinen Suomi	58
4.2.3	Tasa-arvoton Suomi	60
4.2.4	Vastuullinen Suomi	62

4.2.5	Tunnollinen Suomi	64
4.2.6	Yhteistyön Suomi	66
4.2.7	Alueiden Suomi	69
4.2.8	Suomalaiset symbolit	72
4.3	Eurooppalaisen identiteetin diskursiivinen rakentaminen	74
4.3.1	Tasa-arvoinen Eurooppa	76
4.3.2	Yhteistyötä tekevä Eurooppa	78
4.3.3	Innovatiivinen Eurooppa	80
4.3.4	Yhteisöllinen Eurooppa	81
4.3.5	Eurooppalaiset symbolit	82
4.4	Diskursseihin kytkeytyvät ideologiat	84
4.5	Yhteenveto	87
5	Päätäntö	90
	Lähteet	95
	Aineisto	105

Kuvat

Kuva 1.	Esimerkki julkaisusta (Rakennerahastot.fi).	11
Kuva 2.	Suomalainen kansallismaisema (Julkaisu 46).	58
Kuva 3.	Nainen metsätöissä (Julkaisu 43).	60
Kuva 4.	Yhteistyötä tekevät suomalaiset (Julkaisu 25).	68
Kuva 5.	Suomen lippu kansallisen identiteetin rakentajana (Julkaisu 21).	74
Kuva 6.	EU:n ja Suomen liput (Julkaisu 3).	74
Kuva 7.	Yhteistyötä tekevät eurooppalaiset (Julkaisu 20).	79
Kuva 8.	Eurooppalaisia symboleita Regiostars-esitteessä (Julkaisu 19).	83
Kuva 9.	Euroopan unionin tukema EuroHPC -hanke (Julkaisu 44).	84

Kuviot

Kuvio 1.	Tutkimuksen kulku.	12
Kuvio 2.	Identiteetin jakautuminen.	21
Kuvio 3.	Alueellisen identiteetin rakentuminen.	30
Kuvio 4.	Identiteettejä rakentavien julkaisujen määrät julkaisutyypeittäin.	54

Taulukot

Taulukko 1.	Aineiston jaottelu julkaisutyyppin mukaan.	52
Taulukko 2.	Diskurssit ja teemat, joiden kautta kansallista identiteettiä rakennetaan.	56
Taulukko 3.	Diskurssit ja teemat, joiden kautta eurooppalaista identiteettiä rakennetaan.	75
Taulukko 4.	Ideologioita ilmentävät diskurssit.	85
Taulukko 5.	Diskurssit ja teemat, joiden kautta identiteettejä rakennetaan.	88

1 Johdanto

Euroopan unioni on vaikuttanut suomalaisten elämään jo yli parinkymmenen vuoden ajan. Se on tuonut unionin jäsenvaltioiden kansalaisille muun muassa vapaan liikkuvuuden unionin alueella, autojen yhteiset rekisterikilvet, lipun, valuutan sekä yhteisiä sääntöjä ja direktiivejä eri hallinnonaloille. Lisäksi unioni on tunnettu lukuisista ohjelmistaan, jotka keskittyvät niin opetukseen, kulttuuriin, ympäristönsuojeluun kuin kansainväliseen yhteistyöhön (Euroopan komissio, 2020a).

Myös alue- ja koheesiopolitiikan alla toimivat EU:n rakennerahasto-ohjelmat vaikuttavat monen unionin jäsenvaltion kansalaisen arkeen. Suomessa unionin rakennerahasto-ohjelmien avulla tuetaan muun muassa alueiden saavutettavuuden parantamista, nuorten työllistymistä, henkilöstön osaamista sekä työperäistä maahanmuuttoa (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020a). Käytännössä rakennerahasto-ohjelmien hankkeilla voidaan esimerkiksi uusien huonokuntoisten teiden päällysteitä, edistää suomalaisyritysten digitalisaatiota kansainvälisessä toimintaympäristössä sekä tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä rahoituksen saannissa.

Euroopan unionin yhteydessä puhutaan toisinaan myös unionin kansalaisten yhteisestä identiteetistä, jota rakennetaan eri tavoin erilaisissa konteksteissa. Eurooppalainen identiteetti kuuluu sosiaalisten identiteettien joukkoon, ja sosiaalisella identiteetillä tarkoitetaan sitä osaa ihmisen itsekäsityksestä, joka määräytyy hänen ryhmäjäsennyksistään (Reicher ja muut, 2010, s. 45). Vuonna 1992 ensimmäistä kertaa esitellyn Euroopan unionin kansalaisuuden ei kuitenkaan ole tarkoitus korvata eurooppalaisten omia kansalaisidentiteettejä, vaan pikemminkin täydentää niitä (Kraus, 2008, s. 47–50).

Euroopan unionin kaltaiset organisaatiot pyrkivät myös tietoisesti rakentamaan ja tukemaan sille ominaisen identiteetin syntymistä. Identiteettipolitiikan tarkoituksena voidaan nähdä kollektiivisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen aikaansaaminen unionin kansalaisissa, jolla puolestaan edistetään osaltaan unionin alueen yhtenäisyyttä. Esimerkkejä unionin harjoittamasta identiteettipolitiikasta ovat opetukseen ja kulttuuriin

keskittyvät ohjelmat, kuten Erasmus+ (Kraus, 2008, s. 49–50; Euroopan komissio, 2020a). Näiden ohjelmien avulla voidaan jakaa esimerkiksi Euroopan yhteistä kulttuuriperintöä, joten ne ovat erityisen kietoutuneita unionin identiteettipolitiikkaan (Kraus, 2008, s. 49–50). Samaan aikaan EU haluaa kuitenkin korostaa myös unionin alueen monimuotoisuuden merkitystä (Kraus, 2008, s. 47–50).

Voidaan ajatella, että Euroopan unioni pyrkii myös rakennerahasto-ohjelmien avulla levittämään ja vahvistamaan yhteenkuuluvuuden tunnetta unionin kansalaisissa ja toisaalta pitämään samalla yllä alueellisia, kansallisia identiteettejä jäsenvaltioissaan. Siten Euroopan unioni ja sen identiteettipolitiikka vaikuttavat myös suomalaisten elämään rakennerahasto-ohjelmien kautta.

1.1 Tavoite

Tässä työssä tarkastelen kansallista ja eurooppalaista identiteettiä EU-ohjelman näkökulmasta, rakennerahasto-ohjelmien viestinnän kautta. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, kuinka kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan Suomen rakennerahasto-ohjelmien viestinnässä. Käytän tässä tutkimuksessa jatkossa termiä *rakennerahastoviestintä* viittaamaan Suomen rakennerahasto-ohjelmien viestintään. Rakennerahastoviestinnässä hyödynnetään useita internetpohjaisia kanavia: Suomen rakennerahasto-ohjelmista viestitään sekä rakennerahastot.fi -verkkopalvelussa että sosiaalisen median kanavissa, kuten Facebookissa, Twitterissä ja Youtubessa. Tässä tutkimuksessa tarkastelen rakennerahastojen verkkopalvelun viestintää.

Tutkimukseni tavoitteeseen pääsen seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

1. Millaisissa julkaisuissa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan?
2. Millaisissa diskursseissa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan?
3. Millaisia ideologioita diskursseihin kytkeytyy?

Ensimmäinen tutkimuskysymys liittyy tutkimuksen tavoitteeseen. Sen avulla selvitän, minkä tyyppisissä julkaisuissa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä ylipäättään rakennetaan aineistossa, jonka sisältö vaihtelee tiedotustyyppisistä julkaisuista hankkeista kertoviin julkaisuihin. Toinen tutkimuskysymys selvittää, millaisissa diskursseissa identiteettejä rakennetaan aineistossa. Diskurssilla viitataan tutkimuksessani kirjoitettuun kielenkäyttöön, joka sisältää vakiintuneet tavat puhua asioista ja ilmiöistä, tässä tapauksessa kansallisesta ja eurooppalaisesta identiteetistä (ks. esim. Jørgensen & Phillips, 2002, s. 1). Identiteetti puolestaan rakentuu diskursiivisesti kielenkäytössä (Kaunismaa, 1997, s. 2–3). Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla selvitän, millaisia poliittisia ideologioita aineistossa esiintyviin diskursseihin kytkeytyy. Viimeiseen tutkimuskysymykseen sisältyy siis oletus siitä, että diskursseissa ilmenee ideologioita, joita rakennerahastoviestinnässä välitetään (ks. esim. Kress, 1985, s. 30; Jørgensen & Phillips, 2002, s. 63). Ideologioilla viitataan tässä tutkimuksessa poliittisten instituutioiden, kuten EU:n ja rakennerahastojen ideologiaksi. Ideologialla käsitteenä puolestaan tarkoitan sellaisten ideoiden joukkoa, joiden avulla organisaatio ajaa omaa etuaan yhteiskunnassa (ks. Kress, 1985, s. 29).

Euroopan unionin ohjelmien ja identiteettien välisestä suhteesta tiedetään vähän (Cappello & Perucca, 2019a, s. 638). Esimerkiksi Suomen rakennerahasto-ohjelmien viestinnästä ei ole tehty viestintätieteellistä tutkimusta kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin näkökulmasta. Tämä tutkimus täyttää siis aukkoa tarkasteltavan ilmiön tutkimuksessa. Euroopan unionin instituutioiden toiminta ja päätökset vaikuttavat unionin kansalaisten jokapäiväiseen arkeen, ja vaikka instituutioiden tai EU-politiikan vaikutuksista identiteetteihin on käyty paljon keskustelua, tutkijat eivät ole päässeet yhteiseen lopputulokseen (Laffan, 2004, s. 75). Euroopan unionin tavoitteena on myös tukea jäsenvaltioidensa kansallisia identiteettejä ja tuottaa samalla eurooppalaisten yhteistä identiteettiä. Tämä tavoite saattaa kuitenkin olla ristiriitainen, sillä identiteetit voivat asettua keskenään vastakkaisiksi. Siksi on mielenkiintoista tutkia, millainen suhde kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välille rakennerahastoviestinnässä muodostuu.

Oletan, että rakennerahastoviestinnässä rakennetaan sekä kansallista että eurooppalaista identiteettiä. Eurooppalaisen identiteetin rakentaminen aineistossa on perusteltua, sillä rakennerahastoviestintää ohjaavat komission asettamat määräykset ja ohjeet, joiden mukaan rakennerahastoviestinnän tulee esimerkiksi luoda myönteistä mielikuvaa EU:n alue- ja koheesiopolitiikasta (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020b, s. 2). Toisaalta myönteisen EU-kuvan luomiseen ei välttämättä tarvita identiteetin rakennusaineiksia. Euroopan unionin rakennerahastoviestinnälle asettamiin vaatimuksiin ja ohjeisiin palaan tarkemmin luvussa 2.3.

Olettamukseni on myös, että kansallista identiteettiä rakennetaan ainakin rakennerahastohankkeista kertovissa julkaisuissa, sillä hankkeet on toteutettu Suomessa suomalaisten toimijoiden voimin. Euroopan unionin tavoitteena on sekä tukea unionin jäsenvaltioiden kansallisia identiteettejä että tuottaa yhteistä eurooppalaista identiteettiä (Kraus, 2008, s. 47–50). Tästä syystä identiteetit kohtaavat väistämättä aineistossa. Ne eivät kuitenkaan välttämättä ainoastaan tue toisiaan, vaan identiteetit saattavat myös asettua vastakkaisiksi.

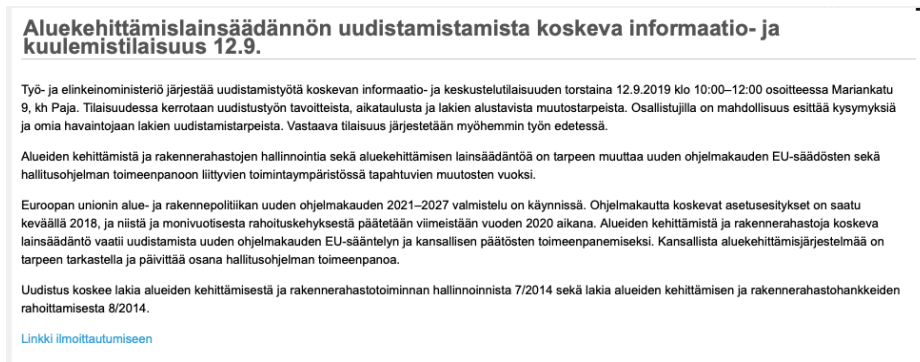
1.2 Aineisto

Tarkastelen tässä tutkimuksessa kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin rakentamista Suomen rakennerahasto-ohjelmien yhteisessä rakennerahastot.fi -verkkopalvelussa. Tutkimukseni aineistona toimivat verkkopalvelun Ajankohtaista-osion sisällöt, jotka on nimetty verkkopalvelussa uutisiksi (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020c). Verkkopalvelujen sisältö on jaettu koko Suomen kattaviin valtakunnallisiin pääsivuihin sekä alueellisiin sivuihin, joita ovat Pohjois-, Itä-, Länsi- ja Etelä-Suomen suuralueiden omat sivut (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020c). Kunkin alueen sekä koko valtakunnan kattavilla sivulla on omat alasisivunsa (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020c).

Tutkimukseni aineistona toimivat rakennerahastojen verkkopalvelusta poimitut 50 julkaisua, jotka sisältävät tekstiä ja kuvia. Kultakin suuralueen sivuilta ja valtakunnallisilta

sivuilta tutkimuksessa on mukana kymmenen julkaisua. Tarkastelen tutkimuksessa julkaisujen sekä teksti- että kuvasisältöjä. Julkaisujen pituus vaihtelee alle sadan sanan julkaisuista yli tuhannen sanan pituisiin julkaisuihin. Olen kerännyt aineiston rakennerahastojen verkkosivuilta 10.–23.2.2020. Suurin osa tutkimuksen aineiston julkaisuista on julkaistu vuosien 2018 ja 2019 aikana, mutta Länsi-Suomen suuralueen sivujen kymmenes tutkimukseen mukaan ottamani julkaisu on julkaistu 23.10.2017. Tämä johtuu siitä, että Länsi-Suomen sivuja on päivitetty muiden alueiden sivuja harvemmin, eikä siellä siten ollut julkaistu vuosien 2018 ja 2019 välillä yhtä paljon julkaisuja kuin muiden alueiden sivuilla. Perustelen aineiston riittävyyden tähän tutkimukseen sen saturoitumisella. Lisäksi rakennerahastojen verkkopalvelun julkaisut ovat sisällöltään samankaltaisia tarkastelemallani aikavälillä 2017–2019, eivätkä ne poikkea myöskään aiempien vuosien julkaisuista, sillä nykyinen rakennerahasto-ohjelma on ollut käynnissä vuodesta 2014 lähtien.

Aineistonkeruuvaiheessa kartoitan ensimmäiseksi rakennerahastojen verkkosivujen sisältöä. Selvitän, minkä tyyppisiä julkaisuja sivustolla on julkaistu ja millä aikavälillä. Lisäksi tarkastelen alueellisten ja valtakunnallisten sivujen julkaisujen sisällöllisiä eroja sekä julkaisutahtia. Julkaisujen sisältö vaihtelee rahoituksen hakuajoista ja tulevista tapahtumista tiedottavista uutisista hankkeista ja menneiden tapahtumien sisällöistä kertoviin julkaisuihin. Myös julkaisutahti vaihtelee alueittain (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020d, e). Lisäksi julkaisujen sisällöt ovat eri alueiden sivuilla erilaisia, vaikka EU:n komission asettamat viestintäohjeet ohjaavat kaikkien alueiden viestintää (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020b, s. 2). Länsi-Suomen suuralueen sivuilla tiedotetaan paljon esimerkiksi tulevista hauista, mutta hankkeista kertovia julkaisuja on vähän (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020e). Sen sijaan Pohjois- ja Itä-Suomen suuralueiden sivuilla on paljon narratiivisia osuuksia sisältäviä julkaisuja, joissa kerrotaan esimerkiksi toteutuneista ja meneillään olevista hankkeista (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020d, f).

Kuva 1. Esimerkki julkaisusta (Rakennerahastot.fi).

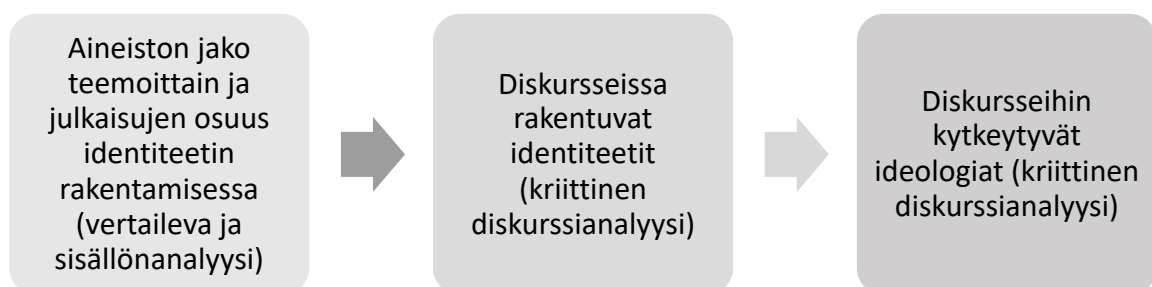
Tutkimuksen aineistonkeruuseen liittyvän kartoituksen perusteella teen lopullisen aineiston rajauksen. Ensinnäkin valitsen aineistoon sellaiset julkaisut, jotka on julkaistu pääosin vuosien 2018 ja 2019 aikana, jotta ne heijastavat mahdollisimman ajankohtaista tilannetta rakennerahastoviestinnässä. Ainoastaan yksi Länsi-Suomen suuralueen sivuilta poimittu tutkimusaineiston julkaisu on lokakuulta 2017, mikä johtuu kyseisen suuralueen sivujen hitaammasta julkaisutahdista muihin suuralueisiin verrattuna. Koska alueiden ja valtakunnallisten sivujen julkaisuaktiivisuus vaihtelee, jätän myös alkuvuoden 2020 julkaisut tutkimukseni ulkopuolelle. Joidenkin alueiden sivuilla on ehditty jo julkaista useita julkaisuja vuodenvaihteen jälkeen, ja esimerkiksi valtakunnallisilla sivuilla on vuoden 2020 alussa aloitettu juttukampanja, joka oli vielä tutkimusaineiston keruuvaiheessa kesken. Jätän tarkastelun ulkopuolelle myös korkeintaan muutaman rivin mittaiset tekstijulkaisut, joiden tarkoituksena on ensisijaisesti rakennerahastohankkeiden parissa työskenteleville tiedottaminen. Tällaisia ovat esimerkiksi avoimista hankehauista kertovat julkaisut sekä tulevista tapahtumista ilmoittavat julkaisut, jotka on suunnattu hankkeiden parissa työskenteleville.

Joissakin julkaisuissa on käytetty kuvia visuaalisina elementteinä kuvituskuvien tapaan. Tällaiset kuvat sisältävät esimerkiksi puun lehtiä tai talvimaiseman. Näillä kuvilla ei ole sisällöllistä yhteyttä julkaisujen tekstisisältöön, joten kuvituskuvat jäävät tässä tutkimuksessa tarkastelun ulkopuolelle. Valitsen tutkimusaineistoni kuviksi oman harkintakyyni mukaan aineiston julkaisujen sisältämät kuvat, joilla on sisällöllinen yhteys saman julkaisun tekstiin.

Tässä tutkimuksessa käyttämäni aineiston laajuuden vuoksi tutkimus voi antaa ajankoh- taista tietoa tutkimastani ilmiöstä. Vaikka tutkimukseni aineisto kattaakin julkaisut vain reilun vuoden ajalta, julkaisujen sisällöt ovat pysyneet pysyvät pääosin samankaltaisina koko ohjelmakauden ajan. Rakenerahastoviestintää ohjaavat asetukset eivät myöskään ole muuttuneet nykyisen rakenerahastokauden ollessa voimassa vuosien 2014–2020 ajan. Lisäksi rakenerahastot.fi-verkkopalvelun julkaisut ovat julkisia, joten tutkimukseni aineisto on kaikkien saatavilla.

1.3 Menetelmä

Tässä tutkimuksessa käytän sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä. Laadullisista menetelmistä hyödynnän vertailevaa sisällönanalyysiä sekä diskurssianalyysiä ja kriit- tistä diskurssianalyysiä yhtenä menetelmäkokonaisuutena. Määrällistä menetelmää käy- tään aineiston julkaisujen osuuksien laskemisessa. Tutkimuksen menetelmän ja analyysin kulku perustuvat asettamiini tutkimuskysymyksiin. Havainnollistan tutkimukseni vaiheita kuviossa 1.

Kuvio 1. Tutkimuksen kulku.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa kartoitan julkaisujen sisältöjä tarkemmin kansal- lisen ja eurooppalaisen identiteetin näkökulmasta. Jaan aineiston julkaisut niiden sisäl- töjen mukaan julkaisutyyppeihin. Sen jälkeen selvitän, millaisissa julkaisuissa kansallista

ja eurooppalaista identiteettiä ylipäättään rakennetaan, ja hyödynnän tässä vaiheessa sisällönanalyysia sekä kansalliseen ja eurooppalaiseen identiteettiin yleisesti liitettyjä ominaisuuksia. Lasken määrällisen menetelmän avulla, kuinka paljon kussakin julkaisutyypissä rakennetaan identiteettejä.

Tutkimuksen toisessa vaiheessa tarkastelen, millaisissa diskursseissa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan aineiston julkaisuissa. Käytän tässä analyysivaiheessa diskurssianalyysiä ja kriittistä diskurssianalyysiä yhdistävää menetelmäkehystä. Lisäksi vertailen, kuinka diskurssit eroavat toisistaan. Käytän myös tässä vaiheessa kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin käsitteitä analyysin tukena. Lopuksi selvitän, millaisia ideologioita diskursseihin kytkeytyy aineiston julkaisuissa diskurssianalyysin ja kriittistä diskurssianalyysin yhdistävän menetelmäkehysten avulla.

Aineiston analyysivaiheen teoreettisena viitekehystenä toimii diskurssianalyysin ja kriittisen diskurssianalyysin yhdistelmä (ks. esim. Jørgensen & Phillips, 2002, s. 1–4, 60). Tarkastelen, miten kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan aineiston julkaisuissa erilaisissa diskursseissa. Diskurssianalyysiä käytetään tutkimuksessa väljän teoreettisen viitekehysten tapaan, ja siten tarkastelun painopisteet ja menetelmälliset sovellukset vaihtelevat tutkimuksesta riippuen (Jokinen ja muut, 2016). Jørgensen ja Phillips (2002, s. 3–4) toteavat, että vaikka diskurssianalyysiä voidaankin käyttää tutkimusalasta riippumatta, siihen ei voida kuitenkaan yhdistää mitä tahansa teoreettista viitekehystä. He kuitenkin nostavat identiteettien tarkastelun yhdeksi diskurssianalyysiä hyödyntäväksi tutkimusmahdollisuudeksi (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 2).

Kriittinen diskurssianalyysi on yksi diskurssianalyysin sovelluksista, jossa tutkijan kriittisyys on keskeinen osa analyysiä. Kriittistä diskurssianalyysiä voidaan myös hyödyntää diskurssianalyysin ohella, sillä analyysimenetelmät eivät ole toisiaan poissulkevia (Jokinen ja muut, 2016). Kriittisen diskurssianalyysin avulla voidaan esimerkiksi paljastaa diskursiivisten toimintojen rooli epätasa-arvoisten valtasuhteiden ylläpitämisessä ja ideologioiden kantamisessa (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 63–64; van Dijk, 1985, s. 6–7). Omassa

tutkimuksessani tartun jälkimmäiseen kriittisen diskurssianalyysin sovellusvaihtoehtoon selvittäessäni, millaisia ideologioita identiteettejä rakentavat diskurssit kantavat.

Jokinen ja muut (2016) painottavat, että kriittisessä diskurssianalyysissä tutkijan tehtävänä on olla aineistolle ja sieltä löytyville jäsenyksille mahdollisimman avoin. Tämän vuoksi tutkijan ei tulisi tehdä oletuksia esimerkiksi suhteiden olemassaolosta tai luonteesta ennen aineiston analyysiä (Jokinen ja muut, 2016). Tässä tutkimuksessa en siis tee yksityiskohtaisia oletuksia myöskään eurooppalaisen identiteetin ja kansallisen identiteetin suhteesta etukäteen, vaan tutkimukseni analyysi paljastaa identiteettien mahdolliset suhteet ja luonteet. Siten myös tutkimukseni jäsenyys perustuu aineistosta nouseviin diskursseihin.

Diskurssianalyysin tapaan myös kriittistä diskurssianalyysiä hyödyntävän tutkimuksen aineistona voivat toimia niin erilaiset tekstit kuin visuaaliset elementitkin, ja kuten diskurssianalyysissä yleensä, kuvia analysoidaan lingvistisinä teksteinä (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 61). Palaan diskurssianalyysiin sekä kriittiseen diskurssianalyysiin tarkemmin luvussa 3.5.

Seuraavassa pääluvussa käsittelem Euroopan unionia sekä Suomen rakennerahasto-ohjelmia ja niiden viestintää sekä kansallista ja eurooppalaista identiteettiä. Luku jakautuu edellä luettelemieni aihealueiden mukaan alalukuihin. Kolmannessa pääluvussa perehdyän diskurssianalyysiin identiteettien tutkimuksessa ennen tutkimuksen varsinaista aineiston analyysiä neljännessä pääluvussa. Analyysiluvun lopuksi kokoan tutkimukseni tulokset yhteen. Viimeisessä pääluvussa esitän tutkimukseni mahdolliset rajoitteet ja jatkotutkimusmahdollisuudet.

2 Euroopan unioni identiteettejä rakentamassa

Tässä luvussa perehdyn ensin Euroopan unioniin ja sen viestintään, sitten Suomen EU-historiaan sekä rakennerahasto-ohjelmiin. Sen jälkeen määrittelen sosiaalisen identiteetin käsitteen ja tarkastelen kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin määritelmiä omissa alaluvuissaan. Lopuksi perehdyn lyhyesti Euroopan unionin identiteettipolitiikkaan sekä aiempaan tutkimukseen identiteettien ja unionin politiikan välisestä suhteesta.

2.1 Euroopan unioni ja sen viestintä

Perehdyn tässä alaluvussa ensin lyhyesti Euroopan unioniin ja sen jälkeen unionin viestintään. Euroopan unionia pidetään makroyhteiskunnallisella tasolla toimivana instituutiona, joka toimii jäsenyyteen liittyvien sääntöjen puitteissa ja jakaa tiettyjä arvoja (Laffan, 2004, s. 78). Se on myös maantieteellisesti rajattu ja muodostuu tällä hetkellä 27 jäsenvaltiosta (Laffan, 2004, s. 78; Euroopan unioni, 2020).

Unionin syntyyn johtanut Euroopan yhdentymisen alkoi toisen maailmansodan loppupuolella, kun taloudellinen yhteistyö eurooppalaisten valtioiden välillä alkoi (Euroopan unioni, 2020). Vuonna 1958 syntyi Euroopan talousyhteisö (ETY), jossa olivat mukana Alankomaat, Belgia, Italia, Luxemburg, Ranska ja Saksa (Euroopan unioni, 2020). Tämän jälkeen talousyhteisöön on liittynyt 21 maata, ja nykyään Euroopan alueella toimivat sisämarkkinat, joita kehitetään edelleen (Euroopan unioni, 2020). Talousyhteisö kehittyi vuosien kuluessa laaja-alaisemmaksi organisaatioksi, jonka toimialoihin kuuluvat muun muassa ilmasto, ympäristö, turvallisuus, oikeusasiat, muuttoliike, ulkosuhteet ja kansanterveys (Euroopan unioni, 2020). Vuonna 1993 Euroopan talousyhteisön nimi muutettiin Euroopan unioniksi (Euroopan unioni, 2020).

Useimpien EU-maiden välillä liikkuminen on vapaata, ja kaikilla EU-kansalaisilla on oikeus valita asuinmaansa Euroopan unionin sisällä (Euroopan unioni, 2020). Sisämarkkinoiden ansiosta useimmat palvelut, tavarat, raha ja ihmiset voivat liikkua unionin sisällä vapaasti.

Euroopan unioniin kuuluu demokraattinen hallinto (Euroopan unioni, 2020). Kansalaisilla on unionin tasolla edustajansa Euroopan parlamentissa, jonka jäsenet valitaan suorilla vaaleilla (Euroopan unioni, 2020). Lisäksi jäsenvaltioilla on omat edustajansa Eurooppa-neuvostossa ja EU:n neuvostossa, ja unionin jäsenvaltioiden kansalliset parlamentit toimivat yhteistyössä EU:n toimielimien kanssa (Euroopan unioni, 2020).

Euroopan unionille ei ole määritelty erillistä viestintäpolitiikkaa, mutta unionin toimielimille yhteisenä kehyksenä toimivan perusoikeuskirjan avulla toimielimet voivat osoittaa EU:n toimien ja saavutusten yhteyden unionin arvoihin ulkoisessa viestinnässä (Iskra, 2020). Unionilla on velvollisuus kertoa päätöksistään ja toiminnastaan unionin kansalaisille, ja EU:n toimielimissä työskentelee viestintään erikoistunutta henkilöstöä, jonka tehtävänä on varmistaa, että tietoa unionista on saatavilla helposti ja kansalaisten ymmärtämällä kielellä (Iskra, 2020). Euroopan unioni käyttää viestinnässään sosiaalista mediaa, verkkosivuja, vierailijapalveluita ja jäsenvaltioissa sijaitsevia yhteystoimistoja sekä erityispalveluita, jotka on tarkoitettu tiedotusvälineille (Iskra, 2020).

Euroopan komission julkaisemat viestintäpolitiikkaa koskevat asiakirjat sisältävät kolme periaatetta (Iskra, 2020). Näitä ovat yleisön kuunteleminen ja sen näkemysten ja huolenaiheiden huomioon ottaminen, kansalaisten jokapäiväiseen elämään vaikuttavan unionin politiikan selittäminen sekä yhteyksien luomien paikallisella tasolla hyödyntäen viestintäkanavina kansallisia ja paikallisia alustoja ja kansalaisten suosimia viestintävälineitä (Iskra, 2020).

Vaikka poliittisia organisaatioita voidaan joissakin konteksteissa ajatella jäykiksi, vanhanaikaisiksi ja hitaiksi muutoksille, ovat ne alkaneet käyttää internetiä ja sosiaalisen median kanavia viestinnän välineinä sidosryhmäviestinnässään. Myös osa Euroopan unionin toimielimistä siirtyi 2000-luvulla käyttämään internetiä ulkoisessa viestinnässään, ja 2010-luvun alussa osa unionin hallinnon alla toimivista instituutioista omaksui myös sosiaalisen median ja erilaisten julkisten keskustelualustojen käytön kansalaisten kanssa

käytävää keskustelua varten (Krzyżanowski, 2018, s. 283–285; Wodak & Wright, 2006, s. 251–252).

Useiden tutkimusten mukaan Euroopan unionin ulkoisessa viestinnässä on kuitenkin havaittu puutteita viime vuosikymmenien aikana (Krzyżanowski, 2018, s. 283–285). Aktiivinen ulkoinen viestintä ei ole ollut EU:n varsinkaan sellaisten toimielinten mielenkiinnon kohteena, jotka harjoittavat pääasiassa suljettujen ovien takana tapahtuvaa politiikkaa ja päätöksentekoa (Krzyżanowski, 2018, s. 283–285). Kyseisten toimielimien ulkoinen viestintä onkin useimmiten tapahtunut virallisen tiedottajan kautta (Krzyżanowski, 2018, s. 283–285).

2.2 Suomi osana Euroopan unionia

Suomalaiset äänestivät Euroopan unionin jäsenyydestä vuonna 1994, ja Suomi on kuulunut unioniin vuodesta 1995 lähtien (Ulkoasiainministeriö, 2009). EU on tuonut suomalaisille muun muassa vapaan liikkuvuuden unionin alueella, avoimet työmarkkinat, yhteisen valuutan, erilaisiin teemoihin keskittyviä sekä kansallisia että koko unionin kattavia ohjelmia, sairaanhoitokortin ja yhteisen energia-, kauppaa-, muutto- sekä puolustus- ja turvallisuuspolitiikan sekä eurooppalaisen identiteetin kansallisen identiteetin rinnalle (Ulkoasiainministeriö, 2009).

Suomalaisten mielipiteet Euroopan unionia kohtaan ovat muuttuneet viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. Eurooppaa ei vielä 15 vuotta sitten pidetty kovinkaan läheisenä, vaan sen koettiin olevan jossain Suomen ulkopuolella (Oinonen ja muut, 2005, s. 9). Kuitenkin vuonna 2005 tehdyssä Eurobarometri-tutkimuksessa noin 21 prosenttia suomalaisista koki olevansa kiintyneitä Eurooppaan; luku oli noussut vuonna 2003 tehdystä tutkimuksesta, jolloin vastaava luku oli 11 prosenttia (Euroopan komissio, 2005). Kolmeitoista vuotta myöhemmin, vuonna 2018 enemmistö suomalaisista, noin 61 prosenttia, tunsi olevansa sekä suomalaisia että eurooppalaisia, eli samastumansa molempiin identiteetteihin (Euroopan komissio, 2018). Neljä prosenttia koki puolestaan olevansa

ensisijaisesti eurooppalainen ja toissijaisesti eurooppalainen, ja yksi prosentti koki olevansa vain eurooppalainen (Euroopan komissio, 2018). Voidaan sanoa, että suomalaiset kokevat itsensä yhä enemmän eurooppalaisiksi ja Euroopan unionin kansalaisiksi kuin yli kymmenen vuotta sitten. Eurobarometri-tutkimusten tulosten perusteella näyttää siltä, että unionin identiteettipolitiikalla on ollut vaikutuksia Suomessa.

2.3 Suomen rakennerahasto-ohjelmat

Suomi saa rahallista tukea Euroopan unionilta Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastosta (ESR) (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2011). Yhdessä nämä kaksi rahastoa muodostavat rakennerahastot, jotka toimivat aluepolitiikassa Suomen työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2011). Suomessa rakennerahastotoiminta aloitettiin Suomen liittyessä Euroopan unioniin vuonna 1995, ja ohjelmakausia on ollut tähän mennessä neljä: 1995–1999, 2000–2007, 2007–2013 ja 2014–2020 (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020a). Nykyinen rakennerahasto-ohjelma Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 jaetaan Manner-Suomen ja Ahvenanmaan ohjelmiin (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020a). Seuraava rakennerahasto-ohjelmakausi alkaa Suomessa vuonna 2021.

Suomen rakennerahasto-ohjelmien tavoitteena on työllisyyden kasvu Suomessa: Euroopan aluekehitysrahasto pyrkii parantamaan työllisyyttä alueiden kilpailukyvyyn ja elinvoimaisuuden lisäämisen avulla, Euroopan sosiaalirahaston ohjelman tavoitteena on puolestaan lisätä osaamista palvelurakenteita kehittämällä (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2011). Nykyinen Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -ohjelma sisältää viisi toimintalinjaa, joihin kuuluu yhteensä 13 erityistavoitetta (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020g). Toimintalinjoja ovat pk (pienten ja keskisuurten) -yritysten kilpailukyky, uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen, työllisyys ja työvoiman liikkuvuus, koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen sekä sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020g). Kaikkien rahoitusta saavien hankkeiden tulee toteuttaa jotakin toimintalinjojen sisältämistä erityistavoitteista, joten myös nykyisen

rakennerahasto-ohjelman hankkeet liittyvät edellä mainittuihin erityistavoitteisiin (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020g).

Nykyisellä kaudella EU-rahoitusosuus Suomen rakennerahasto-ohjelmassa on 1,3 miljardia euroa, mutta Suomen valtio ja kunnat sekä muu julkinen rahoitus nostavat kokonaisuuden 2,6 miljardiin euroon (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020h). Tästä summasta 1,089 miljardia euroa jaetaan erilaisiin työllisyyttä edistäviin hankkeisiin Etelä- ja Länsi- sekä Pohjois- ja Itä-Suomen suuralueilla (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020h).

Euroopan unionin komissio on asettanut unionin jäsenvaltioille sekä kaikille EU-ohjelmille ja niiden parissa toimiville tiettyjä tiedotus- ja viestintävaatimuksia. Aluepolitiikassa jäsenvaltioiden ja hallintoviranomaisen on muun muassa laadittava viestintästrategia kutakin ohjelmaa varten, tiedotettava ohjelmien rahoitusmahdollisuuksista, järjestettävä ohjelmien aloitustapahtumia sekä julkaistava puolivuositain luettelo hankkeista ja tuensaajista (Euroopan komissio, 2020b). Lisäksi hallintoviranomaisen on jokaisen rakennerahasto-ohjelmakauden alussa perustettava keskitetty verkkosivu, jossa on tietoa kaikista jäsenvaltion rakennerahasto-ohjelmista, tehtävä tunnetuksi ohjelmien saavutuksia kansalaisten keskuudessa sekä järjestettävä suuri tiedotustapahtuma kerran vuodessa (Euroopan komissio, 2020b).

Unionin komission asettamat tiedotus- ja viestintävaatimukset vaikuttavat myös Suomen rakennerahasto-ohjelmien viestintään. Suomen rakennerahastoilla on omat verkkosivunsa, jonne on koottu valtakunnallisten teemojen lisäksi myös suuralueiden sivut (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020c). Valtakunnallisilla sekä suuralueiden omilla sivuilla tiedotetaan komission asettamien vaatimusten mukaisesti esimerkiksi ohjelmien rahoitusmahdollisuuksista ja kerrotaan rakennerahastovaroilla maksetuista, toteutuneista ja meillä olevista hankkeista (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020c). Rakennerahastot käyttävätkin tällaiseen, kansalaisille suunnattuun viestintään verkkopalvelun uutissivuja.

2.4 Diskursiivisesti rakentuvat identiteetit

Identiteetti on käsitteenä häilyvä ja moninainen, ja sitä käytetään erilaisissa asiayhteyksissä eri merkityksissä. Käsitteen merkityksen kompleksisuutta lisää myös se, että identiteetti määritellään eri tieteenaloilla eri tavoin. Tässä luvussa perehdyn sosiaalisen identiteetin määritelmään.

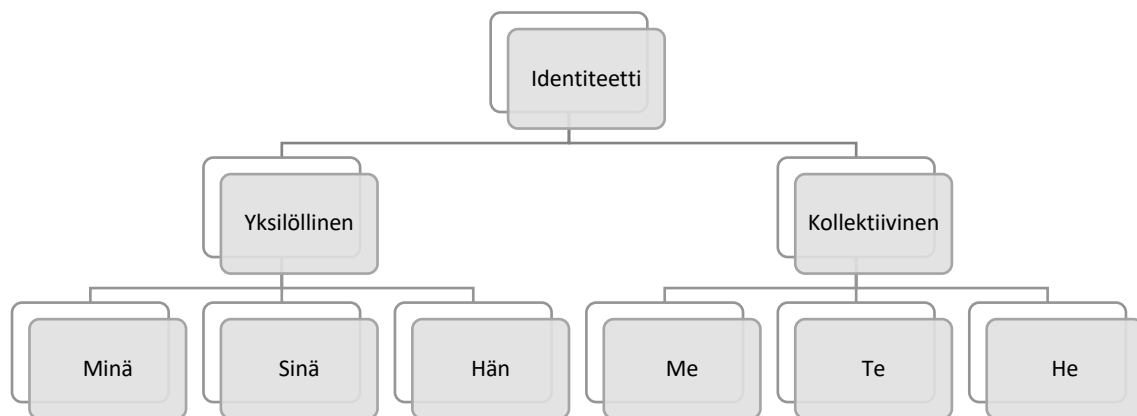
Hall (1999, s. 253) viittaa identiteetillä yleisesti ”kohtauspaikkaan”, joka liittyy yhteen ne käytännöt ja diskurssit, jotka pyrkivät puhuttelemaan yksilöitä, sekä ne prosessit, jotka rakentavat yksilöt subjekteiksi. Hallin (1999, s. 253) mukaan identiteetit ovat niin sanottuja pisteitä, joissa yksilöt kiinnittyvät hetkeksi niihin subjektiasemiin, joita erilaiset diskursiiviset käytännöt rakentavat. Tajfel (1981, s. 3) puolestaan yhdistää sosiaalisen identiteetin määritelmään sen yhteisöllisen ulottuvuuden. Hän määrittelee identiteetin yksilön käsityksenä itsestään suhteessa yksilön tietoisuuteen ryhmästä, jossa hän on mukana yhdessä ryhmään kuulumisen tuoman arvon ja tunnemerkitysten kautta (Tajfel, 1981, s. 3). Tämä määritelmä sisältää identiteetin kognitiivisen, affektiivisen sekä arvioivan merkityksen (Herrmann & Brewer, 2004, s. 6).

Yksilö tunnistaa siis olevansa osa ryhmää, ja tämä tunnistus on tullut myös osaksi yksilön tietoisuutta itsestään (Herrmann & Brewer, 2004, s. 6). Samalla osaksi hänen tietoisuuttaan tulevat yhteisön arvot ja tunteet (Herrmann & Brewer, 2004, s. 6). Lisäksi yhteisön jäsenyys vaikuttaa yksilön käytökseen, sillä yhteisöön samastuminen tuo mukanaan myös lojaaliuden ja tunteen siitä, että on vastuussa yhteisöstä ja sen hyvinvoinnista (Herrmann & Brewer, 2004, s. 6).

Ruuskan (1998, s. 284) mukaan identiteetti ilmaisee yhtäältä samuutta ja toisaalta eroa. Identiteetit rakennetaankin ensisijaisesti eron sisällä (Hall, 1999, s. 251). Identiteetti voidaan erotella esineen tai olion identtisuuden ja henkilön tai ryhmän identiteetin välillä (Kaunismaa, 1997, s. 2). Tällöin ajatellaan esimerkiksi, että kaksi tai useampi henkilöä ovat samankaltaisia eli identtisiä keskenään (Kaunismaa, 1997, s. 2). Hall (1999, s. 77–137) nostaa esimerkiksi Euroopan, ”lännen”, representoinnin tavat suhteessa muuhun

maailmaan, ”ei-länteen” valistuksen aikana, jolloin Eurooppaa pidettiin edistyneimpänä yhteiskuntatyyppinä ja eurooppalaista ihmistä ”inhimillisten saavutusten huipentumana”.

Herrmannin ja Brewerin (2004, s. 6) mukaan sosiaalinen identiteetti eroaa yksilön identiteetistä ja itsekäsityksestä siten, että se heijastaa yhteisesti jaettuja representaatioita kollektiivisesta itseystä. Sosiaaliset identiteetit liittyvät pikemminkin ”me”-identiteetteihin kuin ”minä”-identiteetteihin (Herrmann & Brewer, 2004, s. 6). Myös Kaunismaan (1997, s. 1) mukaan kollektiiviseen identiteettiin kuuluvat kaikki ”me”-identiteetit kahden ihmisen muodostamasta yhteisestä samastumisesta alkaen kansallisiin, uskonnollisiin, poliittisiin ja etnisiin identiteetteihin. Yksilöllinen ja kollektiivinen identiteetti voidaan erottaa toisistaan kielellisesti: minä, sinä ja hän ovat yksilöllistä identiteettiä rakentavien viittauskohde, kun taas kollektiivista identiteettiä rakentavissa diskursseissa käytetään muotoja me, te tai he (Kaunismaa, 1997, s. 2).

Kuvio 2. Identiteetin jakautuminen (mukaillen Herrmann & Brewer, 2004, s. 6; Kaunismaa, 1997, s. 2).

Sosiaalisen identiteetin käsite on syytä pitää erillään todellisuuden ja olemassaolon käsitteistä, sillä identiteetti ei kuvasta tai vastaa yksilön tai ryhmän olemista sellaisenaan, vaan identiteetin määrittelyyn tarvitaan aktiivista itsensä tunnistamista (Kaunismaa,

1997, s. 2–3). Identiteettiä arvioidaan symbolien, kielellisten ilmausten, kertomusten, myyttien ja kulttuuristen representaatiotapojen kautta, ja se perustuu yksilön kykyyn nähdä näissä symboleissa, representaatioissa ja ilmauksissa jotakin itseään koskevaa (Kaunismaa, 1997, s. 2–3). Lisäksi identiteetit rakennetaan diskurssien sisällä, joten niitä tulee tarkastella institutionaalisissa ja historiallisissa paikoissa, tiettyjen diskursiivisissa käytännöissä ja muodostumisissa (Hall, 1999, s. 251). Siten identiteetin määrittely riippuu myös kontekstista; suomalainen saattaa esimerkiksi samastua sekä Suomen että Euroopan unionin lippuun.

Sosiaalisissa identiteeteissä keskeistä on, että yhteisön tai ryhmän jäsenet jakavat yhteisen käsityksen siitä, millaisia jäseniä yhteisöön kuuluu (Herrmann & Brewer, 2004, s. 6). Myös yhteisön ulkopuoliset määrittelevät ryhmän jäsenyyden samalla tavalla (Herrmann & Brewer, 2004, s. 6). Ryhmän kollektiivista identiteettiä määriteltäessä voidaankin kysyä ”keitä me olemme?” (Kaunismaa, 1997, s. 3). Tällä kysymyksellä selvitetään ryhmän rajat, eli ketkä kuuluvat ryhmään ja ketkä jäävät ryhmän ulkopuolelle (Herrmann & Brewer, 2004, s. 6). Ryhmän piirteitä, symboleita ja arvoja määritettäessä ryhmältä voidaan kysyä ”mitä me olemme?” (Herrmann & Brewer, 2004, s. 6).

Identiteetit eivät siis ole ylhäältä annettuna iskusanoja ryhmän tai yhteisön jäsenille, vaan yksilön identifikaatio eli samastuminen on psyykkinen prosessi, joka tapahtuu yhteiskunnallisissa käytännöissä ihmisten ollessa aktiivisia toimijoita (Breakwell, 2004, s. 28; Paasi, 1998, s. 216). Tällaisten käytäntöjen ideana on Paasin (1998, s. 216) mukaan vaihto: ihminen antaa jotakin suuremmalle sosiaaliselle yhteisölle, sitoutuu siihen ja saa yhteisöltä vastapalveluksen. Identiteetti ei olekaan kaukana perinteisestä ideologian merkityksestä, jossa keskeisiä osia ovat muun muassa poliittinen järjestelmä, puolueet, lainsäädäntö, koulut, kirkko ja uskonto (Paasi, 1998, s. 216). Ihminen identifioituu alueeseen ja sen kansaan sekä saa vaihtokaupassa itselleen yhteenkuuluvuuden, varmuuden ja turvallisuuden tunteen tuottaessaan ja uusintaessaan näitä yhteiskunnallisia rakenteita (Paasi, 1998, s. 216).

Herrmann ja Brewer (2004, s. 8) esittävät kolme erilaista tapaa, jolla useampi yhteisöllinen identiteetti voi asettua suhteessa toiseen. Ensimmäiseksi, identiteetit voivat olla sisäkkäisiä, jolloin pienen ryhmän tai yhteisön jäsen voi olla jäsen myös suuremmassa yhteisössä (Herrmann & Brewer, 2004, s. 8). Esimerkiksi suomalaisten alueelliset identiteetit suhteutuvat suomalaisten yhteiseen kansalliseen identiteettiin, joka puolestaan suhteutuu eurooppalaiseen identiteettiin. Mummendey ja Walduz (2004, s. 60) nimittävätkin eurooppalaista identiteettiä kaksoisidentiteetiksi (*dual identity*).

Toiseksi, identiteetit voivat olla myös läpileikkaavia (Herrmann & Brewer, 2004, s. 8). Tässä mallissa osa yhteisön jäsenistä saattaa olla jäseniä myös toisessa yhteisössä (Herrmann & Brewer, 2004, s. 8). Tällöin yhteisön jäsen jakaa yhteisen identiteetin yhteisön kanssa, mutta hänellä on myös muita identiteettejä, joita muilla ryhmän jäsenillä ei ole (Herrmann & Brewer, 2004, s. 8). Risse (2003, s. 490–491) nostaa esimerkiksi eurooppalaiseen identiteettiin samastumisen. Unionin kansalainen voi samastua vahvasti esimerkiksi sukupuoli-identiteettiin ja eurooppalaiseen identiteettiin, mutta kaikki samaan sukupuoli-identiteettiin samastuvat eivät kuitenkaan samastu eurooppalaiseen identiteettiin (Risse, 2003, s. 490–491).

Kolmanneksi, identiteetit voivat olla myös erillisiä, jolloin ryhmät, joihin yksilö kuuluu, ovat erilaisia, mutta eivät päällekkäisiä (Herrmann & Brewer, 2004, s. 8). Tiettyyn ryhmään kuuluvien ihmisten määrä on niin pieni, että ryhmän jäsenten identiteettien suhteesta ei voi muodostua läpileikkaavaa (Herrmann & Brewer, 2004, s. 8). Tästä esimerkkinä on tilanne, jossa yksilön työyhteisöön kuuluvat jäsenet ovat hyvin erilaisia kuin hänen yksityiselämäänsä kuuluvat henkilöt (Herrmann & Brewer, 2004, s. 8).

2.4.1 Kansallinen identiteetti

Perehdyn tässä alaluvussa kansallisen identiteetin käsitteeseen. Tarkastelen kansallista identiteettiä ja sen merkitystä paitsi sellaisenaan, myös suomalaisten kansallisen identiteetin näkökulmasta. Ensimmäiseksi perehdyn kansallisen identiteetin käsitteeseen ja

määritelmään yleisesti. Tämän jälkeen tarkastelen suomalaisten kansallista identiteettiä eli suomalaisuutta tarkemmin. Lähdän liikkeelle siitä oletuksesta, että identiteetit ovat sosiaalisesti konstruoituja, muuttumattomia määritelmiä (ks. esim. Alasuutari & Ruuska, 1998, s. 8).

Anttila (2007, s. 8) pitää kansallista identiteettiä yhtenä identiteetin erityistapauksena. Kansallinen identiteetti tarkoittaa yhtäältä kollektiivista identiteettiä, eli kansallisen yhteisön suhdetta itseensä, ja toisaalta kansalliseen yhteisöön kuuluvien suhdetta yhteisölliseen kokonaisuuteen, johon he kuuluvat (Anttila, 2007, s. 8). Tällä tarkoitetaan yksilöiden samaistumista heidän kansalliseen yhteisöönsä eli valtioon, jonka kansalaisia he ovat (Anttila, 2007, s. 8). Useimmiten kansallisella identiteetillä viitataan ensimmäiseen ulottuvuuteen eli kansakuntaan kokonaisuutena viittaavien symbolisten merkitysten järjestelmään (Anttila, 2007, s. 8).

Brubakerin (1996, s. 16) mukaan kansakuntaa ei kuitenkaan tule tarkastella aineellisena kokonaisuutena, vaan pikemminkin käytännöllisenä, ei-kollektiivisena kategoriana tai sattunnaisena tapahtumana. Kysymys ei ole valtion määrittelystä sellaisenaan, vaan pikemminkin siitä, miten kansakuntaisuus institutionalisoituu kulttuurisena ja poliittisena muotona (Brubaker, 1996, s. 16). Jääskeläisen mukaan (1998, s. 41) kansallista identiteettiä määriteltäessä keskeistä on myös jatkuvuuden hahmottaminen menneestä tulevaan, eli identiteetti on säilynyt jokseenkin samankaltaisena olosuhteiden muutoksista huolimatta. Paasi (1998, s. 217) huomauttaa, että kansallista identiteettiä määrittelevä tekijä ei ole kieli, sillä se ei ole myöskään määrittelevä tekijä useita kieliä puhuvassa yhteiskunnassa.

Kansat tulevat määritellyksi kollektiivisten representaatioiden kautta suhteessa muihin kansoihin, ja erottelujen yhteydessä korostuvat sekä tila että fyysiset ja symboliset rajat (Paasi, 1998, s. 222). Paasin (1998, s. 222) mukaan raja ei ole pelkkä valtiota rajaava karttaviiva, vaan koko yhteiskuntaan tunkeutuva ilmiö, diskursiivinen vallan maisema, joka ilmenee esimerkiksi poliittisessa retoriikassa, opetuksessa sekä liputuspäivissä.

Kansakunnan määrittelyyn osallistuu institutionaalisella tasolla valtio (Alasuutari, 1998, s. 159). Se voi nimittäin periaatteiden ja säännösten kautta vaikuttaa siihen, ketkä maahan pyrkivistä ihmisistä päästetään maahan ja kenelle kansallisuus myönnetään (Alasuutari, 1998, s. 159). Siten kansakunnan määrittelyllä on myös yhteiskunnallinen perusta: Instituutiot, kuten valtio, ovat luoneet kansakuntansa, ei päinvastoin (Alasuutari, 1998, s. 159). Apon (1998, s. 87) mukaan voidaan olettaa, että useat perinteiset suomalaisuuden konstruktiot ovat alun perin kansaa ylhäältä alaspäin katsovien eliittien tuottamia.

Kansallista identiteettiä määriteltäessä kyse on etenkin yhtäläisyyksien ja erojen rakentamisesta, kuten sosiaalisen identiteetin määrittelyssä yleensä (Alasuutari & Ruuska, 1998, s. 15–16). Myös suomalaisten kansallisen identiteetin määrittämisellä tarkoitetaan paitsi suomalaisuuden selittämistä yhtenä, eli sisäisten erojen tasoittamista, myös sen erottamista muista kansoista (Ruuska, 1998, s. 284). Vastakkainasettelun avulla ei pelkästään eroteta, vaan pyritään samalla lisäämään ryhmän sisäistä konsensusta (Paasi, 1998, s. 223). Vaikka kansallisia identiteettejä erottavat yleensä valtioiden fyysiset rajat, nämä rajat toimivat ensisijaisesti sosiaalisen ja kulttuurisen erottelun välineinä (Paasi, 1998, s. 221). Erottelut ilmenevät kollektiivisina representaatioina, kuten määritelmänä, arvoina, normeina ja tuntemuksina, ja ne muovautuvat yhteiskunnallisissa käytännöissä ja vuorovaikutuksessa (Paasi, 1998, s. 221). Paasin (1998, s. 226) mukaan kansakuntia määrittelevät tekstit liittyvät osaksi diskursiivisia käytäntöjä, joiden avulla rakennetaan erotte- luja ja yhdentymistä.

Kansallisen identiteetin määrittelyn jälkeen siirryn tarkastelemaan suomalaisten yhteistä, kansallista identiteettiä eli suomalaisuutta, jonka määrittely on kuitenkin jokseenkin ongelmallista (ks. esim. Peltonen, 1998, s. 19). Suomalaisuutta määritellään esimerkiksi arkitietoon ja hajanaiseen aineistoon nojaten yleistämällä, minkä pyrkimyksenä tavoittaa suomalaisuuden ydin (Apo, 1998, s. 84). Suomalaisuudesta puhutaan myös usein sellaisena ominaisuutena, joka on pysynyt muuttumattomana viimeiset sata vuotta (Peltonen, 1998, s. 19).

Peltonen (1998, s. 20) jakaa suomalaisuuden kolmeen eri tasoon. Ensimmäiseksi, usein puhutaan *suomalaisesta identiteetistä*, jota Peltonen kuvaa kokemukselliseksi, symbolien ja rituaalien kautta välittyväksi, tapahtumana lyhytkestoiseksi yhteisöllisyydeksi (Peltonen, 1998, s. 20). Suomalaisesta identiteetistä puhuttaessa sillä tarkoitetaan kaikkien jakamaa, yhteistä ilmiötä (Peltonen, 1998, s. 20). Siten identiteetin muodostavat symbolit ja niihin liittyvät kokemukset ovat kaikkien tuntemia, usein toistettuja ja yksinkertaisia (Peltonen, 1998, s. 20).

Toiseksi suomalaisuuteen liittyy *suomalainen mentaliteetti*, jolla tarkoitetaan suomalaisten suhtautumistapaa itseensä ja maailmaan (Peltonen, 1998, s. 20). Kansallinen mentaliteetti on pitkäaikainen ilmiö, koska siihen sisältyy esimerkiksi aiemmilta sukupolvilta opittuja ja lähes automaattisia ajattelutapoja (Peltonen, 1998, s. 20). Suomalaisuutta määritelläänkin usein negatiivisten konstruktioiden kautta, ja se voi liittyä aiemmilta sukupolvilta opittuun ajattelutapaan (Alasuutari, 1998, s. 164; Apo, 1998, s. 88).

Kolmanneksi suomalaisuuteen liitetään *kansalliset stereotyyppit* ja niiden alaryhmään kuuluvat *kansalliset omakuvat* (Peltonen, 1998, s. 20–21). Peltonen (1998, s. 21) mieltää ne ajallisesti pitkäkestoisten mentaliteettien ja lyhytkestoisina tapahtumina ilmenevien identiteettien väliin sijoittuviksi pitkäaikaisiksi ilmiöiksi. Stereotyyppit ovat kulttuurin ylläpitämiä ja välittämiä, ja useimmiten ne ovat tekstejä tai diskursseja (Peltonen, 1998, s. 21). Ne ovat Peltonen (1998, s. 22) mukaan usein kielteisiä tai vähintään kiusoittelevia kuvauksia naapurikansoista, joita ylläpitävät kasvatus ja joukkotiedotus. Omakuvat eivät sen sijaan välttämättä ole kaikkien jakamia, vaan ne voivat jäädä eliitin ylläpitämäksi traditioiksi, jota kirjallisuus ja joukkotiedotus ylläpitävät (Peltonen, s. 1998, s. 21). Ne eivät siten osallistu kansallisen identiteetin määrittelyyn. Tässä tutkimuksessa tukeudun Peltonen suomalaisuuden määrittelyn ensimmäiseen tasoon, eli suomalaiseen identiteettiin, joka on kaikkien jakama, yhteinen ilmiö (ks. Peltonen, 1998, s. 20).

Suomalaisuutta voidaan tarkastella myös kielellisenä konstruktiona, joka liittyy diskursiivisiin käytäntöihin (Alasuutari, 1998, s. 160). Alasuutari (1998, s. 160) erottaa näistä kaksi päätyyppiä: Yhtäältä voidaan erottaa toiminta tai puhe, jossa kansa, kansakunta tai kulttuuri esiintyy esitettyä ajatusta tai toimintaa jäsentävänä kategoriana ilman, että se on itse huomion kohteena. Tästä Alasuutari (1998, s. 160) kutsuu *rutiininomaiseksi kansakuntapuheeksi*. Toisaalta voidaan erottaa myös sellainen toiminta tai puhe, jossa rakennetaan ja käytetään tietoisesti kansan, kansakunnan tai etnisyyden konstruktiota esimerkiksi asioiden tilan perustelussa (Alasuutari, 1998, s. 160). Tätä Alasuutari (1998, s. 160) nimittää *reflektiiviseksi puhetavaksi*. Omassa tutkimuksessani kyse on ensimmäisestä vaihtoehdosta, eli rutiininomaisesta kansakuntapuheesta, sillä rakennerahastoviestinnässä huomion kohteena ei ole suomalaisten kansallinen identiteetti sellaisenaan, vaan sen voidaan pikemminkin katsoa jäsentävän rakennerahastoviestinnän julkaisuissa esitettyjä asioita ja toimintaa.

Suomalaisuuskonstruktioiden tyyppejä voidaan pelkistää ja poimia useista diskursseista, kuten erilaisista tutkimuksista sekä ideologisesta ja poliittisesta keskustelusta (Apo, 1998, s. 87). Alasuutarin (1998, s. 162) mukaan suomalaista kansakuntaa määrittelevässä puheessa arvioidaan usein suomalaisen yhteiskunnan rakennetta ja sen muutoksia, ja tämä on yleistä etenkin lehtiartikkeleissa ja sähköisissä viestimissä. Puheessa tuotetaan ja ylläpidetään kansakuntaa sekä kaikkien yhteistä tapaa hahmottaa suomalaisia ja Suomea, ja kukin suomalaista kansakuntaa määrittelevä artikkeli liittyy omana puheenvuoronaan osaksi jatkuvaa puhetta, jonka kautta kaikille muodostuu yhteinen käsitys suomalaisuudesta (Alasuutari, 1998, s. 162). Myös rakennerahastoviestintä liittyy osaksi suomalaisuutta rakentavaa keskustelua.

Saukkosen (1997, s. 342) mukaan suomalaisuuden nykykuvaukset ovat perinteisiä ja ne muistuttavat aiempia keskusteluja. Suomalaisuutta kuvataan esimerkiksi metsäläisyyden, etäkohteliaisuuden, kommunikaatiokyvyttömyyden ja ankaran yliminän kautta (Alasuutari, 1998, s. 164; Apo, 1998, s. 88). Suomalaisuutta määritelläänkin usein negatiivisyytteisesti julkisessa keskustelussa (Alasuutari, 1998, s. 164). Myös Apo (1998, s. 88)

hahmottelee suomalaisuuden negatiivisia konstruktioita. Suomalaisia kuvataan hänen mukaansa muun muassa ymmärtämättömänä, takapajuisena ja kulttuurisesti kehitymättömänä kansana (Apo, 1998, s. 88).

Suomalaisuuteen liitetään kuitenkin myös positiivisia piirteitä. Alasuutari (1998, s. 164) mainitsee muun muassa korkean koulutustason sekä sen, että suomalaiset lukevat paljon. Suomalaisia kuvataan myös jaloiksi, sisukkaiksi ja lainkuuliaisiksi työntekijöiksi (Apo, 1998, s. 88). Tutkimusten mukaan suomalaiset itse kokevat suomalaisuuden tärkeimmiksi kriteereiksi suomalaisuuden kokemisen, poliittisten instituutioiden ja lakien kunnioittamisen, Suomen kansalaisuuden sekä jommankumman kotimaisen kielen hallinnan (Oinonen ja muut, 2005, s. 10). Esimerkiksi syntyperä, sukujuuret, uskonto tai Suomessa asumisen ajallinen pituus ei siis ole suomalaisuuden mittari, vaan pikemminkin se, että maassa eletään maan tavalla (Oinonen ja muut, 2005, s. 10).

Peltosen mukaan (1998, s. 28–29) yksi vakiintunut tapa määritellä suomalaisuutta on suomalaisen yhteiskunnan vertaaminen koko muuhun läntiseen Eurooppaan. Tällainen vertailu on usein stereotyyppistä ja myyttien värittämää, jossa esimerkiksi suomalaista metsäluontoa verrataan vanhaan eurooppalaiseen kaupunkikulttuuriin (Peltonen, 1998, s. 29). Suomalaisuuden ja eurooppalaisuuden suhde on usein jännitteinen, sillä eurooppalaisuutta kuvataan joissain keskusteluissa suomalaisuutta parempana (Alapuro, 1998, s. 178).

Alapuro (1998, s. 177) esittää, että suomalaisuuspuheen suhtautuminen eurooppalaisuuteen ei johdu pelkästään Suomen kiinteistä suhteista läntiseen Eurooppaan, vaan tarpeen on myös eurooppalaisuuden ja suomalaisuuden erotteleva jäsenitys. Puhuminen suomalaisuudesta paikantaa puhujan eurooppalaisuuteen nähden. Alapuron (1998, s. 177–178) mukaan nämä kaksi pitäisikin kirjoittaa lainausmerkkeihin, sillä kyseessä on kaksi konstruktioita, jotka saavat merkityksen suhteessa toisiinsa.

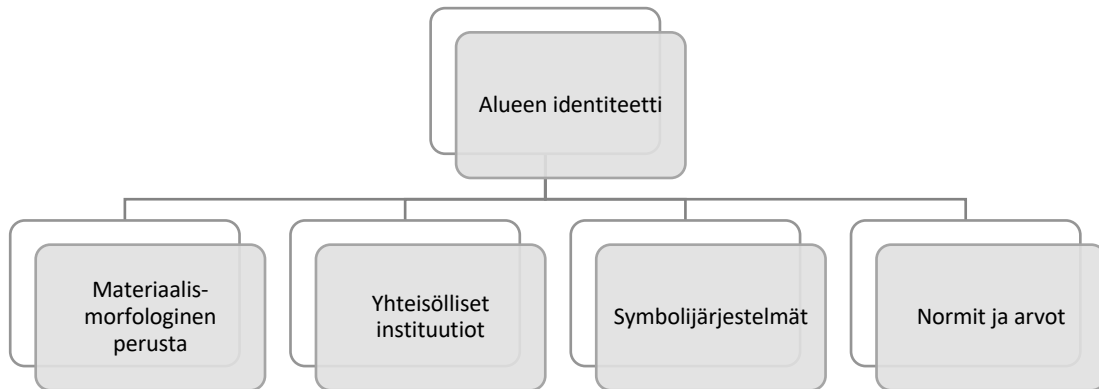
Suomen liittyessä Euroopan unioniin 1990-luvulla käytiin vilkasta keskustelua kansallisesta identiteetistä ja sen kohtalosta (Alasuutari & Ruuska, 1998, s. 8). Tällöin pohdittiin muun muassa sitä, miten muutokset maailmassa vaikuttavat suomalaiseen kulttuuriin ja onko sen omintakeisuus vaarassa kansainvälisten suhteiden ja vaikutteiden lisääntyessä entisestään (Alasuutari & Ruuska, 1998, s. 8). Keskustelun keskiössä oli myös identiteettien määrittely yleisemmällä tasolla, miten kansallista kulttuuria ja kansankuvaa on rakennettu ja miten käsitykset kansasta ja sen määrittelijöistä ovat muuttumassa (Alasuutari & Ruuska, 1998, s. 8). Lopulta suomalaisten aiemmin vahvasti valtioon nojannut kansallinen identiteetti määriteltiin osittain uudelleen 1990-luvulla (Ruuska, 1998, s. 291). Uudenlainen ”Suomi-projekti” perustettiin kulttuurikansan varaan, jolloin suomalaisuus ei horju, vaikka päätöksentekoon osallistuisikin muita eurooppalaisia (Ruuska, 1998, s. 291).

2.4.2 Alueellinen identiteetti

Tässä alaluvussa määrittelen lyhyesti alueellisen identiteetin käsitteen, jota hyödynnän myös tutkimukseni analyysissä. Paasi (1986, s. 35) jakaa alueellisen identiteetin käsitteenä useampaan osaan. Perusjaotteluna hän erottelee alueen identiteetin sellaisenaan sekä alueen asukkaiden identiteetin eli aluetietoisuuden (Paasi, 1986, s. 35). Aluetietoisuus sisältää yhteisön idean alueesta, joka sisältää yksilön identifioitumisen alueeseen sekä alueen aseman aluetietoisuuden hierarkiassa, jolla tarkoitetaan tietyn alueen merkitystä aluetietoisuudessa esimerkiksi kotiseutukäsitettä tarkastellessa (Paasi, 1986, s. 36). Alueen identiteetti puolestaan rakentuu alueen imagon sekä tieteellisten luokitusten pohjalta (Paasi, 1986, s. 36). Tässä tutkimuksessa katson alueen identiteetin olevan aluetietoisuutta keskeisempi käsite, sillä siihen liittyvät sosiaalisen identiteetin kaltaisesti yhteisölliset käytännöt, symbolit, kuten alueiden vaakunat, sekä arvot ja normit.

Kuvio 2 esittää alueen identiteetin muodostumista neljästä osatekijästä. Materiaalimorfologinen perusta muotoutuu alueen yhteiskunnallisen, historiallisen ja taloudellisen kehityksen myötä (Paasi, 1986, s. 37). Yhteisöllisillä instituutioilla tarkoitetaan

esimerkiksi alueen hallintoa, politiikkaa ja kulttuuria (Paasi, 1986, s. 37). Alueellista identiteettiä rakennetaan myös symbolijärjestelmien sekä normien ja arvojen kautta (Paasi, 1986, s. 37).

Kuvio 3. Alueellisen identiteetin rakentuminen (mukaillen Paasi, 1986, s. 37).

Paasin mukaan (1983, s. 38) alueen identiteetti voi muodostua konkreettisista aineksista, joita ovat muun muassa luonnonolosuhteet ja niiden perusteella rakentuva ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen eli asutus-, yhteiskunta-, talous- ja sosiaalhistorian rakentuminen (Paasi, 1983, s. 38). Lisäksi se voi muodostua alueella kulloinkin vallitseva talous- ja sosiaalisesta rakenteesta, perinteistä sekä kulttuurin, kielen ja murteiden muutosproesseista (Paasi, 1983, s. 38). Nämä tekijät toimivat alueen asukkaiden alueellisen identiteetin perustana (Paasi, 1986, s. 38). Alueelliseen identiteettiin vaikuttaa myös paikallinen yhteisöllisyys, joka koostuu arjen käytännöistä, kuten työstä ja työttömyydestä (Ruuska, 1998, s. 305). Ruuskan (1998, s. 305) mukaan paikallinen yhteisyys voi olla vahvaa identiteetin tunnetta, ja hän kuvaileekin alueellista identiteettiä niin, että se koostuu ympäristöstä ja ihmissuhteista, eli lähipiiristä.

Suomalaiset ovat yksi harvoista eurooppalaisista kansakunnista, joilla sitoutuminen valtion ohittaa pienemmän alueellisen sitoutumisen (Therborn, 1995, s. 249; Oinonen ja muut, 2005, s. 9). Alueiden merkitys on kuitenkin kasvanut. Alasuutari (1998, s. 171) pitää alueiden merkityksen kasvua sekä valtioiden suhteellisen vaikutusvallan

heikentymistä yleiseurooppalaisena ilmiönä. Aiemmin kansalaisaatteen synnyn myötä Suomessa korostettiin suomalaisten yhdenmukaisuutta, ja kulttuurieroja, kuten alueellisia murteita, saatettiin pitää sivistystason puutteena (Alasuutari, 1998, s. 171). Nykyään alueellinen jako korostuu: esimerkiksi alueellinen päätösvalta on lisääntynyt. Alasuutarin (1998, s. 172) mukaan yhteiskuntatieteilijät myös välttävät tekemästä kokonaisvaltaisia ja totalisoivia kuvauksia suomalaisuudesta.

2.4.3 Eurooppalainen identiteetti

Tässä alaluvussa perehdyn eurooppalaiseen identiteettiin ja sen määritelmään. Herrmannin ja Brewerin (2004, s. 4) mukaan eurooppalaisen identiteetin määrittelemine ja mittaaminen on monimutkaista. Breakwell (2004, s. 31) toteaa, ettei EU:lla ole kaiken kattavaa identiteettiä tai sen osasia, joita se voisi tarjota jäsenmailleen. Yksilöt esimerkiksi kuuluvat samanaikaisesti useampaan sosiaaliseen ryhmään ja yhteisöön, ja yksilön tietyn ryhmän jäsenyyden esiin tuleminen riippuu pitkälti käsitelystä asiayhteydestä, sosiaalisesta kontekstista, yleisöstä sekä usein myös siitä, kuka kysymyksen yhteisön jäsenyydestä esittää (Herrmann & Brewer, 2004, s. 4). Eurooppalainen identiteetti merkitsee siten eri asioita vaikkapa suomalaiselle ja amerikkalaiselle.

Eurooppalaisen identiteetin määrittelyyn vaikuttavat esimerkiksi EU:n yhteisesti hyväksytyt sosiaalisen määritelmän puuttuminen, alueellisten rajojen jatkuva muuttuminen sekä se, että sillä on käytössään vain vähän symboleja (Breakwell, 2004, s. 33; Castano, 2004, s. 43; Risse, 2003, s. 490). Unionilla ei ole myöskään lyhyestä historiastaan johtuen historiallista perintöä, kuten legendoja tai myyttejä, jotka voisivat auttaa identiteetin perustan rakentamisessa (Breakwell, 2004, s. 33). Kieltä – tai EU:n tapauksessa useita kieliä – ei kuitenkaan pidetä identiteettiä määrittelevänä tekijänä (Paasi, 1998, s. 217). Siten unionin alueen kielten monimuotoisuus ei vaikuta eurooppalaiseen identiteettiin tai sen määrittelyyn.

Laffanin (2004, s. 77) mukaan identiteetin rakentaminen ja identiteettimuutokset ovat Euroopan unionissa luonteeltaan epätasaisia ja moniulotteisia johtuen päällekkäisistä ja läpileikkaavista paikallisista identiteeteistä unionin alueella. Vakiintuneen identiteetin puuttumisesta on kuitenkin myös hyötyä. Unionin liian tarkka identiteettikuvaus voisi nimittäin aiheuttaa hankaluuksia jo olemassa olevien identiteettien kannalta, sillä sen voitaisiin nähdä hyökkäävän jäsenmaiden erilaisuutta ja omia oikeuksiaan vastaan (Breakwell, 2004, s. 32).

Breakwell (2004, s. 32) ottaa eurooppalaista identiteettiä määritellessään avuksi sosiaalisen kategorian määritelmän. Hän katsoo sosiaalisen kategorian koostuvan yhteisön jäsenten käytössäännoista ja arvojärjestelmistä, jäsenten kelpoisuusvaatimuksista ja heidän oikeuksistaan sekä niistä kriteereistä, joiden avulla jäseneksi voi päästä (Breakwell, 2004, s. 32). Myös Euroopan unionia voidaan pitää omana sosiaalisena kategorianaan sekä instituutioiden järjestelmänä (Breakwell, 2004, s. 33). Sillä on omat arvojärjestelmänsä, ja jäseneksi hyväksymiseen valtion tulee täyttää tietyt kelpoisuusvaatimukset ja kriteerit (Breakwell, 2004, s. 33). Lisäksi EU-kansalaisilla on omat oikeutensa.

Jotta unionin kansalaisen samastuminen eurooppalaiseen identiteettiin voisi tapahtua, unionin tulee muodostaa itsestään representaatio kollektiivisella tasolla sen kansalaisia varten (Castano, 2004, s. 43). Castanon (2004, s. 43, 55) mukaan identifikaatiossa tärkeää ei ole yhteistä identiteettiä edustavan ryhmän homogeenisuus, vaan sen psykologinen olemassaolo. Psykologisen ulottuvuuden kautta identiteettiin samastuminen on ylipääntään mahdollista. Rissen (2003, s. 490) mukaan EU:lta puuttuu kuviteltuna yhteisönä entiteetti, mikä johtuu unionin vähäisestä läsnäolosta EU-kansalaisten jokapäiväisessä elämässä. Unionin tulisikin korostaa sen psykologista olemassaoloa kansalaistensa mielissä, jotta yhteinen identiteetti voi muodostua (Castano, 2004, s. 55).

Alapuron (1998, s. 185) mukaan eurooppalaisen identiteetin määrittelyyn liittyy se, että eurooppalaisen identiteetin ”ulkoinen” määrittely ja omaksuminen ovat osa ”sisäistä” dynamiikkaa. Kansallinen perintö vaikuttaa siihen, miten eurooppalainen identiteetti

nivoutuu kansalliseen identiteettiin tai miten ne ymmärretään suhteessa toisiinsa (Alapuro, 1998, s. 185). Suomessa eurooppalainen identiteetti ymmärretään eri tavalla kuin muissa EU:n jäsenvaltioissa. On kuitenkin tutkittu, että suurin osa eurooppalaisista samastuu sekä kansalliseen tai alueelliseen identiteettiin ja eurooppalaiseen identiteettiin samanaikaisesti (Risse, 2003, s. 490).

Euroopan unionilla on tiettyjä arvoja, jotka tulevat esiin esimerkiksi sen instituutioiden toiminnassa ja joiden voidaan katsoa toimivan eurooppalaisen identiteetin pohjana. Vuosina 2002 ja 2003 laadittu perustulusopimus toi unionin lähemmäs yhteisesti jaettu arvoja, joita ovat muun muassa vapaus, rauha, ihmisoikeudet, demokratia ja monimuotoisuus sekä sosiaalinen oikeudenmukaisuus (Laffan, 2004, s. 81–82). Myös vuonna 2009 laadittu Lissabonin sopimus sisältää unionin perusarvot, joita ovat ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo sekä oikeusvaltio (Euroopan unionin virallinen lehti, 2007).

Lisäksi unionin symbolit voivat lisätä kollektiivista yhteenkuuluvuuden tunnetta eurooppalaisten kesken (Laffan, 2004, s. 83). Siten esimerkiksi unionin tummansininen, 12 tähdellä varustettu lippu toimii eurooppalaisen identiteetin rakentajana. Lähestynkin eurooppalaista identiteettiä tästä näkökulmasta: tutkimukseni lähtökohta on, että erilaiset arvot ja symbolit rakentavat eurooppalaisten yhteistä identiteettiä erilaisissa diskursseissa.

2.5 Euroopan unionin identiteettipolitiikka

Euroopan unionin ylläpitämää identiteettipolitiikkaa voidaan ajatella tarvittavan yhteisöllisyyden tunteen ylläpitämiseksi EU-kansalaisten kesken, mikä vahvistaisi samalla Euroopan yhtenäisyyttä ja unionin kannatusta. Eurooppalaisten yhteisen identiteetin ja EU:n identiteettipolitiikan tarve näyttäytyy myös konkreettisemmalla tasolla. EU:n instituutioiden merkitys ja vaikutus kansalaisten jokapäiväisessä elämässä vaikuttaa siihen,

kuinka paljon yhteistä identiteettiä tarvitaan EU-instituutioiden tukemiseksi ja niiden toiminnan legitimoimiseksi (Herrmann & Brewer, 2004, s. 3–4).

Euroopan unionin identiteettipolitiikka tuli ensimmäisen kerran esille 1970-luvulla, kun silloisen Euroopan yhteisön huippukokouksessa vuonna 1973 hyväksyttiin julistus eurooppalaisesta identiteetistä (Kraus, 2008, s. 47). Julistuksessa eurooppalaisen identiteetin peruspilareiksi ilmoitettiin demokratia, lait sekä sosiaaliset- ja ihmisoikeudet, ja lisäksi silloista yhdeksää jäsenvaltiota kehoitettiin säilyttämään omat kansallisen kulttuurin monimuotoisuutensa (Kraus, 2008, s. 47). Myöhemmin, nykyisessä muodossaan toimiva EU aloitti oman identiteettiprojektinsa: Jacques Delorsin toimiessa EU:n komission presidenttinä vuosina 1985–1994 unionissa tehtiin tuloksia niin poliittisten symbolien kuin poliittisen sisällön suhteen (Kraus, 2008, s. 47; Ulkoasiainministeriö, 2017). Delors on myös myöhemmin todennut, että EU:n tulisi olla tietoisesti mukana identiteettipolitiikassa (Kraus, 2008, s. 47).

Euroopan unionin instituutioiden vaikutuksista identiteetteihin on käyty paljon keskustelua, joskin eriävistä mielipiteistä ei olla vielä päästy yhteisesti hyväksyttiin lopputulokseen (Laffan, 2004, s. 75). Breakwellin (2004, s. 36) mukaan unionin instituutioiden toiminta voi ainakin periaatteessa vaikuttaa kansalliseen identiteettiin, sillä instituutiot voivat muuttaa esimerkiksi taloudellista ja poliittista järjestelmää. Näillä muutoksilla on puolestaan vaikutuksia kansalaisten elämään, kuten kulttuuriin ja hyvinvointiin, ja tästä esimerkkinä ovat EU:n säätämät maahanmuuttoa koskevat lait ja EU-alueen yhteinen valuutta euro (Breakwell, 2004, s. 36).

Laffan (2004, s. 76, 86–95) puolestaan esittää, että Euroopan unionin instituutiot ovat vaikuttaneet identiteettien muokkaamiseen ja muutokseen mikrotasolla, ja ne voivat myös harjoittaa identiteettipolitiikkaa. Esimerkiksi unionin komission sisäpuolella vilahtelee useita identiteettejä, ja kutakin jäsenvaltiota edustava tietää, mikä on omalle maalle parasta (Laffan, 2004, s. 90). Näin on myös jäsenmaiden rakennerahasto-ohjelmien kohdalla. Tämän avulla voidaan ylläpitää unionin monimuotoisuutta ja

jäsenvaltioiden omia kansallisia identiteettejä huolimatta siitä, että komissio toimii Euroopan unionin keskuksessa Brysselissä (Laffan, 2004, s. 90).

Myös Herrmann ja Brewer (2004, s. 13) pohtivat, kuinka pitkälle kansainväliset instituutiot voivat mennä uusien identiteettien luomisessa sekä valtioiden ja kansojen muuttamisessa. Heidän mukaansa olemassa olevat kansalliset identiteetit voivat yhtäältä luoda uusia instituutioita (Herrmann & Brewer, 2004, s. 13). Toisaalta instituutioista voi myös tulla osa sosiaalisia vallan rakentajia, jotka määrittelevät valtiota (Herrmann & Brewer, 2004, s. 13). Ajan kuluessa instituutio muokkaa kansallista identiteettiä ja valtion omia intressejä (Herrmann & Brewer, 2004, s. 8). Kuitenkin EU:n identiteettipolitiikan yhteydessä on hyvä huomioida, että unioni voi myös vaikuttaa pelkästään yksilön omaan identiteettiin ilman, että se vaikuttaa kollektiivisiin identiteetteihin, kuten kansalliseen identiteettiin (Breakwell, 2004, s. 28).

Kaasik-Krogerus (2017) kirjoittaa, että Euroopan unionin identiteettipolitiikka on jatkuva, mutta julkisuudessa harvemmin näkyvä prosessi. Kraus (2008, s. 47–50) listaa unionin aikaansaannoksia, joita voidaan pitää unionin identiteettipolitiikan tuloksina. Ensimmäiseksi tärkeäksi tekijäksi voidaan nostaa *Euroopan unionin kansalaisuus*, joka esitettiin ensimmäistä kertaa vuonna 1992 (Kraus, 2008, s. 47–50). Myös Laffan (2004, s. 79) nostaa yhteistä identiteettiä rakentavan Euroopan unionin tärkeäksi tekijäksi unionin jäsenyyden. EU-kansalaisuus ei tuonut radikaaleja muutoksia eurooppalaisten elämään ja sen tarkoituksena ei ole korvata vaan täydentää eurooppalaisten kansalaisidentiteettejä (Kraus, 2008, s. 47–50). Ei kuitenkaan ole olemassa selviä todisteita siitä, että tämän kategorian olemassaolo erityisesti aiheuttaisi kansalaisissa samaistumista EU:n yhteiseen politiikkaan (Kraus, 2008, s. 47–50). EU-jäsenyys ei ole myöskään merkinnyt vahvan eurooppalaisen identiteetin kasvua (Oinonen ja muut, 2005, s. 82). Breakwell (2004, s. 30) painottaakin, että kansalaisen EU-jäsenyys ei sinänsä tarkoita kansalaisten samastumista eurooppalaiseen identiteettiin, vaan se voi pikemminkin tuoda oman osansa globaaliin identiteettirakenteeseen.

Toinen tärkeä osatekijä on *poliittisten symbolien käyttö* (Kraus, 2008, s. 47–49). Esimerkiksi Euroopan unionin lippu on keskeinen elementti institutionaalisissa ja rutiininomaisissa aktiviteeteissa kaikissa unionin jäsenmaissa. Unioni näyttäytyy visuaalisena symbolina arjessa muun muassa eurooppalaisissa passeissa, ajokorteissa ja autojen rekisterikilvissä sekä unionin yhteisessä valuutassa eurossa (Kraus, 2008, s. 47–49; Laffan, 2004, s. 83–84). Unionin symbolien avulla EU:n kasvava tärkeys voidaan tehdä entistä näkyvämmäksi ja auttaa unionin kansalaisia sisällyttämään unioni osaksi sosiaalista todellisuutta (Laffan, 2004, s. 83–84). Myös rakennerahastotoiminnassa käytetään unionin virallisia symboleita. Esimerkiksi rakennerahastovaroilla rahoitettuihin hankkeisiin liittyvässä viestinnässä tulee rakennerahastojen viestintäohjeiden mukaan käyttää lippulogoja, joka sisältää EU-lipputunnuksen sekä maininnan Euroopan unionista (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020i). Kolmanneksi Euroopan unionilla on erilaisia opetukseen ja kulttuuriin liittyviä *ohjelmia*, jotka ovat selkeästi kietoutuneita unionin identiteettistrategiaan, sillä niiden avulla voidaan jakaa esimerkiksi yhteistä kulttuuriperinnettä (Kraus, 2008, s. 49–50).

2.6 Aiempi tutkimus identiteettien ja EU-politiikan suhteesta

Eurooppalaista identiteettiä on tutkittu aiemmin unionin keskeisten toimintojen näkökulmasta, kuten Erasmus+ -ohjelman sekä euron käyttöönoton yhteydessä (Capello & Perucca, 2019a, s. 638; Van Mol, 2013; Risse, 2003). Eurooppalaisen identiteetin sekä alue- ja koheesiopolitiikan yhdistävää tutkimusta on kuitenkin vain vähän, ja tämän vuoksi niiden välisestä suhteestakaan ei juurikaan tiedetä, vaikka kaksi tutkimusohjelmaa onkin aiheesta käynnistetty (Capello & Perucca, 2019a, s. 638–639; ks. López-Bazo & Royela, 2017; Mendez & Bachtler, 2016).

Capello ja Perucca (2019a, 2019b) ovat tutkineet EU:n koheesiopolitiikan ja eurooppalaisen identiteetin välistä yhteyttä identiteetin taloudellisen näkökulman kautta. Identiteetin taloudellinen ulottuvuus sisältää ajatuksen siitä, että yksilön ajaessa omaa etuaan koko ryhmä hyötyy siitä, sillä yksilön oma etu on myös ryhmän etu (Capello & Perucca,

2019a, s. 638). Tällä voi olla myös merkityksellisiä taloudellisia vaikutuksia, sillä identiteetti estää niin sanotun *free-ride* -käyttäytymisen ryhmässä ja maksimoi samalla ryhmän sosiaalisen hyvinvoinnin (Capello & Perucca, 2019a, s. 638).

Capello ja Perucca (2019a, s. 639) toteavat, että suoran suhteen osoittaminen eurooppalaisen identiteetin ja Euroopan unionin politiikan välillä ei ole välttämättä aina mahdollista. Useimmiten suhde on kuitenkin heikko ja eriytynyt, eikä esimerkiksi EU-ohjelman rahoituksen kasvattaminen vaikuta eurooppalaiseen identiteettiin samastumiseen (Capello & Perucca, 2019b, s. 3). Identiteetin ja koheesiopolitiikan suhteeseen vaikuttavat pikemminkin kunkin alueen poliittiset piirteet ja asetukset (Capello & Perucca, 2019b, s. 3). Capellon ja Peruccan (2019a, s. 643) tutkimuksessa selvisi, että suhde kansalaisten luottamuksen EU:n komissiota kohtaan ja eurooppalaisen identiteetin välillä on merkittävä. Kuitenkaan koheesiopolitiikan tehokkuuden lisääntyminen ei välttämättä edistä itessään eurooppalaista identiteettiä, vaan unionin kansalaisten samastuminen eurooppalaiseen identiteettiin riippuu pikemminkin siitä, mitä mieltä he ovat EU:n koheesiopolitiikasta ja sen tuloksista (Capello & Perucca, 2019a, s. 643, 646; Capello & Perucca, 2019b, s. 4).

Risse (2003) on tutkinut eurooppalaisten samastumista Eurooppaan ja eurooppalaiseen identiteettiin yhteisen valuutan, euron, käyttöönoton yhteydessä ja sen jälkeen. Tutkimuksen mukaan euro on jättänyt jälkensä unionin kansalaisten identiteetikartalle (Risse, 2003, s. 495). Lyhyellä aikavälillä eurosta on tullut symboli Euroopan yhdentymiselle kansalaisten arjessa, mutta on epäselvää, onko euro aiheuttanut kansalaisissa samastumista eurooppalaiseen identiteettiin (Risse, 2003, s. 495). Euro on kuitenkin tuonut unionia entistä konkreettisemmaksi ja todellisemmaksi unionin kansalaisille, mikä voi puolestaan vaikuttaa eurooppalaiseen identiteettiin samastumiseen (Risse, 2003, s. 501).

Bruter (2004) on puolestaan tutkinut eurooppalaista identiteettiä jakamalla sen kansalais- ja kulttuurikomponentteihin. Laadullisessa kyselytutkimuksessa suurin osa vastaajista koki samastuvansa eurooppalaisen identiteettiin kansalaiskomponentin perusteella

(Bruter, 2004). Bruter (2004, s. 208) arvelee, että tämä johtuu paitsi unionin poliittisesta ulostulosta liittyen Euroopan yhdentymiseen, mutta myös EU:n abstraktisesta perinnöstä kansalaisten mielissä vastakohtana EU:n yhdentymisen vaikutuksina kansalaisten jokapäiväiseen elämään. Tutkimuksessa kävi ilmi myös, että eurooppalainen ja kansallinen identiteetti eivät ole vastakkaisia, eikä eurooppalainen identiteetti ei myöskään korreloi perinteisten ja väestötieteellisten indikaattoreiden kanssa (Bruter, 2004).

3 Diskurssianalyysi identiteettien tarkastelussa

Tässä luvussa perehdyn ensin diskurssianalyysiin ja diskurssin käsitteeseen, sitten määrittelen genren ja kontekstin käsitteen oman tutkimukseni näkökulmasta. Lopuksi perehdyn lyhyesti kriittisen diskurssianalyysin tutkimussuuntaukseen ja määrittelen ideologian käsitteen diskurssianalyysin näkökulmasta.

Van Dijk (1985, s. 1–3) määrittelee diskurssianalyysin kielen käytön tutkimukseksi, jossa tutkitaan todellista kielenkäyttöä sosiaalisessa kontekstissa. Sosiaalinen konteksti puolestaan sisältää lukuisia tekijöitä, kuten sukupuolen, valta-aseman, roolin, institutionaaliset tilanteet, tekstin ja puheen (van Dijk, 1985, s. 5). Diskurssianalyysissä lähdetään liikkeelle siitä, että kielenkäyttö rakentaa sosiaalista todellisuutta (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 1). Siinä korostetaan sosiaalisia käytäntöjä ja sitä, että sosiaalista todellisuutta jäsennetään jatkuvasti rakentuvana prosessina, jossa olemassa olevia käsitteellistämisen tapoja uusinnetaan ja muunnetaan (Jokinen ja muut, 2016). Kielenkäyttö nähdään siis sosiaalisena toimintana, ja tarkastelun kohteena ei siten ole pelkästään kieli sellaisenaan, vaan myös ei-kielelliset elementit (Chilton, 2005, s. 19–20).

Jokinen ja muut (2016) määrittelevät diskurssianalyysiin sisältyvät oletukset, jotka ovat seuraavat:

1. Kielenkäyttö rakentaa sosiaalista todellisuutta.
2. Rinnakkaiset merkityssystemit kilpailevat keskenään.
3. Merkityksellinen toiminta on sidonnainen kontekstiin.
4. Toimijat kiinnittyvät merkityssystemeihin.
5. Kielenkäytöllä on seurauksia.

Kunkin lähtöoletuksen merkitys riippuu tutkimusasetelmasta ja -ongelmasta (Jokinen ja muut, 2016). Diskurssianalyysissä kieli nähdään ei-heijastavana merkityssysteminä, ja merkityssystemin sijaan puhutaan merkityssystemien kirjosta (Jokinen ja muut, 2016). Sosiaalinen todellisuus hahmottuu diskurssianalyysissä moninaisena, keskenään

kilpailevien merkityssysteemien kenttänä, jossa systeemit merkityksellistävät maailmaa, sen suhteita ja prosesseja eri tavoin (Jokinen ja muut, 2016). Merkityssysteemit voivat olla sekä rinnakkaisia että kilpailevia, ja jotkin niistä toistuvat toisia useammin (Jokinen ja muut, 2016). Tällöin ne saattavat muuttua yhteisesti jaetuiksi, itsestään selvinä pide-tyiksi totuuksiksi, jotka tukahduttavat alleen muut vaihtoehtoiset totuudet (Jokinen ja muut, 2016).

Suurin osa lingvistiksestä, sociolingvistiksestä sekä etnografisesta tutkimuksesta keskittyy niin luonnolliseen keskusteluun ja sen rakenteisiin kuin visuaalisiin elementteihin (van Dijk, 2008, s. 162–163). Visuaalisten elementtien tarkastelu kuitenkin sopii erityisesti verkkoviestintään ja tarkemmin tekstin ja kontekstin välisen suhteen analyysiin (van Dijk, 2008, s. 163). Tekstisisällön lisäksi myös visuaaliset elementit, kuten sivun koko, tyyppi, fontin värit, kuvat ja muodot muodostavat osan multimodaalista diskurssia (van Dijk, 2008, s. 163).

3.1 Diskurssi puhuttuna ja kirjoitettuna kielenkäyttönä

Diskurssin määritelmä vaihtelee tutkijasta, tutkimusalasta ja tutkimuskohteesta riippuen. Fairclough (1995a, s. 54; 1997, s. 124) kuvaa diskursseja puhutuksi tai kirjoitetuksi kielenkäytöksi sekä tietyn sosiaalisen käytännön konstruktioksi tai merkityksellisestämiseksi. Toisaalta diskurssi voi olla myös mikä tahansa semioottinen merkityksen ilmentäjä, kuten kuva, video, elokuva tai diagrammi (Fairclough, 1995a, s. 54). Jørgensen ja Phillips (2002, s. 1) puolestaan määrittelevät diskurssin ”tietyksi tavaksi ymmärtää maailmaa ja puhua siitä”. Diskurssi on tietynlainen ymmärrysten järjestelmä, joka nousee kulttuurista ja jo olemassa olevasta kielestä (Fowler, 1996, s. 7).

Kress (1985, s. 27) vertaa diskurssia puhumisen tapaan. Esimerkiksi lääketieteen ja rasismin diskurssit sisältävät kullekin diskurssille tyypillisiä ja tavanomaisia käsityksiä (Kress, 1985, s. 27). Myös sosiaaliset instituutiot, kuten Euroopan unioni, tuottavat tiettyjä puheta-voja sosiaalisen elämän eri osa-alueista, jotka liitetään instituution luonteeseen ja

asemaan yhteiskunnassa (Kress, 1985, s. 28). Siten instituutio määrittelee, kuvailee ja rajoittaa, mitä siitä ja sen toiminnasta voidaan sanoa – ja mitä ei. Diskurssi ei ole siis kielellisesti neutraali, sillä tietyt syntaktiset muodot korreloivat tiettyjen diskurssien kanssa (Kress, 1985, s. 28). Esimerkiksi vallan ja omistajuuden diskursseissa sosiaalinen toimija kuvataan tietyllä tavalla, ja tietyt modaaliset muodot tulkitsevat systemaattisesti valtasuhteita (Kress, 1985, s. 28). Diskurssit eivät ole suljettuja järjestelmiä, vaan ne ammentavat muiden diskurssien sisältämistä aineksista ja sitovat ne omiin merkitysten verkkoihinsa (Hall, 1999, s. 100).

Merkityssysteemeistä käytetään diskurssin sijasta toisinaan tulkintarepertuaarin käsitettä (Jokinen ja muut, 2016). Nämä käsitteet ovat niin lähellä toisiaan, että Jokinen ja muut (2016) määrittelevät molemmat säännönmukaisten merkityssuhteiden järjestelmiksi, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja rakentavat samanaikaisesti sosiaalista todellisuutta. Toisaalta Jokinen ja muut (2016) toteavat, että diskurssin käsite sopii tutkimuksiin, joissa tarkastellaan ilmiöiden historiallisuutta, valtasuhteita tai instituutionaalisia sosiaalisia käytäntöjä. Vastaavasti tulkintarepertuaari-käsite soveltuu arkisen kielenkäytön tutkimukseen (Jokinen ja muut, 2016). Tämän näkökulman mukaisesti käytän tässä tutkimuksessa diskurssin käsitettä, sillä tarkastelun kohteena ovat instituutionaaliseen toimintaan liittyvät sosiaaliset käytänteet kirjoitetussa kielenkäytössä, eikä kielenkäyttö sellaisenaan käyttötilanteestaan irrotettuna.

Diskurssin käsitteeseen sekoitetaan toisinaan myös tekstin käsite (Kress, 1985, s. 27). Kun tarkastelun kohteena ovat kielen materiaalisuus, muoto ja rakenne kielitieteellisessä tutkimuksessa, puhutaan yleensä tekstistä (Kress, 1985, s. 27). Kielen sisältöä, toimintaa ja sosiaalista merkitystä tarkasteltaessa käytetään puolestaan diskurssin käsitettä, kun kyseessä on sosiologisista lähtökohdista ponnistava tutkimus (Kress, 1985, s. 27). Välttämättä näin ei kuitenkaan aina ole, sillä tutkijoiden käsitykset käsitteiden merkityksistä ja käyttötavoista vaihtelevat (Kress, 1985, s. 27). Käsitteiden erilaisista tieteenalallisista lähtökohdista huolimatta ne voidaan kuitenkin esittää suhteessa toisiinsa: diskurssi

löytää oman ilmauksensa tekstistä ja se tulee näkyviin sekä tekstissä että tekstin kautta (Kress, 1985, s. 27, 29).

Jokinen ja muut (2016) korostavat, että diskurssit ovat tutkijan tulkinnan tuloksia, eivätkä tutkimuksen raakamateriaalia sellaisenaan. Koska tekstit ovat erilaisia ja avoimia erilaisille tulkinnoille, diskurssien ja merkityssystemien analyysissä ei ole tarkoitus luetella tekstien ominaisuuksia, vaan tehdä tulkintoja tutkijan ja aineiston välisen vuoropuhelun pohjalta (Jokinen ja muut, 2016). Diskurssianalyysissä ei siis tutkita diskursseja sellaiseenaan ihmisistä irrallisina merkityssystemeinä, vaan sitä, kuinka ne aktualisoituvat sosiallisessa toiminnassa (Jokinen ja muut, 2016).

3.2 Genre ja konteksti

Diskurssianalyysissä on olennaista ottaa huomioon tutkimuksen aineiston sisältämä tapahtumatilanne eli *konteksti*. Kontekstin moninaisuus nähdään pikemminkin analyysia rikastuttavana kuin häiritsevänä tekijänä (Jokinen ja muut, 2016). Kun tutkija ymmärtää tekstin sisältämät diskurssit, hän ymmärtää myös tekstin rakentaman kontekstin (van Dijk, 2008, s. 3). Tapahtumatilanne vaikuttaa nimittäin suoraan tekstin tai puheen rakenteeseen (van Dijk, 2008, s. 217).

Kontekstiksi kutsutaan vaihtelevasti esimerkiksi aikaa ja paikkaa, tilannetta, ympäristöä ja olosuhteita (Jokinen ja muut, 2016; van Dijk, 2008, s. 4). Jokinen ja muut (2016) hahmottavat kontekstin käsitettä sanojen yhteydellä lauseeseen. Sanat, joilla on useita merkityksiä, on tästä yksinkertainen esimerkki: ”kuusi” voi tarkoittaa lukua tai puuta tilanteesta riippuen. Kuitenkin sanat voivat sisältää useita merkityksiä myös kompleksisemmalla tavalla (Jokinen ja muut, 2016). Esimerkiksi yrittäjyydellä voidaan tarkoittaa kontekstista riippuen vaikkapa liiketoimintaa, vapautta tai ahkeruutta (Jokinen ja muut, 2016). Diskurssianalyysissä kontekstin kuvailun ja määrittelyn lisäksi on siten tärkeää selittää vallitseva ilmiö ja sen ominaisuudet kontekstin näkökulmasta (van Dijk, 2008, s. 4).

Konkreettisen tapahtumatilanteen lisäksi kielenkäyttö suhteutuu sen ulkopuolelle, jota voidaan nimittää *kulttuuriseksi kontekstiksi* (Jokinen ja muut, 2016). Tutkimuksessa aineistosta tunnistetaan sellaisia asioita, joiden tulkinta vaatii tutkijan oman kulttuuristen tapojen, stereotyypioiden ja yhteiskunnallisen ilmapiirin tuntemuksen käyttöä tietoisesti (Jokinen ja muut, 2016).

Tutkimuksessani sovellan Jokisen ja muiden (2016) sekä van Dijkn (2008) määritelmää kontekstista, eli otan huomioon analyysissä tarkastellun toiminnan ajan, tilanteen ja olosuhteet. Rakennerahastojen verkkopalvelussa julkaistuihin julkaisuihin vaikuttaa rakennerahasto-ohjelmien kulloinkin käynnissä oleva tilanne. Koska tutkimuksen aineisto on julkaistu vuosien 2017–2019 aikana, silloinen rakennerahasto-ohjelmakausi 2014–2020 oli ollut jo käynnissä useamman vuoden ja alueille jaettavat rakennerahastovarot oli siten jo jaettu. Myös alueiden hanketoiminta oli vähintäänkin aloitettu tai se oli jo loppuvaiheessa.

Toisena kontekstiin vaikuttavana tekijänä toimii rakennerahastojen verkkopalvelun jakautuminen koko Suomen kattaviin sekä alueellisiin sivuihin. Verkkopalvelujen sivujen jakautuminen eri osiin vaikuttaa nimittäin julkaisujen sisältöön. Valtakunnallisten sivujen julkaisujen kohderyhmänä toimivat rakennerahasto-ohjelmien parissa toimivat henkilöt koko Suomen alueella, kun taas suuralueiden sivujen julkaisut on suunnattu paikallisille toimijoille kullakin maantieteellisellä alueella Etelä-, Itä-, Länsi- ja Pohjois-Suomessa. Pie-nemmälle alueelle suunnatut julkaisut käsittelevät paikalliselle yhteisölle relevantteja asioita, kuten alueiden hankkeita ja tapahtumia. Lisäksi julkaisut kirjoitetaan kultakin alueelta käsin, ei niiden ulkopuolelta. Koko Suomen alueelle kohdennetut julkaisut valtakunnallisilla sivuilla käsittelevät rakennerahastotoimintaa alueellisesti paljon laajemmasta näkökulmasta. Myös EU:n näkökulma saattaa tulla esiin julkaisuissa, sillä julkaisujen kirjoittajat työskentelevät työ- ja elinkeinoministeriössä, joka vastaa Suomen rakennerahastotoiminnasta suoraan EU:lle.

Kontekstina pidetään myös tilanteen asettamia ehtoja tutkittavan aineiston tuottamisessa (Jokinen ja muut, 2016). Esimerkiksi tieteellistä tekstiä rajaavat erilaiset ehdot kuin poliittista puhetta. Siten diskurssin lisäksi tekstin muodon määräytymiseen ja rakentamiseen vaikuttavat genret, joilla on kullakin omat muodolliset piirteensä (Kress, 1985, s. 28). Genrellä tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan tekstin tai puheen tyyppiä, verbaalista toimintaa tai viestinnällistä tapahtumaa (van Dijk, 2008, s. 148). Erilaisten diskurssien ilmaisuun on olemassa tietyt genret ajasta, paikasta ja sosiaalisesta ryhmästä riippumatta.

Kaikilla genreillä on omat, niille luontaiset rajoitteensa ja mahdollisuutensa, ja siten tietyn genren kautta ponnistavat diskurssien ilmaisut kantavat mukanaan esittämänsä genren merkityksiä, mahdollisuuksia ja rajoitteita (Kress, 1985, s. 28). Konteksteista ja diskursseista ponnistavat genret yhdistyvät yleensä niiden käyttötilanteissa: esimerkiksi tarinaa voidaan käyttää niin arkipäiväisissä kahden henkilön välisissä keskusteluissa, lehtiartikkeleissa kuin mainoksissakin (van Dijk, 2008, s. 149–150). Omassa tutkimuksessani viittaan genrellä tekstin, tässä tapauksessa rakennerahastojen verkkopalvelun julkaisujen, tekstilajiin.

Aineiston julkaisut on julkaistu rakennerahastojen verkkosivuilla, jonka voidaan ajatella olevan kirjoittajan näkökulmasta melko vapaamuotoinen julkaisualusta. Alustaa eivätkä viestintäkanavana ohjaa erityiset säännöt esimerkiksi julkaisun pituuden tai kuvien käytön suhteen. Julkaisujen sisältöön vaikuttavat kuitenkin EU:n komission viestinnälle asetamat ohjeet ja määräykset, joita esittelin luvussa 2.1. Koska aineiston julkaisujen sisältämien tekstikappaleiden pituus ja rakenne vaihtelevat, vaikuttaa siltä, ettei julkaisusällön tuottamista ole juurikaan muuten rajoitettu. Kaikissa julkaisuissa on kuitenkin otsikko ja leipäteksti, ja joissakin pidemmissä julkaisuissa on myös väliotsikot. Osa perinteisistä tekstimuotoisista julkaisuista sisältää myös kuvia.

Rakennerahastojulkaisujen genren tyyppillinen piirre on erikoisalanaston käyttö. Julkaisuissa esiintyy runsaasti alue- ja koheesiopolitiikkaan liittyvää sanastoa. Esimerkkejä

tällaisista sanoista ovat *Eurooppa 2020 -tavoitteet, tuloskehitystavoite, suoritusvarausosuus* ja *indikaattorit*. Tällainen erikoiskielen käyttö kertoo diskurssien välisistä suhteista (Jokinen ja muut, 2016). Lukijoiden pääsyä diskursseihin rajoitetaan siis julkaisuissa erikoisalanaston käytön avulla.

3.3 Kriittinen diskurssianalyysi

Kriittinen diskurssianalyysi (*critical discourse analysis, CDA*) on yksi diskurssianalyysin laajennuksista. Kriittisessä diskurssianalyysissä tutkijat pyrkivät kritisoimaan tai tuomitsemaan kielenkäyttöä, joka representoi valtaa, hallintaa, epätasa-arvoisuutta tai sortamista, mikä erottaa sen perinteisestä diskurssianalyysistä (Cooren, 2015, s. 82; van Dijk, 1985, s. 6–7). Kriittisessä diskurssianalyysissä kuvaillaan tekstiä ja tulkitaan diskursiivisten prosessien ja tekstin välisiä suhteita sekä tarkastellaan diskursiivisten ja sosiaalisten prosessien välistä suhdetta (Fairclough, 1995b, s. 96–98).

Kriittinen diskurssianalyysi ei ole neutraali poliittisesta näkökulmasta, vaan se on kriittinen suuntaus (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 64; Fairclough, 1995a, s. 54). Siten kriittistä diskurssianalyysiä ei voi verrata esimerkiksi objektiivisiin yhteiskuntatieteisiin, vaan se on pikemminkin sosiaaliseen muutokseen sitoutunut (van Dijk, 1985, s. 6–8; Jørgensen & Phillips, 2002, s. 64). Se asettuu siis alistettujen sosiaalisten ryhmien puolelle, ja kriittin avulla pyritään paljastamaan diskursiivisten toimintojen rooli epätasa-arvoisten valtasuhteiden ylläpitämisessä tai ideologian välittämisessä (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 64; van Dijk, 1985, s. 6–7). Esimerkiksi Fairclough on kiinnostunut kriittisessä diskurssianalyysissä erityisesti havainnollistavasta kritiikistä sekä kriittisestä kielitietoisuudesta (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 64). Kriittistä diskurssianalyysiä hyödyntävä tutkimus voi paljastaa esimerkiksi vallankäytön tapoja viranomaisia koskevissa diskursseissa tai vaikkapa feminismiä käsittelevän valtamedian argumentteja (van Dijk, 1985, s. 6–7).

Kriittisen diskurssianalyysin juuret juontuvat Ranskaan: ranskalaisten filosofien Louis Althusserin (1918–90) ja Michel Foucault'n (1926–84) katsotaan olevan ensimmäisiä

tutkimussuuntauksen syntyyn vaikuttaneita henkilöitä (Cooren, 2015, s. 83–84). Althusser edustaa kriittisen diskurssianalyysin marxilaisen tradition suuntausta, Foucault puolestaan onnistui kehittämään oman tutkimusagendansa ja -menetelmänsä jättäen marxilaisen tradition kehittämänsä tutkimussuuntauksen ulkopuolelle (Cooren, 2015, s. 84).

Kriittistä diskurssianalyysiä hyödynnettiin niin yhteiskuntatieteissä kuin kriittisessä lingvistiikassa 1970-luvulla, kun poliittisesti suuntautuneet tutkijat ottivat yhteiseksi tutkimuskohteekseen kielen (Chilton & Wodak, 2005, s. XI). Kriittisestä diskurssianalyysistä muodostui 1990-luvun lopulla kansainvälinen ja monitieteellinen projekti ensin englanninkielisessä tutkimuskentässä, kun kielitiede ja yhteiskuntatiede sulautuivat yhteen muodostaen kriittistä diskurssianalyysiä hyödyntävän tutkimussuuntauksen (Chilton & Wodak, 2005, s. XI–XII). Myöhemmin suuntaus levittyi ympäri maailmaa (Chilton & Wodak, 2005, s. XI–XII). Sekä kriittisellä lingvistiikalla että kriittisellä diskurssianalyysillä on ollut alusta asti poliittinen agenda: tutkijoiden projektien avulla on pyritty saamaan kohtuuttoman epätasa-arvoisia valtasuhteita sisältävät järjestelmät kriisiin paljastamalla niiden toimia ja vaikutuksia kulttuuristen aikaansaannosten eli tekstien analyysillä (Kress, 1996, s. 15).

Kriittinen lingvistiikka esiteltiin yhtenä diskurssianalyysin muotona, jossa tutkimuksen kohteena ovat julkiset diskurssit (Fowler, 1996, s. 3). Näistä diskursseista pyritään löytämään niiden esittämät ideologiat väittämien takaa, jolloin diskursseja voidaan tutkia erilaisten sosiaalisten muodostumien kontekstissa (Fowler, 1996, s. 3). Kriittinen lingvistiikka näkee kielen abstraktina systeeminä ja katsoo siis kielen muodollisten rakenteiden taakse kohti kielen ja kontekstin välistä vuorovaikutusta (Fowler, 1996, s. 10). Tekstin kantamaa merkitystä eli ideologiaa ei voi lukea pelkästään kielellisistä muodoista, koska sama kielellinen muoto voi tarkoittaa eri asioita kontekstista riippuen (Fowler, 1996, s. 9). Kriittinen lingvistiikka ottaa huomioon kontekstin tekstin sisältämän ideologian tulkinnassa, eikä tämä kontekstin merkitystä painottava näkökulma siis sinänsä eroa perinteisestä diskurssianalyysistä.

Kriittiselle diskurssianalyysille ei voida nimetä yhtä tiettyä alkuperäistä kehittäjää ja tutkimussuuntauksen rajat ovat varsin häilyvät (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 60). Tutkimussuuntauksen parissa ovat kuitenkin työskennelleet erityisesti tutkijat Norman Fairclough, Ruth Wodak ja Teun van Dijk, ja kullakin heistä on omat tutkimukselliset lähtökohtansa ja suuntauksensa kriittisen diskurssianalyysin tutkimuksessa (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 60; Chilton, 2005, s. 20–21). Kriittisen diskurssianalyysin tutkijoiden erilaiset suuntaukset jakavat kuitenkin joitakin tiettyjä perusajatuksia (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 61–64).

Kriittisen diskurssianalyysin näkökulmien mukaan sosiaaliset ja kulttuuriset prosessit sekä niiden rakenteet ovat osittain kielellis-diskursiivisia (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 61). Tällä tarkoitetaan, että diskursiiviset toiminnot, joissa tekstit tuotetaan ja kulutetaan, ovat tärkeitä sosiaalisia toimintoja ja ne osallistuvat maailman, sosiaalisten identiteettien sekä sosiaalisten suhteiden rakentamiseen (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 61). Kriittinen diskurssianalyysi pureutuukin kielelliseen ulottuvuuteen sosiaalisissa ja kulttuurisissa ilmiöissä sekä muutosprosesseissa myöhäismodernissa yhteiskunnassa (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 61).

Kriittistä diskurssianalyysiä hyödyntävät tutkijat näkevät diskurssin sosiaalisena toimintana, joka sekä rakentaa sosiaalista maailmaa että tulee rakennetuksi sosiaalisissa toimintoissa (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 61–62; Fairclough, 1995a, s. 34). Diskurssi muodostaa sosiaalisena toimintana dialektisen suhteen muiden sosiaalisten ulottuvuuksien kanssa, eikä se pelkästään osallistu sosiaalisten rakenteiden muokkaamiseen, vaan myös heijastaa niitä (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 61–62; Fairclough, 1995a, s. 34).

Esimerkiksi media osallistuu uusien poliittisten muotojen muokkaamiseen diskursiivisten toimintojen avulla, joiden muodostumiseen puolestaan vaikuttavat sosiaaliset voimat (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 61–62). Tällainen käsitys diskurssista lähestyy pikemminkin jälkistrukturalismin käsityksiä (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 62). Se eroaa siten perinteisen diskurssianalyysin perusajatuksista, jonka mukaan kieli on ei-heijastava

merkityssysteemi (Jokinen ja muut, 2016). Kieli diskurssina on kriittisessä diskurssianalyysissä siis toiminnan tapa, jonka kautta ihmiset voivat muuttaa maailmaa ja myös toiminnan tapa, joka on sosiaalisesti ja historiallisesti sijoittunut sekä dialektisessa suhteessa muihin sosiaalisiin näkökulmiin (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 61–62).

Kuten diskurssianalyysissä yleensä, kielenkäyttöä tulee analysoida sen sosiaalisessa kontekstissa myös kriittistä diskurssianalyysiä hyödyntävässä tutkimuksessa (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 62). Kielenkäyttöä tutkitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa konkreettisen, lingvistik-tekstuaalisen analyysin avulla (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 62). Tämä erottaa kriittisen diskurssianalyysin esimerkiksi sellaisista diskurssianalyysin teorioista, jotka eivät tutki esimerkiksi systemaattista, empiiristä kielenkäyttöä ja diskursiivisesta psykologiasta, joka tutkii retoriikkaa, mutta ei kielenkäyttöä lingvistikisestä näkökulmasta (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 63).

3.4 Diskurssin heijastamat ideologiat

Kriittistä diskurssianalyysiä hyödyntävässä tutkimuksessa nähdään, että diskurssit toimivat ideologisesti (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 63). Hall (1999, s. 100) pitää diskursseja lausumien tai uskomusten tietoa tuottavana joukkona, joka palvelee tietyn sosiaalisen ryhmän tai luokan etuja. Ideologia voidaan määritellä useammalla tavalla, eikä sille ole muodostunut vakiintunutta määrittelytapaa filosofisessa ja sosiologisessa keskustelussa (Kress, 1985, s. 29).

Esimerkiksi Althusser määrittelee ideologian esitykseksi yksilöiden kuvitteellisesta suhteesta heidän todellisiin olosuhteisiinsa (Cooren, 2015, s. 85). Ideologian voidaan katsoa tarkoittavan myös ideoiden kokonaisuuksia, jotka sisältävät uskomukset, normit ja arvot, joiden perusteella yksilöitä kohdellaan (Cooren, 2015, s. 85). Joissakin tapauksissa ideologia voidaan määritellä jopa vallitsevan ja määräävän yhteiskuntaluokan tai -ryhmän ideoiksi (Kress, 1985, s. 29). Omassa tutkimuksessani ideologialla tarkoitan tarkastelemani poliittisen yhteisön, eli Euroopan unionin ideoita. Unionissa alueita kehittävän

alue- ja koheesiopolitiikan sekä niiden sisältämät rakennerahasto-ohjelmat näen puolestaan yhtenä ideologian sisältämistä ideoista.

Kriittistä diskurssianalyysiä hyödyntävä tutkimus lähtee liikkeelle yleensä alistussuhteiden olemassaolosta, ja tutkimuksessa analysoidaan suhteita ylläpitäviä ja oikeuttavia kielellisiä käytänteitä (Jokinen & Juhila, 2016a). Diskursiiviset toiminnot osallistuvat eriarvoisten valtasuhteiden luomiseen ja tuottamiseen sosiaalisten ryhmien välillä (Fairclough, 1995b, s. 82). Näitä seurauksia kutsutaan *ideologisiksi seurauksiksi* (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 63). Kriittinen diskurssianalyysi ei siten eroa esimerkiksi marxilaisesta perinteestä ideologian osalta (Jørgensen & Phillips, 2002, s. 63). Van Dijk (1985, s. 7) muistuttaa, ettei kriittiseen diskurssianalyysiin perustuva tutkimus välttämättä kuitenkaan aina linkity marxilaiseen näkökulmaan.

Ideologiat saavat selkeimmän ilmaisumuotonsa kielessä, ja siten kielen tutkimisella voidaan tutkia yhteiskunnassa vallitsevia ideologisia rakenteita (Kress, 1985, s. 29–30). Kielen ja ideologian yhteys ilmenee sekä leksikaalisella, syntaksisella että kieliopillisella tasolla (Kress, 1985, s. 29–30). Lisäksi kielen ja ideologian väliseen suhteeseen vaikuttaa diskurssi. Kress (1985, s. 30) painottaa, että eristyksessä oleva mikä tahansa kielen muoto ei itsessään kannalta merkityksiä, eikä se siten myöskään voi sisältää ideologian aatteita sellaisenaan, vaan kieli saa merkityksensä ja muotonsa – ja siten myös kantamansa ideologian – diskursseissa. Ideologian ilmentämät ja järjestämät, määritellyt ja rajatut ilmaisut rakentavat diskurssia. Ideologia ja diskurssi ovat siis saman ilmiön puolia erilaisista näkökulmista katsottuna (Kress, 1985, s. 30). Tekstin ideologiset seuraukset eivät kuitenkaan välttämättä aina tule näkyviksi pelkässä tekstissä, vaan ne ovat tutkijan tulkitsema, aineistoon tukeutuvan analyysin tulos (Jokinen & Juhila, 2016b; Fairclough, 1995b, s. 71).

Ideologian merkitykset nousevat esiin tekstissä kielellisten valintojen kautta: kielelliset ominaisuudet tulevat näkyviin termeinä, jotka edustavat ideologisia systeemejä (Kress, 1985, s. 30). Nämä termit myös sisältävät yleensä hyvin tarkat merkityksensä

kontekstissaan. Euroopan unioni voi tuoda identiteettipolitiikkaansa esille ideologiana käyttämällä viestinnässään niitä termejä, jotka edustavat instituution ideologioita. Myös rakennerahastoviestinnän voidaan ajatella olevan ideologista, jos se käyttää ideologioita ilmentäviä termejä julkaisuissaan.

Tekstin ideologinen sisältö voidaan ilmaista kielellisten muotojen kautta kahdella tavalla. Ensinnäkin puhuja tai kirjoittaja voi tehdä valintoja, jotka perustuvat hänen ideologiseen näkemykseensä (Kress, 1985, s. 30). Toiseksi, ideologisen sisällön ilmaisu tuodaan esille tekstissä kielellisessä muodossa muiden muotojen kontekstissa (Kress, 1985, s. 30). Tämä tekstin sisältö muuttuu täsmälliseksi muiden muotojen läsnäolojen kautta, jotka rajoittavat ja määrittävät mitä tahansa kielellistä muotoa (Kress, 1985, s. 30).

Kress (1985, s. 30) painottaa, että kielellisten muotojen valinta ei kuitenkaan välttämättä ole ainutlaatuinen, muuttuva prosessi tekstin tai puheen laatijalle. Jos diskurssit ovat organisaation jo ennalta valitsemia diskurssirepertuaareja, puhuja ei voi luoda uusia diskursseja, vaan tuottaa ennalta oppimiaan diskursseja uudelleen. Koska diskurssi ja teksti ovat omia kategorioitaan, on mahdollista, että puhuja käyttää valmiiksi laadittuja diskursiivisia sääntöjä uusilla tavoilla (Kress, 1985, s. 30). Tällaisesta organisaation ennalta valitsemasta diskurssirepertuaarista voidaan esimerkiksi nostaa EU ja sen organisaatiot. Voidaan tulkita, että unionilla on mahdollisuus määrittellä ennalta omat diskurssirepertuaarinsa tai diskursiiviset sääntönsä, jotka tuodaan ilmi EU:n komission laatimissa, rakennerahastoviestintää ohjaavissa määräyksissä. Siten myös rakennerahastoviestinnässä käytetään EU:n valmiiksi laatimia diskursiivisia sääntöjä ja diskursseja.

3.5 Diskurssin hiljaisuudet

Lopuksi perehdyn lyhyesti Fairclough'n määrittelemiin diskurssin sisältämiin läsnä- ja poissaoloihin. Diskurssianalyyssissä voidaan tutkia tekstin sisältämien asioiden, "läsnäolojen", lisäksi myös "poissaoloja" eli niitä seikkoja, jotka on jätetty tekstistä pois (Fairclough,

1997, s. 139). Läsä- ja poissaolevaa ei kuitenkaan aseteta vastakkain, vaan niiden suhdetta voidaan määritellä näkyvyyden asteikon (poissaoleva – alkuoletus – toissijainen – ensisijainen) kautta (Fairclough, 1997, s. 140). Alkuoletus on tekstissä lāsä tietyllä tapaa, osana implisiittistä, epäsuoraa merkitystä, kun taas eksplisiittisesti lāsä olevien asioiden tiedollinen arvo voidaan nostaa ensisijaiseksi tai häivyttää toissijaiseksi (Fairclough, 1997, s. 140).

Fairclough'n (1997, s. 140) mukaan tekstit ovat yhdistelmiä eksplisiittisistä ja implisiittisistä merkityksistä, ja alkuoletukset kiinnittävät aiemmin tuntemattoman tunnettuun. Teksti olettaa lukijan jakavan järjellisiä alkuoletuksia ja lukijan asema määräytyy niiden mukaan (Fairclough, 1997, s. 140). Tekstin alkuoletukset liittyvät tekstin intertekstuaalisuuteen: Fairclough (1997, s. 140) tarkoittaa alkuoletuksella tekstin sisältämää oletusta siitä, että tekstille ja sen lukijoille ovat yhteisesti tuttuja muut tekstit, jotka ovat joko olemassa olevia tai kuvitteellisia. Siten tekstin oletettu on epäsuorasti lāsä (Fairclough, 1997, s. 140). Alkuoletukset antavat representoiduille tosiseikoille vakuuttavuutta esimerkiksi erilaisissa kerronnan tavoissa, joissa lukijalle esitetään tietynlaista todellisuutta ja halutaan saada lukija uskomaan siihen (Fairclough, 1997, s. 141).

4 Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti rakenerahastoviestinnässä

Tässä luvussa tarkastelen kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin rakentamista rakenerahastoviestinnän julkaisuissa. Ensimmäiseksi jaan tutkimukseni aineiston julkaisut julkaisutyyppin mukaan. Sen jälkeen tarkastelen identiteettejä rakentavien julkaisujen tyyppisiä ja osuuksia aineistossa ensimmäisessä alaluvussa. Sitten erittelen omilla alaluvuillaan diskurssit, joissa identiteettejä rakennetaan. Lopuksi selvitän, millaisia ideologioita diskursseihin kytkeytyy. Tämän pääluvun viimeisessä alaluvussa teen lyhyen yhteenvedon tutkimukseni analyysin tuloksista.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka kansallinen ja eurooppalainen identiteetti näkyvät Suomen rakenerahasto-ohjelmien viestinnässä. Aineistona toimivat rakenerahastojen verkkopalvelusta poimitut 50 tekstijulkaisua sekä niiden sisältämät kuvat pois lukien kuvituskuvat. Käytän analyysivaiheessa määrällistä menetelmää identiteettejä rakentavien julkaisujen laskemisessa. Lisäksi hyödynnän diskurssianalyysiä sekä kriittistä diskurssianalyysiä yhtenä laadullisena menetelmäkehiksenä identiteettejä rakentavien diskurssien tarkastelussa.

Ennen tutkimuksen varsinaista analyysiä jaan julkaisut julkaisutyyppisiin taulukon 1 mukaisesti selvittääkseni sen jälkeen, minkä tyyppisissä julkaisuissa identiteettejä rakennetaan. Ilmoitukset sisältävät sellaiset pidemmät julkaisut, jotka liittyvät esimerkiksi hanke-toimijoiden tiedottamiseen. Yhteenvetotyyppisiin julkaisuihin puolestaan kuuluvat sellaiset julkaisut, joissa tiivistetään yhteen muun muassa menneitä tapahtumia sekä hankehakujen ja rakenerahasto-ohjelmien tuloksia. Hankekertomukset sisältävät hankkeista kertovat julkaisut, joissa kerrotaan yhdestä tai useammasta hankkeesta.

Taulukko 1. Aineiston jaottelu julkaisutyyppin mukaan.

Sivujen aluekattavuus	Ilmoitus	Yhteenveto	Hankekertomus
Valtakunnalliset sivut	2	7	1
Etelä-Suomen sivut	2	6	2

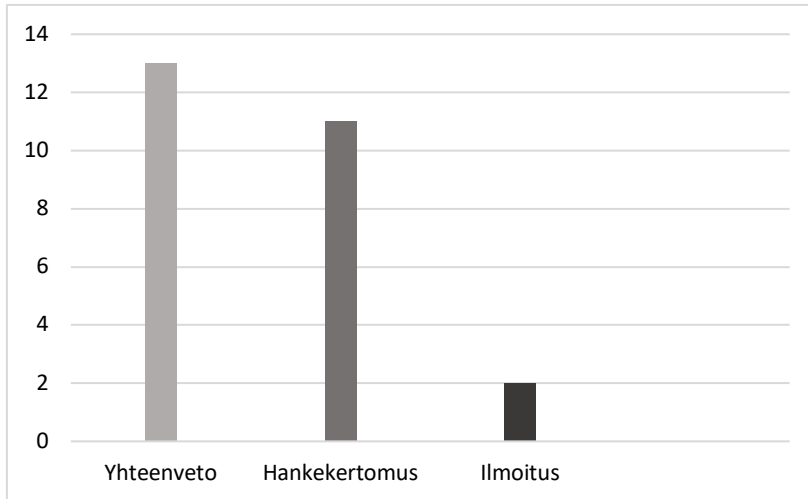
Itä-Suomen sivut	-	4	6
Länsi-Suomen sivut	3	7	-
Pohjois-Suomen sivut	-	1	9
Yhteensä	7	25	18

Taulukosta 1 voidaan havaita, että suurin osa tutkimukseen mukaan ottamistani julkaisuista kuuluvat yhteenvetotyyppisiin julkaisuihin. Vähiten julkaisuja löytyy ilmoitustyyppiin luokiteltavista julkaisuista. Tämä voi johtua siitä, että vaikka jätin tutkimukseni aineiston ulkopuolelle lyhyet ilmoitustyyppiset julkaisut, aineisto kuitenkin sisältää pidempiä, saman julkaisutyyppin alle kuuluvia julkaisuja.

4.1 Identiteettejä rakentavat julkaisutyyppit

Tässä alaluvussa selvitän, millaisissa tutkimusaineiston julkaisuissa kansallista identiteettiä ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan. Tarkastelen aineiston sisältöä diskursiivisesti rakentuvan identiteetin näkökulmasta laadullisen sisällönanalyysin avulla. Hyödynnän aineiston luokittelussa käyttämiäni julkaisutyyppisiä, joita ovat hankekertomus, ilmoitus ja yhteenvedo. Sen jälkeen selvitän identiteettejä rakentavien julkaisujen määrän aineistossa käyttäen määrällistä menetelmää.

Kun identiteettejä rakentavia julkaisuja tarkastellaan sisällönanalyysin avulla, voidaan huomata, ettei kaikissa aineiston julkaisuissa rakenneta kansallista tai eurooppalaista identiteettiä lainkaan, sillä niistä ei löydy identiteettejä rakentavia piirteitä. Tähän voi vaikuttaa julkaisujen sisältöön vaikuttava julkaisutyyppi. Aineiston 50 julkaisusta yhteensä 26 julkaisussa rakennetaan kansallista identiteettiä tai eurooppalaista identiteettiä. Kuvio 3 osoittaa identiteettejä rakentavien julkaisujen määrällisen jakautumisen aineistossa. Kuviossa 4 mukana ovat vain identiteettejä rakentavat julkaisut.

Kuvio 4. Identiteettejä rakentavien julkaisujen määrät julkaisutyypeittäin.

Eniten identiteettejä rakentavia piirteitä löytyy yhteenveto-julkaisutyyppin alle kuuluvista julkaisuista, yhteensä 13 kappaletta eli puolet kaikista identiteettejä rakentavista julkaisuista. Vähiten identiteettejä rakennetaan ilmoitustyyppisissä julkaisuissa, yhteensä kahdessa julkaisussa. Identiteettejä rakentavia hankekertomuksia on aineistossa yhteensä 11 julkaisua.

Yhteenvetotyyppisten julkaisujen sisältämä identiteettien rakentaminen voidaan selittää sillä, että kyseisen julkaisutyyppin alle luettavissa julkaisuissa kerrotaan muun muassa menneistä rakennerahastotapahtumista Suomessa ja muualla Euroopassa. Näihin tapahtumiin osallistuvat suomalaiset ja muiden EU-jäsenvaltioiden rakennerahastotoimijat, ja julkaisuissa kerrotaan esimerkiksi tapahtumiin osallistujien taustoista ja puheenvuoroista. Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin rakentaminen tässä julkaisutyyppissä on siis perusteltua.

Myös identiteettien rakentaminen hankekertomuksissa voidaan perustella julkaisutyyppillä sekä julkaisujen sisällöllä. Hankekertomus-julkaisutyyppin alle luokittelemani julkaisut kertovat erilaisista rakennerahastohankkeista Suomessa sekä niiden parissa toimivista suomalaisista. Lisäksi julkaisuissa kerrotaan myös paikkakunnista, joissa hankkeet

on toteutettu. Identiteettejä rakennetaan hankekertomustyypisissä julkaisuissa edellä mainittujen sisällöllisten ominaisuuksien pohjalta.

Tutkimusaineiston sisältämissä ilmoitustyyppisissä julkaisuissa ei juurikaan rakenneta identiteettejä, mikä voidaan selittää julkaisutyyppillä. Ilmoitustyyppisten julkaisujen kohderyhmänä ovat useimmiten rakennerahastohankkeiden parissa työskentelevät, eivätkä esimerkiksi rakennerahastotoiminnasta kiinnostuneet kansalaiset. Julkaisuissa kerrotaan muun muassa rahoitushauista, eikä suurin osa julkaisuista siten sisällä identiteettejä rakentavia ominaisuuksia.

4.2 Kansallisen identiteetin diskursiivinen rakentaminen

Tässä luvussa tarkastelen rakennerahastoviestinnän julkaisuja kansallisen identiteetin diskursiivisen rakentamisen näkökulmasta diskurssianalyysin avulla. Erittelen tutkimusaineistosta nousevat diskurssit, joissa kansallista identiteettiä rakennetaan ja vertaan niitä aiempiin identiteettikuvauksiin. Selvitän myös, millaisissa teemoissa eli asiayhteyksissä kansallista identiteettiä rakennetaan diskursseissa sekä millaisia läsnä- ja poissaoloja diskursseja rakentavista, julkaisujen sisältämistä teksteistä ja kuvista nousee.

Lähden tutkimuksen analyysissä liikkeelle siitä oletuksesta, että identiteetit ovat sosiaalisesti rakennettuja määritelmiä (ks. Alasuutari & Ruuska, 1998, s. 8). Tarkastellessani diskursseja, joissa suomalaisten yhteistä kansallista identiteettiä rakennetaan, tukeudun Peltosen määrittelemään suomalaisuuden ensimmäiseen tasoon eli suomalaiseen identiteettiin, joka on kaikkien jakama, yhteinen ilmiö (ks. Peltonen, 1998, s. 20). Tulkitsen, että diskurssit nousevat aineiston julkaisuista suomalaisia ja Suomea käsittelevän puheen kautta. Taulukossa 2 erittelen julkaisuista nousevat diskurssit sekä teemat eli asiayhteydet, joissa kansallista identiteettiä rakennetaan.

Taulukko 2. Diskurssit ja teemat, joiden kautta kansallista identiteettiä rakennetaan.

Diskurssi	Teema
Kansallismaisemat	Aluekehittäminen, matkailu, työllisyys ja nuorten työllistyminen
Sukupuolten välinen tasa-arvo	Metsäteollisuus
Sukupuolten välinen tasa-arvottomuus	Aluekehittäminen
Vastuullisuus	Kotimaanmatkailu, Suomen rakennerahasto-ohjelmien toteutuminen ja hankkeet
Tunnollisuus	Suomen rakennerahasto-ohjelmien edistyminen
Yhteistyö	Suomen ja Japanin yhteinen rakennerahastohanke, rakennerahastotapahtuma ja maataloustyö
Alueet	Aluekehittäminen, työllisyys ja työttömyys
Suomalaiset symbolit	Hankkeet

Seuraavaksi perehdyn tarkemmin taulukossa 2 listaamieni diskurssien rakentamiseen aineistossa. Luku jakautuu alalukuihin aineistosta nousevien diskurssien mukaisesti, ja olen myös nimennyt alaluvut diskurssien mukaan.

4.2.1 Kansallismaisemien Suomi

Rakennerahastoviestinnän julkaisuissa kansallista identiteettiä rakennetaan suomalaisen luonnon kautta. Nimitän tätä tutkimuksessani kansallismaisemien diskurssiksi. Luontoon viitataan suuralueiden sivuilla hankkeista kertovista julkaisuista. Kansallismaisemien diskurssi nousee julkaisuissa rakennerahasto-ohjelmiin liittyvissä teemoissa, joita ovat muun muassa aluekehittäminen, työllisyyden lisääminen ja nuorten työllistyminen.

Yhdessäkään tutkimuksen aineiston julkaisussa kansallista identiteettiä ei rakenneta kaupunkikuviin pohjalta, vaan identiteetin rakentaminen tapahtuu kansallismaisemien diskurssissa. Rakennerahastoviestinnän julkaisuissa poissaoleviksi jäävät siten identiteettiä muiden mahdollisten Suomeen liitettävien maisemien kautta rakentavat diskurssien sisältävät muodot, kuten kaupunkimaisemien diskurssit. Toisaalta kaupunkikuviin rakentuvat seikat voivat olla tekstissä epäsuorasti läsnä alkuoletuksen kautta, eli julkaisut voivat sisältää oletuksen siitä, että lukijalle ja tekstille yhteisesti tuttuja ovat sellaiset tekstit,

jotka sisältävät kansallista identiteettiä rakentavat erilaiset suomalaisten kaupunkien kuvaukset (ks. Fairclough, 1997, s. 140).

Kansallisen identiteetin rakentamista kansallismaisemien diskurssissa selittää osaltaan se, että Suomen rakennerahasto-ohjelmien tarkoituksena on erityisesti harvaan asuttujen alueiden kehittäminen. Suomen pinta-alastakin vievät tilaa enemmän metsät kuin kaupungit. Lisäksi rakennerahasto-ohjelmien alueellinen jako näkyy myös verkkopalvelun julkaisujen sisällössä, jotka on kirjoitettu kultakin suuralueelta käsin; harvaan asuttujen suuralueiden omat erityispiirteet, kuten metsämaisemat, tulevat esiin julkaisuissa.

Kansallismaisemien diskurssissa rakennetaan kansallista identiteettiä erityisesti Pohjois-Suomen suuralueen julkaisuissa. Esimerkissä (1) Suomea kuvataan komeiden metsien ja vesistöjen värittämänä maana, jossa kasvavat kaupungitkin sijaitsevat metsien läheisyydessä. Metsät yhdistetään kasvukeskukseen niitä ympäröivänä ja hallitsevana elementtinä. Kansallismaisemien diskurssissa rakennettu kansallinen identiteetti liittyy aiempaan identiteettikuvaukseen, jossa suomalaisuutta määritellään metsän kautta (ks. esim. Alasuutari, 1998, s. 164; Apo, 1998, s. 88).

- (1) ”Lentokoneen ikkunasta sen huomaa, että Suomi on metsien ja vesistöjen värittämä maa. Etenkin metsien. Eipä sellaista kasvukeskusta, etteikö kivenheiton päässä siitä sijaitseisi komean kokoinen metsikkö.” (Julkaisu 43)

Mielikuvaa kansallismaisemien Suomesta täydennetään hankkeista kertovissa julkaisuissa kuvilla, joilla on yhteys julkaisujen tekstisisältöön. Kuva 2 edustaa monelle suomalaiselle tuttua maisemaa Järvi-Suomesta, jota värittävät lukuisat saaret. Kuva liittyy siten osaksi julkaisussa rakennettua kansallismaisemien diskurssia.

Kuva 2. Suomalainen kansallismaisema (Julkaisu 46).

Toisessa julkaisussa kerrotaan kotimaanmatkailua edistävästä hankkeesta, eli kansallismaisemien diskurssia rakennetaan matkailun teemassa. Samalla siihen liitetään luonnon parantavat vaikutukset sekä ihmisten kaipuu luontoon esimerkissä (2). Julkaisussa jätetään kuitenkin huomiotta matkailun luontoa kuormittavat seuraukset, joihin vedotaan usein matkailua ja turismia käsittelevässä keskustelussa, eli ne jäävät poissaoleviksi kansallismaisemien diskurssissa.

(2) ”Luonnon parantavista vaikutuksista tiedetään jo paljon ja yhä useampi haluaa luontoon.” (Julkaisu 46)

Rakennerahastoviestinnässä kansallisen identiteetin rakentaminen kansallismaisemien diskurssissa liittyy aiemman, kansallista identiteettiä rakentavan keskustelun jatkeeksi. Perinteisyys on näkynyt suomalaisessa identiteettikeskustelussa jo pitkään, ja metsämaisema liitetäänkin usein suomalaisuuteen (ks. esim. Alasuutari, 1998, s. 164). Identiteetin rakentaminen kansallismaisemien diskurssissa on siis varsin tavanomainen tapa määrittellä kansallista identiteettiä aiempien identiteettikonstruktioiden mukaisesti.

4.2.2 Tasa-arvoinen Suomi

Aineistossa keskeiseksi, kansallista identiteettiä määritteleväksi ominaisuudeksi nousee sukupuolten välinen tasa-arvo, jota nimitän tutkimuksessani sukupuolten välisen tasa-arvon diskurssiksi. Suomalaisia kuvaillaan hankkeista kertovissa julkaisuissa muun muassa tasa-arvon edistäjiksi ja toteuttajiksi. Toisaalta yhdessä tasa-arvoa käsittelevässä

julkaisussa todetaan, että tasa-arvon huomioon ottamisessa on suomalaisilla myös parantamisen varaa. Tähän palaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Sukupuolten välisen tasa-arvon diskurssissa rakennetaan kansallista identiteettiä aineistossa esiintyvistä teemoista erityisesti metsäteollisuudessa. Metsäteollisuutta on pidetty varsin miehisenä alana, jossa tarvitaan fyysistä kuntoa ja voimaa. Yhdessä hankekertomuksessa metsäteollisuus kuitenkin näyttäytyy tasa-arvoisena, myös naisille sopivana alana metsäteollisuuden historiasta ja perinteikkyydestä huolimatta, kuten esimerkki (3) osoittaa.

- (3) ”Metsäala on kautta aikain ollut perinteinen ja miehinen. - - Toisaalta, metsä tarjoaa työmahdollisuuksia myös naisille. ’Ei ole lainkaan tavatonta, että metsäkoneen ohjaimissa tai metsänhoitotöitä tekemässä onkin nainen. Selkeästi nykyään naisiakin halutaan metsäalan töihin’, Ylä-Outinen jatkaa.” (Julkaisu 43)

Samassa hankkeesta kertovassa julkaisussa sukupuolten välisessä diskurssissa kansallista identiteettiä rakennetaan myös kuvan kautta. Edellisen esimerkin tapaan kuvan 3 teemana on metsäteollisuus, ja kansallista identiteettiä rakennetaan kuvasta nousevassa sukupuolten välisen tasa-arvon diskurssissa. Kuvassa nainen seisoo työvaatteissaan pikemminkin metsäkoneen edessä, ja kuvan voidaan katsoa sisältävän kaksi ääripäätä: naisen ja kirkkaat, usein työmiesten päällä nähtävät työvaatteet sekä palasen metsätyökonetta.

Kuvan 3 naisen voidaan tulkita edustavan sitä suomalaisten joukkoa, jotka rikkovat perinteiset sukupuolirajat ja niihin liittyvät ennakkoluulot ammatinvalinnassaan. Samalla Suomi näyttäytyy lukijalle valtiona, jossa nainen voi kouluttautua myös miehelle alalle.

Kuva 3. Nainen metsätöissä (Julkaisu 43).

Sukupuolten tasa-arvon diskurssia rakennetaan rakennerahastoviestinnässä vain naissukupuolen ensisijaisen läsnäolon kautta jättäen miessukupuolen julkaisuissa implisiittisesti poissaolevaksi, sillä julkaisuissa diskurssia rakennetaan vain miehisenä alana pidetyn metsäteollisuuden kautta. Lukija saisikin Suomesta erilaisen, ehkä jopa tasa-arvoisemman kuvan, jos identiteettiä rakennettaisiin nostamalla sekä nais- että miessukupuolen sisältävät esimerkit näkyvyydeltään ensisijaisiksi julkaisuissa.

4.2.3 Tasa-arvoton Suomi

Tasa-arvon toteutumisen lisäksi yhdessä aineiston julkaisussa käsitellään tasa-arvon toteutumisen toista ääripäätä, eli tasa-arvon toteutumattomuutta Suomessa, jota nimitän tutkimuksessani sukupuolten välisen tasa-arvottomuuden diskurssiksi. Siinä kansallista identiteettiä rakennetaan aluekehittämisen teemassa.

Esimerkin (4) mukaan sukupuolten välisen tasa-arvon huomioon ottamisessa on parannettavaa aluekehittämisessä. Sukupuolten välisen tasa-arvottomuuden diskurssi yhdistetään esimerkissä (5) Suomen kehittämiseen, työllisyysasteen nostamiseen, työnantajien ja työntekijöiden kohtaanto-ongelmien voittamiseen sekä kilpailukyvyyn vahvistamiseen. Kuitenkin tasa-arvon toteutuminen voi vaikuttaa positiivisesti myös muihin ongelmiin Suomessa, ei pelkästään edellä mainittuihin aluekehittämisen kohtaamiin haasteisiin. Esimerkissä (4) muut tasa-arvottomuuden ongelmat jäivät implisiittisiksi eli epäsuoriksi. Teksti saattaa sisältää kuitenkin oletuksen siitä, että lukijalle ovat tuttuja muut

olemassa olevat tai kuvitellut tekstit, joissa muutkin alat kuin aluekehittäminen kohtavat tasa-arvon toteutumisen ongelmia.

- (4) ”’Ei tullut mieleen ajatella tasa-arvoa.’ Tämä on usein vastaus, kun kysyy, miten sukupuolten välinen tasa-arvo on huomioitu aluekehittämisessä. Nyt pitää tulla mieleen, jos halutaan nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin, voittaa työpaikkojen ja työntekijöiden kohtaanto-ongelmat, kehittää koko maata ja vahvistaa kilpailukykyä hyvillä innovaatioilla.” (Julkaisu 6)

Esimerkissä (5) käsitellään Suomen työmarkkinoiden eriytymistä sukupuolen mukaan, ja kansallisen identiteetin rakentaminen muihin maihin vertaamalla tekee identiteetistä ominaisuudeltaan varsin epätasa-arvoisen. Esimerkissä (5) kansallista identiteettiä ei rakenneta esimerkiksi Suomen sisäisen, alueellisen vertailun perusteella tai muuhun Eurooppaan vertaamalla, ja tämän alueellisen pienemmän vertailukohteen puuttuminen diskurssista tekee identiteettiin liitettävästä ominaisuudesta vieläkin vahvemman.

- (5) ”Työmarkkinoiden sukupuolen mukainen eriytyminen alkaa jo koulutuksessa ja on Suomessa voimakkaampaa kuin monessa muussa maassa.” (Julkaisu 6)

Sukupuolten välisen tasa-arvottomuuden diskurssiin liitetään samassa julkaisussa myös Ruotsi. Esimerkissä (6) Ruotsi nähdään tasa-arvon toteutumisen esimerkkinä, josta suomalaisten aluekehittäjien tulisi ottaa oppia. Kansalliseen identiteettiin liitettävä tasa-arvo – tai tässä tasa-arvottomuus – rakentuu siis suhteessa länsinaapuriin.

- (6) ”Ruotsi näyttää taas esimerkkiä. - - Usein piilossa olevien sukupuolittuneiden käytänteiden avaamiseen saatiin hyviä esimerkkejä Ruotsista.” (Julkaisu 6)

Sukupuolten välinen tasa-arvottomuus on ainoa rakennerahastoviestinnästä erottuva diskurssi, jossa identiteettiä rakennetaan yleisesti negatiiviseksi mielletävän tasa-arvottomuuden kautta. Suomalaisuutta on kuvattu varsin usein negatiivissävytteisesti, esimerkiksi kulttuurisesti kehittymättömänä kansana (Alasuutari, 1998, s. 164; Apo, 1998, s. 88). Rakennerahastoviestinnässä sukupuolten välisen tasa-arvottomuuden diskurssi, jossa identiteettiä rakennetaan, voidaankin liittää osaksi keskustelua kulttuurisesti

kehittymättömästä kansasta Suomessa vallitsevan osittain sukupuolittuneen työ- ja koulutuskulttuurin näkökulmasta.

4.2.4 Vastuullinen Suomi

Rakennerahastoviestinnässä kansallista identiteettiä rakennetaan vastuullisuuden kautta vastuullisuuden diskurssissa. Tätä diskurssia rakennetaan useissa erityyppisissä julkaisuissa ja niiden sisältämissä teemoissa, joita ovat kotimaanmatkailu, Suomen rakennerahasto-ohjelmien toteutuminen sekä eräs hankekertomus, jossa suomalainen muotoilu ratkaisee Eurooppaa koetelleeseen pakolaisaaltoon liittyvän ongelman.

Esimerkissä (7) kerrotaan suomalaisten olevan entistä kiinnostuneempia kotimaanmatkailusta, mikä johtuu julkaisun mukaan siitä, että yhä useampi kiinnittää huomiota matkailun aiheuttamiin vaikutuksiin ilmastossa. Julkaisussa suomalaisia kuvataan vastuullisina kotimaanmatkailijoina, jotka valitsevat matkakohteen ilmasto edellä. Samantyyllisiä, kansalliseen identiteettiin liitettäviä ominaisuuksia voidaan tunnistaa myös aiemmasta identiteettikeskustelusta: Apon (1998, s. 88) mukaan suomalaisia kuvataan esimerkiksi lainkuuliaisiksi. Aiemmin suomalaisuuteen liitetty lainkuuliaisuus voidaan esimerkiksi (7) yhdistää suomalaisten vastuullisuuteen.

Esimerkistä (7) ei kuitenkaan ilmene lukijalle, millaisin kulkuvälinein kotimaanmatkoja tehdään. Yksityisautoilusta ja kotimaanlennoistakin syntyy päästöjä. Tästä näkökulmasta junalla kuljettu Interrail-matka Euroopan läpi olisi vastuullisempi vaihtoehto ilmaston kannalta. Kotimaanmatkailun nostaminen julkaisuun on kuitenkin perusteltua, kun kyseessä on Suomen rakennerahasto-ohjelmat, joiden tarkoituksena on alueiden kehittäminen, joka voi tapahtua myös kotimaanmatkailun kautta.

- (7) ”Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistyksen Suomen teettämän tuoreen kyselytutkimuksen mukaan suomalaisten kiinnostus kotimaanmatkailua kohtaan on nousussa, kun yhä useammat kiinnittävät huomiota matkailun ilmastovaikutuksiin.” (Julkaisu 46)

Toisessa julkaisussa vastuullisuuden diskurssi liitetään pakolaisaaltoon, jonka Eurooppa kohtasi vuonna 2015, sekä kriisin yhteydessä kehitettyihin ratkaisuihin Suomessa. Esimerkissä (8) ei vastuullisuutta liitetä suoraan suomalaisuuteen sellaisenaan, vaan suomalaiseen nuoreen muotoiluun, johon puolestaan yhdistetään vastuullinen ajattelu. Vastuullisuuden diskurssissa rakennetaan esimerkissä (8) kuitenkin kansalliseen identiteettiin liitettävää vastuullisuutta, jos tarkastellaan esimerkin (8) kontekstia eli pakolaisaaltoa: Suomi näyttäytyy vastuullisena valtiona ottaessaan pakolaiset vastaan ja tarjotessaan heille hätämajoitusta.

- (8) ”Vuonna 2015 Eurooppaa koetteli ennenkokematon pakolaisaalto. Lahdessa tilanne konkretisoitui Hennalan tyhjäksi jääneellä kasarmialueella, jonne järjestettiin hätämajoitus sadoille kotimaansa jättämään joutuneille. Syntyi ajatus haastaa muotoilun opiskelijat kehittämään ratkaisuja äkillisesti syntyneeseen yllättävään tarpeeseen. - - Syntyi Rehome-mallisto, joka edustaa ylpeästi suomalaisen nuoren muotoilun vastuullista ajattelua ja vastaa hätämajoituksen kaltaisiin sosiaalisiin tarpeisiin.” (Julkaisu 13)

Rakennerahastoviestinnän julkaisuista nousevan vastuullisuuden diskurssin kautta tapahtuva kansallisen identiteetin rakentaminen voidaan liittää osaksi aiempaa identiteettikeskustelua. Aiemmassa keskustelussa suomalaisia on kuvattu muun muassa jaloiksi ja lainkuuliaisiksi, ja tutkimukseni aineiston julkaisuissa rakennettu suomalaisten vastuullinen identiteettikuvaus tukee näitä aiempia identiteettiin liitettyjen ominaisuuksien diskursiivista rakentamista (ks. Apo, 1998, s. 88).

Toisaalta vastuullisuuden diskurssi asettuu myös aiemmalle negatiivissävytteiselle keskustelulle vastakkaisena. Suomalaiset on kuvattu muun muassa takapajuisena, etäkoheteliaana ja ymmärtämättömänä kansana, mutta rakennerahastoviestinnässä vastuullisuuden diskurssissa rakennetaan kansallisesta identiteetistä edellä mainituille ominaisuuksille vastakkaista (ks. esim. Alasuutari, 1998, s. 164; Apo, 1998, s. 88). Siten julkaisussa poissaoleviksi jäävät negatiivisesti suomalaisia kuvaavat, kansallista identiteettiä rakentavat ominaisuudet.

4.2.5 Tunnollinen Suomi

Suomalaisten kansallista identiteettiä rakennetaan tutkimukseni aineiston julkaisuissa tunnollisuuden ja tehokkuuden kautta. Nimitän tällaista identiteettiä rakentavaa puhe-tapaa tunnollisuuden diskurssiksi. Kyseisessä diskurssissa rakennetaan kansallista identi-teettiä Suomen rakennerahasto-ohjelmien edistymisestä kertovissa julkaisuissa.

Julkaisuissa tyypillistä tunnollisuuden diskurssin rakentamiselle on Suomen vertailu muuhun Eurooppaan, mikä on myös yksi tyypillinen suomalaisuuden määrittelytapa (ks. Peltonen, 1998, s. 28–29). Rakennerahastoviestinnän julkaisuissa Suomea ei kuitenkaan verrata aiemman identiteettimäärittelyyn liittyvän keskustelun mukaisesti esimerkiksi läntisen Euroopan vanhaan kaupunkikulttuuriin, vaan vertailu kiinnittyy julkaisuissa alue- ja koheesiopolitiikan teemoihin (ks. Alapuro, 1998, s. 178). Tämä voidaan selittää rakennerahastoviestinnän julkaisujen kontekstilla: rakennerahasto-ohjelmat ovat toi-minnassa useissa EU-maissa, ja kunkin valtion rakennerahasto-ohjelmien edistymistä seurataan ja verrataan koko unionin tasolla.

Esimerkki (9) on aineistosta poimitun julkaisun otsikko. Vaikka suomalaisiin liitettävä tun-nollisuus tai tehokkuus ei tulekaan konkreettisesti ilmi otsikosta, voidaan siitä silti pää-tellä, että kyseiset kansalliseen identiteettiin liitettävät ominaisuudet tekevät Suomen rakennerahasto-ohjelmasta EU:n edistyneimpiä; laiskuudella tai tehottomuudella ei Eu-roopan kärkisijoille päästä.

(9) ”Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 - Suomen rakennerahasto-ohjelma EU:n edistyneimpiä.” (Julkaisu 3)

Samassa julkaisussa kansallista identiteettiä rakennetaan vertailemalla Suomea edelleen Euroopan muihin maihin. Diskurssien, joissa eurooppalaista ja kansallista identiteettiä rakennetaan samanaikaisesti, voidaan katsoa törmäävän toisiinsa: kun tunnollisuuden diskurssissa rakennetaan kansallisesta identiteetistä tunnollista ja tehokasta,

eurooppalaista identiteettiä rakennetaan samassa diskurssissa puolestaan kansallista identiteettiä huonommaksi.

Esimerkeissä (10) ja (11) Suomea verrataan niin Euroopan unionin muihin jäsenvaltioihin kuin unioniin yleisemmällä tasolla, mikä tukee kansallisen identiteetin rakentamista hyvinä katsottujen ominaisuuksien pohjalta entisestään. Esimerkissä (10) kirjoittaja paikantaa itsensä eurooppalaisuuteen nähden puhumalla Suomesta. Tämä onkin yksi sellaisen kansallista identiteettiä määrittelevän puheen piirre, jossa identiteetin määrittely perustuu Eurooppaan vertaamiseen (Alapuro, s. 1998, s. 177).

(10) ”Rakennerahasto-ohjelman ja takausohjelman tilannekatsausten lisäksi seurantakomitea sai kuulla myös maaseudun kehittämisohjelman, meri- ja kalatalousohjelman sekä vähävaraisten avun toimenpideohjelman (FEAD) tilannekatsaukset. Yhteistä näille kaikille on havainto siitä, että Suomi kuuluu edelleen EU-tasolla terävimpään kärkeen, mitä tulee maksatusten edistymiseen.” (Julkaisu 3)

(11) ”Suomi, Latvia, Luxemburg ja Slovenia olivat ainoat jäsenvaltiot, joissa mitään uudelleen allokointia tai jatkoselvityksiä ei tarvinnut tehdä. - - Myös maksatusasteiden vertailu EU-tasolla on Suomen kannalta varsin imartelevaa. EAKR:n osalta olemme Kyproksen jälkeen toisena - -.” (Julkaisu 4)

Esimerkeistä (10) ja (11) voidaan huomata, että tunnollisuuden diskurssia rakentavissa julkaisuissa vahvistetaan kansallista identiteettiä vertaamalla Suomea muihin EU-maihin. Kansallista identiteettiä rakennetaan positiivisten ominaisuuksien varaan, mutta samanaikaisesti se voi vähentää lukijan samastumista eurooppalaiseen identiteettiin. Muut EU-jäsenvaltiot, joiden kanssa eurooppalainen identiteetti jaetaan, näyttävät nimittäin vähemmän tunnollisina ja tehokkaina kuin Suomi.

Suomalaisia kuvataan aiemmassa identiteettikeskustelussa lainkuuliaisina ja sisukkaina työntekijöinä, jotka tukevat poliittisia instituutioita ja lakeja (Apo, 1998, s. 88; Oinonen ja muut, 2005, s. 10). Myös rakennerahastoviestinnästä nouseva tunnollisuuden diskurssi tukee tätä suomalaisuuden määrittelyä. Lisäksi diskurssia rakennetaan julkaisuissa suhteessa muuhun Eurooppaan, mikä on myös yksi vakiintunut suomalaisuuden

määrittelytapa (Peltonen, 1998, s. 28–29). Aiemman eurooppalaista kaupunkikulttuuria ja suomalaista metsäluontoa vertailevan puheen sijaan tunnollisuuden diskurssissa rakennetaan kansallista identiteettiä rakennerahasto-ohjelmien edistymistä käsittelevässä teemassa, mikä voidaan selittää julkaisujen kontekstilla eli alue- ja koheesiopolitiikalla.

4.2.6 Yhteistyön Suomi

Suomeen ja suomalaisuuteen liitetään rakennerahastoviestinnässä kansainvälisyys ja yhteistyö. Muutamassa julkaisussa nousee esiin myös suomalaisten välinen yhteistyö, jonka kautta identiteettiä rakennetaan. Nimitän julkaisuista nousevaa sekä kansallista että kansainvälistä yhteistyötä rakentavaa puhetapaa yhteistyön diskurssiksi.

Yhteistyön diskurssissa rakennetaan kansallista identiteettiä alue- ja koheesiopolitiikan teemoissa. Diskurssi puolestaan nousee niin rakennerahastoviestinnälle tyypillisissä, menneitä tapahtumia kuvaavista julkaisuista kuin esimerkiksi Suomen ja Japanin yhteisestä hankkeesta kertovasta julkaisusta. Lisäksi yhteistyön diskurssissa rakennetaan kansallista identiteettiä kuvissa, jotka sisältyvät hankkeista ja menneistä tapahtumista kertoviin julkaisuihin.

Yhteistyön diskurssin rakentamisen taustalla on EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ja globalisaatioon perustuva konteksti. Rakennerahasto-ohjelmien hankkeet voivat toimia niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla, ja globalisaation myötä kansainvälinen yhteistyö on lisääntynyt. Toisaalta diskurssin nousemisen aineistosta voi selittää myös sillä, että suomalaiset tekevät paljon yhteistyötä keskenään paikallisissa rakennerahastohankkeissa.

Suomalaisten ja japanilaisten yhteistyöstä kertovassa jutussa yhteistyön diskurssi nousee lukijalle esiin jo otsikossa esimerkissä (12). Vaikka esimerkissä (12) ei yhteistyötä suoraan liitetä kansalliseen identiteettiin, taustalla saattaa kuitenkin olla oletus siitä, että suomalaiset ovat kansainvälistä ja yhteistyöhön kykenevää kansaa, kun he ovat

ryhtyneet yhteistyöhön japanilaistenkin kanssa. Muut kansainväliset yhteistyömahdollisuudet näkyvät lukijalle esimerkissä (12) alkuoletuksen tasolla, eli lukijan oletetaan olevan tietoinen muusta, oletetusta tai kuvitellusta, kansainvälisestä yhteistyöstä Suomen ja muiden valtioiden välillä (ks. Fairclough, 1997, s. 140).

- (12) "Your Gateway to Bio-Business in Asia -hanke sillanrakentajana ainutlaatuiselle suomalais-japanilaiselle metsäbiotalousyhteisölle." (Julkaisu 21)

Yhteistyön diskurssissa rakennetaan suomalaisten kansainvälisyyttä ja yhteistyökykyä identiteetin ominaisuutena myös konkreettisemmalla tasolla. Yhteistyön diskurssissa rakennetaan kansallista identiteettiä esimerkissä (13) metsäbiotalousalan yritysten kansainvälistymismahdollisuuksien ja vientiedellytysten teemoissa: suomalaiset yritykset ja organisaatiot haluavat kansainvälistyä ja viedä tuotteitaan ulkomaille, mikä saa aikaan vaikutelman suomalaisista kansainvälisenä kansana. Tämä poikkeaa aiemmasta suomalaisuuspuheesta, jossa suomalaisuutta määritellään muun muassa takapajuisuuden pohjalta (ks. Apo, 1998, s. 88).

- (13) "Suomalais-japanilaisen metsäalan yhteistyöaiesopimus mahdollistaa pohjoiskarjalaisten ja muualla valtakunnan alueella toimivien metsäbiotalousalan yritysten ja organisaatioiden kansainvälistymismahdollisuuksien ja vientiedellytysten jatkumisen ja kehittymisen Japaniin pitkälle tulevaisuuteen." (Julkaisu 21)

Myös menneestä rakennerahastoverkoston tapahtumasta kertovassa julkaisussa kansallista identiteettiä rakennetaan yhteistyön diskurssissa rakennerahasto-ohjelmille tyypillisen teemassa eli hanketoiminnassa. Esimerkissä (14) referoidaan työ- ja elinkeinoministeriössä työskentelevää osastojohtaja Pihlmania, jonka mukaan suomalaiset ovat oppineet kansainvälisen yhteistyön merkityksen alueellisissa hankkeissa. Esimerkissä (14) kansallisesta identiteetistä rakennetaan kansainvälistä ja yhteistyökykyistä esimerkeistä selvimmin, sillä siinä viitataan koko Suomeen.

- (14) ”Pihlman totesi mm, että Suomessa on opittu ymmärtämään, että kansainvälinen yhteistyö voi tuoda myös alueellisille hankkeille lisäarvoa esim. kokemustenvaihdon ja synergiaetujen muodossa.” (Julkaisu 5)

Kuvassa 4 yhteistyön diskurssi rakentaa kansallista identiteettiä perinteisessä maataloustyön teemassa. Kuvasta voidaan huomata, että hevosta hoitaa useampi henkilö, ja lukija saattaa saada käsityksen siitä, että suomalaiset kykenevät keskinäiseen yhteistyöhön maatalousaskareissa, ei pelkästään kansainvälisissä hankkeissa. Kuvassa 4 poissaoleviksi jäävät muut suomalaisten välistä yhteistyötä heijastavat seikat, jotka rakentaisivat kansallista identiteettiä yhteistyön diskurssissa.

Kuva 4. Yhteistyötä tekevät suomalaiset (Julkaisu 25).

Edellä käymieni esimerkkien ja kuvien perusteella voidaan huomata, että rakennerahastoviestinnässä kansallista identiteettiä rakennetaan yhteistyön diskurssissa, mikä poikkeaa aiemmasta suomalaisesta identiteettipuheesta, jossa suomalaiset kuvataan takapajuisena ja ymmärtämättömänä kansana (ks. Alasuutari, 1998, s. 164; Apo, 1998, s. 88). Päinvastoin, rakennerahastoviestinnässä rakennetusta kansallisesta identiteetistä lukija saa kuvan, että suomalaiset tekevät yhteistyötä niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla, eikä kansallinen identiteetti siten tarkoitakaan takapajulan ja ymmärtämättömyyden pohjalta rakentuvaa identiteettiä rakennerahastoviestinnän julkaisuissa.

4.2.7 Alueiden Suomi

Rakennerahastoviestinnässä Suomea ja kansalliseen identiteettiin liitettäviä ominaisuuksia rakennetaan Suomen sisäisten maantieteellisten alueiden perusteella. Nimitän tätä julkaisujen sisältämää puhetapaa alueiden diskurssiksi. Paasi (1986, s. 35) jakaa alueellisen identiteetin alueen identiteettiin ja aluetietoisuuteen, ja katson alueen identiteetin sopivan paremmin tutkimukseni analyysiin, sillä se rakentuu alueen imagon ja tieteellisten luokitusten pohjalta (ks. Paasi, 1986, s. 36). Tutkimusaineiston julkaisuissa alueiden diskurssissa rakennetaan alueellista identiteettiä sosiaalisen identiteetin kaltaisesti, ja identiteetin rakentaminen pohjautuu myös erilaisiin tieteellisiin luokituksiin.

Julkaisujen tekemä rajanveto alueiden välillä ja sen perusteella diskursseissa tapahtuva identiteettien rakentaminen voi johtua siitä, että Suomen rakennerahasto-ohjelmat on jaettu neljään suuralueeseen Suomen sisällä. Kansallisen identiteetin näkökulmasta tulkitsemisen tämän niin, että kansallisen identiteetin rakentaminen jakautuu julkaisuissa myös alueellisten identiteettien diskursiiviseen rakentamiseen. Rakennerahastoviestinnässä ei siten rakenneta ainoastaan suomalaisten yhteistä, kansallista identiteettiä, vaan myös alueiden identiteettejä, jotka rakentuvat alueen imagon ja tieteellisten luokitusten pohjalta (ks. Paasi, 1986, s. 36).

Alueiden diskurssissa rakennetaan alueellista identiteettiä aluekehittämiseen liittyvissä teemoissa, kuten työllisyydessä. Lisäksi alueiden diskurssien sisältämille julkaisuille on tyypillistä, että julkaisuissa on alueiden diskurssin lisäksi näkyvillä samanaikaisesti myös muita diskursseja, joissa kansallista identiteettiä rakennetaan. Poissaoleviksi julkaisuissa jäävät muut alueisiin mahdollisesti liitettävät ominaisuudet. Teksti voi myös olettaa, että muut alueita kuvaavat tekstit ja siten alueisiin liitettävät ominaisuudet ovat jo lukijalle tuttuja, eli ne ovat tekstissä näkyvyydeltään alkuoletuksen tasoisia.

Esimerkissä (15) alueiden diskurssin lisäksi läsnä on sukupuolten välisen tasa-arvon diskurssi. Esimerkissä (15) Suomi jaetaan perinteisesti Itä-, Pohjois-, Etelä- ja Länsi-Suomeen, ja kutakin aluetta kuvataan työpaikkojen sekä niiden sukupuolittuneisuuden

mukaan. Tämä on tyypillinen tapa rakentaa alueellista identiteettiä: alueelliseen identiteettiin vaikuttaa paikallinen yhteisöllisyys, joka puolestaan koostuu konkreettisista arjen käytännöistä, kuten työllisyydestä (Paasi, 1983, s. 38; Ruuska, 1998, s. 305)

Esimerkissä (15) jäävät poissaoleviksi kaikki muut mahdolliset seikat rakentaa Suomen alueellisia identiteettejä, esimerkiksi maantieteellisiin ominaisuuksiin perustuvan jaon perusteella. Tämä voidaan selittää muiden esimerkkien tavoin rakennerahasto-ohjelmien kontekstilla: esimerkin (15) rakentamassa diskurssissa läsnä ovat työpaikat, mikä liittyy myös rakennerahasto-ohjelmien toimintaan eli työllisyyden parantamiseen Suomessa.

(15) ”Itä- ja Pohjois-Suomessa on siten paljon alkutuotantoon erikoistuneita, miesvaltaisia työpaikkoja, Etelä- ja Länsi-Suomessa puolestaan palveluvaltaisia naisvaltaisia työpaikkoja.” (Julkaisu 6)

Julkaisuissa muut seikat, kuten alueiden luonnonolot, joiden pohjalta esimerkiksi alkutuotantoon erikoistuneet työpaikat ovat syntyneet tietyille alueille, jäävät näkyvyydeltään implisiittisiksi tai alkuoletuksiksi esimerkissä (15). Esimerkissä (15) saatetaan siis olettaa, että lukija tuntee aiempien tekstien perusteella alueiden väliset erot, miksi työpaikat ovat jakautuneet juuri niin kuin esimerkki (15) kertoo.

Maantieteellisten alueiden välisiä eroja sekä alueellisia identiteettejä rakennetaan myös aluekehitys- ja koheesiopolitiikan teemoissa alueita vertailemalla. Esimerkissä (16) Itä- ja Pohjois-Suomea kuvataan esimerkiksi pitkien etäisyyksien sekä harvaan asuttuna alueena, jonka kehitys on muuhun Suomeen nähden alhainen bruttokansantuotteen ja työllisyyden näkökulmasta. Tällainen alueellinen kuvaus liittyykin vahvasti perinteiseen alueen identiteetin määrittelyyn: Paasin (1983, s. 38) mukaan alueen identiteetti voi muodostua luonnonolosuhteista ja sen perusteella rakentuvasta ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta sekä alueella vallitsevasta taloudellisesta ja sosiaalisesta rakenteesta.

Lisäksi edellä mainitut ominaisuudet rakentavat sekä Itä- ja Pohjois- että muun Suomen alueellisia identiteettejä eronteon kautta. Itä- ja Pohjois-Suomea kuvaillaan alhaisen bruttokansantuotteen ja alhaisen työllisyyden alueeksi, kun taas muualla Suomessa kehitys on päinvastainen. Lukija voi päätellä, että muualla Suomessa niin bruttokansantuote kuin työttömyyskin on korkeampi kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Tämä selittää osaltaan myös Länsi-Suomen hitaampaa julkaisutahtia muuhun Suomeen verrattuna: rakennerahasto-ohjelmien tuomalle rahalle ei Länsi- ja Etelä-Suomessa ole yhtä suurta tarvetta kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa, joten rakennerahastovarojen tarvettakaan ei etelässä ja lännessä tarvitse perustella julkaisuissa.

- (16) ”EU:n aluekehitysvaroilla pyritään kaventamaan ja poistamaan alueiden välisiä kehittyneisyseroja, kompensoimaan pysyviä haittoja (Itä- ja Pohjois-Suomen osalta pitkien etäisyyksien, harvan asutuksen ja kylmän ilmaston vaikutuksia) sekä vähentämään sosiaalista eriarvoisuutta. - - Itä- ja Pohjois-Suomi tavoittaneet muun Suomen kehitystä – mutta eroja edelleen on. - - Itä- ja Pohjois-Suomi ovat kuroneet kiinni muuta Suomea, mm. BKT-kehityksessä ja työllisyydessä.” (Julkaisu 26)

Esimerkissä (17) ei rakenneta alueellisia identiteettejä alueellisen eronteon kautta, vaan siinä rakennetaan yksittäisen kaupungin identiteettiä. Esimerkki (17) kuvaa Uuttakaupunkia nuorten miesten tyytymättömyydellä, naimattomien naisten puutteella sekä kaupungin kasvun pysähtymisellä. Näitä ominaisuuksia voidaan pitää alueen identiteetin perustana, sillä ne liittyvät Uudenkaupungin sosiaalisen rakenteeseen, mikä on tyypillinen tapa määritellä alueellista identiteettiä (ks. Paasi, 1983, s. 38). Kaupunkiin liitettävien negatiivisten ominaisuuksien läsnäolo voidaan selittää sukupuolista jakoa rakentavan diskurssin olemassaololla sekä julkaisun sisällöllä, joka liittyy rakennerahasto-ohjelmissa huonosti toteutuvaan sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

- (17) ”Esimerkkinä tasa-arvosta aluekehittämisen ydinkysymyksenä käy Uudenkaupungin tilanne. Kaupunki on autotehtaineen merkittävä työllistäjä, mutta kaupunki ei kasva. Lisäksi tutkimuksen mukaan nuoret miehet ovat elämänsä tyytymättömiä ja heitä piinaa elämän merkityksen puute. Yhtenä

selityksenä voi olla, että kaupungissa 148 naimatonta 20–39-vuotiasta miestä kohden on 100 naimatonta naista.” (Julkaisu 6)

Esimerkissä (18) rakennetaan Joensuun alueellista identiteettiä, jota rakennetaan paitsi positiivisten ominaisuuksien, ennakkoluulottomuuden, iloisen kuhinan sekä idearikkaan opiskelijaväestön, myös negatiivisten ominaisuuksien, työttömyyden ja sen pitkittyneiden seurausten kautta. Myös Joensuun alueen identiteetin rakennus perustuu esimerkiksi 18 perinteiseen tapaan määritellä alueellista identiteettiä konkreettisten ominaisuuksien, tässä tapauksessa työttömyyden, kautta (ks. Ruuska, 1998, s. 305).

- (18) ”Pohjois-Karjalan keskuskaupungin iloinen kuhina, ennakkoluuloton rock-henkisyys ja idearikas opiskelijaväestö eivät ole riittäneet nostamaan Joensuuta työttömyystilastojen häntäpäähän, vaan kaupunki loistaa synkän tilaston kärkijoukossa 13 %:n työttömyydellään.” (Julkaisu 24)

Analyysin perusteella voidaan huomata, että alueiden diskurssissa alueellisia identiteettejä rakennetaan negatiivisiksi miellettyjen ominaisuuksien pohjalta. Julkaisuissa alueellisiin identiteetteihin liitettävät, alueita positiivisemmin kuvaavat ominaisuudet jäävät poissaoleviksi, kun taas negatiiviset ominaisuudet saavat ensisijaisen näkyvyyden diskurssissa. Julkaisujen sisältämät diskurssit eivät siten poikkea aiemmasta suomalaisuutta käsittelevästä identiteettikeskustelusta, jossa kansalliseen identiteettiin liitettävät ominaisuudet ovat negatiivisia (ks. Alasuutari, 1998, s. 164). Tämä kuitenkin on selitettävissä rakennerahasto-ohjelmien tavoitteen pohjalta: rakennerahastoviestinnän julkaisuissa kerrotaan alueista, jotka ovat kehittämisen ja EU-rakennerahastovarojen tarpeessa.

4.2.8 Suomalaiset symbolit

Viimeisenä diskurssina tarkastelen rakennerahastoviestinnässä esiintyviä symboleita, joissa kansallista identiteettiä rakennetaan. Katson, että rakennerahastoviestinnän sisältämissä suomalaisissa symboleissa rakennetaan kansallista identiteettiä samaan tapaan kuin tekstimuotoisissa diskurssissa (ks. esim. Finell ja muut, 2013, s. 529). Tässä kohtaa

on syytä tarkentaa, että tutkimusaineiston julkaisujen sisältämät kuvat eivät ole siis itsessään diskursseja, vaan katson, että suomalaisten symbolien diskurssia rakennetaan kuvissa.

Suomalaisten symbolien diskurssi ilmenee julkaisujen kuvissa, joissa on läsnä myös muita diskursseja. Keskityn tässä analyysivaiheessa kuitenkin pelkästään suomalaisten symbolien diskurssin kautta rakennettuun kansalliseen identiteettiin julkaisuissa. Suomalaisten symbolien diskurssissa rakennetaan kansallista identiteettiä kuvissa alue- ja koheesiopolitiikkaan tyypillisissä teemoissa, kuten suomalaisten ja japanilaisten yhteisessä hankkeessa.

Suomalaiset symbolit, joissa kansallista identiteettiä rakennetaan, näyttäytyvät julkaisuissa Suomen lipun kautta kuvissa 5 ja 6. Kansallisuuksia edustavien valtioiden lippujen voidaan katsoa olevan varsin selkeitä identiteetin rakentajia, kun identiteettejä tarkastellaan kansakuntien näkökulmasta: suomalainen lukija samastuu kuvassa 5 pikemminkin oman valtionsa lippuun kuin Japanin lippuun (ks. Kaunismaa, 1997, s. 2–3).

Kuvassa 5 korostuu kansallisten identiteettien diskursiivinen rakentaminen eronteon kautta, kun Suomen lippu on sijoitettu toisen valtion lipun viereen. Tämä saattaa tehdä kansallisen identiteetin rakentamista vahvempaa, kun diskurssiin sisältyy useamman kuin yhden kansallisen identiteetin rakentaja. Vaikka kansallisen identiteetin rakentamisessa vertailun kohteena onkin kuvassa 5 näkyväksi tehty, näkyvyyden asteeltaan ensintai toissijainen Japanin lippu, voivat kansallisesta identiteetistä eroa tekevät, muita valtioita edustavat symbolit näyttäytyä lukijalle alkuoletuksen tasolla. Kuvassa läsnä ovat myös sininen ja valkoinen pöytää peittävien liinojen muodossa, mitkä lisäävät osaltaan lukijan samastumista Suomeen liitettäviin väreihin.

Kuva 5. Suomen lippu kansallisen identiteetin rakentajana (Julkaisu 21).

Kuva 6. EU:n ja Suomen liput (Julkaisu 3).

Kuvassa 6 kansallista identiteettiä rakennetaan kuvan 5 tavoin Suomen lipun kautta. Kansallisen identiteetin määrittely ei eronteon kautta ole kuitenkaan yhtä selvä, sillä Euroopan unionia ja Suomea ei voi pitää suoranaisesti toisilleen vastakkaisina, samanarvoisina elementteinä, sillä kyseessä ovat valtioista koostuva yhteisö ja valtio, joka on samalla yhteisön jäsenmaa. Lukija voi esimerkiksi tulkita, että kuvan 6 rakentamassa diskurssissa rakennetaan kansallista identiteettiä pikemminkin EU-kumppanuuden kuin valtiollisella tasolla näyttäytyvän eronteon kautta.

4.3 Eurooppalaisen identiteetin diskursiivinen rakentaminen

Tässä aluvussa tarkastelen tutkimusaineistosta nousevia diskursseja, joissa rakennetaan eurooppalaista identiteettiä. Erittelen diskurssianalyysiä teoreettisena

viitekehyksenä hyödyntäen ne julkaisuista nousevat diskurssit, joissa eurooppalaista identiteettiä rakennetaan. Samalla selvitan, millaisissa julkaisujen sisältämissä teemoissa diskurssit esiintyvät sekä millaisia läsnä- ja poissaoloja diskursseja rakentavista, julkaisujen sisältämistä teksteistä ja kuvista nousee.

Koska eurooppalaisen identiteetin määrittelemine on sellaisenaan monimutkaista, käytän tutkimukseni analyysissä eurooppalaisen identiteetin määrittelyssä apuna sosiaalisen identiteetin määritelmää (ks. Herrmann & Brewer, 2004, s. 4). Lähden analyysissä liikkeelle siitä, että eurooppalainen identiteetti kuuluu kollektiivisten ”me”-identiteettien joukkoon (ks. Herrmann & Brewer, 2004, s. 6; Kaunismaa, 1997, s. 2). Lisäksi katson, että eurooppalaista identiteettiä rakennetaan erilaisten symbolien, kielellisten ilmausten ja representaatiotapojen kautta erilaisissa diskursseissa, jotka nousevat rakennerahastoviestinnän julkaisuista (ks. Kaunismaa, 1997, s. 2–3; Hall, 199, s. 251). Tulkitsen, että diskurssit ilmenevät aineiston julkaisuista Eurooppaa ja eurooppalaisuutta käsittelevässä puheessa. Taulukossa 3 erittelen julkaisuista nousevat diskurssit sekä teemat eli asiayhteydet, joissa eurooppalaisen identiteetin rakentaminen tapahtuu.

Taulukko 3. Diskurssit ja teemat, joiden kautta eurooppalaista identiteettiä rakennetaan.

Diskurssi	Teema
Tasa-arvo	Tutkimus- ja innovaatiopolitiikka sekä aluekehitysvarojen jakautuminen
Yhteistyö	Hankkeet ja menneet tapahtumat
Innovatiivisuus	EU:n yhteinen hankekilpailu
Yhteisöllisyys	EU:n yhteiset tapahtumat
Eurooppalaiset symbolit	EU:n yhteinen hankekilpailu ja hankkeet

Seuraavaksi perehdyn tarkemmin taulukossa 3 näkyvien diskurssien rakentamiseen aineistossa. Luku jakautuu alalukuihin aineistosta nousevien diskurssien mukaisesti, ja olen nimennyt alaluvut aineistosta nousevien diskurssien mukaan.

4.3.1 Tasa-arvoinen Eurooppa

Tutkimuksen aineiston julkaisuissa Euroopan unionista rakennetaan tasa-arvoista toimijaa. Nimitän diskurssia, jossa tasa-arvoista Eurooppaa rakennetaan, tasa-arvon diskurssiksi. Tasa-arvo on myös yksi EU:n perussopimuksen sisältämistä perusarvoista, mikä tukee sen liittämistä rakennerahastoviestinnässä myös eurooppalaisen identiteetin ominaisuudeksi (ks. Mosaiikki ry, 2020). Tasa-arvon diskurssia rakennetaan julkaisuissa aluekehityspolitiikan näkökulmasta, mikä on loogista ottaen huomioon tutkimieni julkaisujen rakennerahasto-ohjelmiin kiinnittyvän kontekstin.

Tasa-arvoon ei kuitenkaan julkaisuissa viitata pelkästään esimerkiksi sukupuolten välisellä tasa-arvolla, kuten kansallisen identiteetin yhteydessä, vaan se tarkoittaa myös aluekehitysvarojen oikeudenmukaista jakamista EU:n jäsenvaltioiden kesken. Tasa-arvon diskurssia rakentaville julkaisuille on tutkimukseni aineistossa ominaista se, että tasa-arvoa käsitellään EU-politiikan tasolla, ja se liitetäänkin pikemminkin EU:hun instituutioon kuin esimerkiksi unionin kansalaisten yhteisenä identiteetin ominaisuutena. Tässä voidaan soveltaa kansankunnan määrittelyn yhteiskunnallista perustaa eli ajatusta siitä, että instituutio, tässä tapauksessa EU, on luonut oman yhteisönsä, eikä päinvastoin (ks. Alasuutari, 1998, s. 159). Tasa-arvon diskurssissa rakennettava eurooppalainen identiteetti näkyy siis pikemminkin ylhäältä alaspäin laskeutuvana, kansalaisille instituution valmiiksi määrittelemänä identiteettinä. Se asettuu siten sosiaalisen identiteetin perusajatuksen vastaiseksi, sillä sosiaalisia identiteettejä ei yleensä pidetä ylhäältä annettuina iskusanoina yhteisön jäsenille (ks. Breakwell, 2004, s. 28; Paasi, 1998, s. 216).

Esimerkki (19) on aineistoon kuuluvan julkaisun otsikko, ja siinä tasa-arvon diskurssissa rakennetaan eurooppalaista identiteettiä tutkimus- ja innovaatiopolitiikan teemassa. EU esitetään esimerkissä (19) itsenäisenä, poliittisena toimijana, joka on tasa-arvon asialla EU:n tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa. Esimerkistä (19) ei kuitenkaan käy ilmi, millaisesta tasa-arvosta on kyse. Esimerkissä (19) diskurssista poissaoleviksi tai epäsuoriksi jäävät muut tasa-arvon ulottuvuudet ja toteutumisaikamat. Toisaalta siinä saatetaan

olettaa, että lukijalle ovat tuttuja muut kuvitteelliset tai olemassa olevat tekstit, jotka rakentavat Euroopasta kokonaisuudessaan tasa-arvoista paikkaa.

(19) ”EU ajaa tasa-arvoa tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa.” (Julkaisu 6)

Samassa julkaisussa rakennetaan eurooppalaista identiteettiä tasa-arvon diskurssissa myöhemmin sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta esimerkin (20) mukaisesti. Tämä tarkentaa myös esimerkin (19) tarkoittamaa tasa-arvon ulottuvuutta. Sukupuolten tasa-arvoa ajavaa Eurooppaa tukevat myös esimerkissä mainitut (20) tutkimustulokset, joiden mukaan EU:n politiikassa painotetaan sukupuolten tasa-arvoa. Esimerkissä (20) läsnä olevaksi tasa-arvon toteutumisaikaksi jää kuitenkin edelleen tutkimus- ja innovaatiopolitiikka.

(20) ”EU:n tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa sukupuolten tasa-arvonäkökulmalla on vahva painotus sekä nykyisellä, että tulevalla kaudella, mistä kertoi Anne Pepin tutkimus- ja innovaatio-osaston sukupuolisektorilta.” (Julkaisu 6)

Esimerkissä (21) tasa-arvolla viitataan puolestaan aluekehitysvarojen jakautumiseen unionin jäsenvaltioissa. EU esitetään esimerkissä (21) tasa-arvoisena aluekehitysvarojen jakana, joka on kehittänyt ja hyväksynyt yhteiset kriteerit varojen kohdentamiseen. Esimerkissä (21) varojen jakautuminen tasa-arvoisesti esitetään EU:n pyrkimyksenä, mutta totuus voi kuitenkin olla toinen. EU:n rakennerahastovarot eivät aina jakaudu tasaisesti EU:n alueella esimerkiksi kaupungin ja maaseudun välillä (Kujawa, 2014).

(21) ”EU ohjaa aluekehitysvaroja jäsenmaille ja alueille EU:n lainsäädännön sekä tarkkaan määriteltyjen unionin hyväksymien kriteerien perusteella, joita ovat mm. bruttokansantuote, työllisyysaste, asukastiheys ja ilmastonmuutoksen hillintä. - - EU:n yhteisellä kriteeristöllä pyritään siihen, että varat tulevat oikeudenmukaisesti kohdennetuksi niille alueille, jotka niitä eniten tarvitsevat.” (Julkaisu 26)

Tasa-arvon diskurssi heijastaa rakennerahastoviestinnässä myös EU:n itsensä määrittelemiä arvoja, joiden voidaan nähdä myös olevan eurooppalaisen identiteetin perusta

(Laffan, 2004, s. 81–82). Tasa-arvo kuuluu EU:n perusarvoihin, ja rakennerahastoviestinnässä eurooppalaista identiteettiä rakennetaan tasa-arvon diskurssissa, joka asettuu EU:n itsensä luonnosteleman identiteettimääritelmän puolelle rakennerahasto-ohjelman kontekstissa. Tasa-arvo puolestaan tarkoittaa rakennerahasto-ohjelman kontekstissa rakennerahastovarojen tasapuolista jakautumista sekä sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista EU-politiikassa.

4.3.2 Yhteistyötä tekevä Eurooppa

Eurooppalaista identiteettiä rakennetaan rakennerahastoviestinnässä yhteistyön kautta. Nimitän tätä puhetapaa eurooppalaisen yhteistyön diskurssiksi. Eurooppalaisen yhteistyön diskurssissa rakennettu eurooppalainen identiteetti ei kuitenkaan nouse aineistosta yksin, vaan sitä rakennetaan samanaikaisesti myös muissa diskursseissa rakennerahastoviestinnän julkaisuissa.

Esimerkissä (22) eurooppalaisen yhteistyön diskurssi yhdistetään EAKR-rahoituksen saaneeseen hankkeeseen, supertietokoneeseen. Yhteistyötä tekevä Eurooppaa rakennetaan esimerkiksi (22) eurooppalaisen suurteholaskennan yhteistyön kautta, ja myös EU tukee tätä yhteistyötä. Vaikka Kajaani suomalaisten paikallisena alueena mainitaankin esimerkiksi (22) ei rakenneta kansallista identiteettiä, vaan pikemminkin eurooppalaista identiteettiä EU:n tukeman yhteistyön kautta.

Esimerkissä (22) rakennetaan identiteettiä eurooppalaisen yhteistyön pohjalta kuitenkin tavalliselle EU-kansalaiselle varsin kaukaisella tasolla, mikä voi johtua rakennerahasto-ohjelmaan kiinnittyvästä kontekstista. Lukijalle poissaolevaksi jääkin esimerkiksi unionin kansalaisten arjessa mahdollisesti tapahtuva yhteistyö, mikä voisi rakentaa eurooppalaista identiteettiä yhteistyön diskurssin pohjalta tehokkaammin.

(22) ”Eurooppalainen supertietokone Kajaaniin tehostamaan tieteen suurteholaskentaa ja eurooppalaista yhteistyötä - - Eurooppalainen

suurteholaskennan yhteisyritys, EuroHPC Joint Undertaking (JU), tiivistää eurooppalaista suurteholaskennan yhteistyötä Euroopan unionin tukemana.” (Julkaisu 44)

Yhteistyötä tekevää Eurooppaa rakennetaan julkaisuissa myös kuvissa menneestä tapahtumasta kertovassa julkaisussa. Kuvassa 7 eurooppalaista identiteettiä rakennetaan eurooppalaisen yhteistyön diskurssissa. Kuvassa virka-asuiset ihmiset ovat kokoontuneet pyöreään pöydän ääreen, ehkä päättämään asioista yhdessä tai tekemään yhteistyötä muulla tavoin. Ensisijaisesti näkyväksi kuvassa nousee siis institutionaalisella tasolla tapahtuva yhteistyö. Kuva 7 jättää kuitenkin huomiotta sen, että Euroopassa tapahtuva päätöksenteko ja yhteistyö saattaa tarkoittaa eurooppalaisille paljon muutakin kuin yhteistyötä tekevien unionin instituutioiden virkamiesten olemassaolo, tai ehkä jopa kokonaan muita asioita. Muut eurooppalaiseen yhteistyöhön liittyvät seikat jäävätkin poissa-oleviksi tai alkuoletuksen tasolle.

Kuva 7. Yhteistyötä tekevät eurooppalaiset (Julkaisu 20).

Rissen (2003, s. 490) mukaan Euroopan unioni ei näyttäyty kansalaisilleen konkreettisesti olemassa olevana kuviteltuna yhteisönä, mikä voi johtua unionin läsnäolon puutteesta kansalaisten jokapäiväisessä arjessa. Kuvassa 7 ei tästä näkökulmasta varsinaisesti rakenneta eurooppalaista identiteettiä yhteistyön diskurssissa, vaan kuvassa liitetään identiteettiin jopa vastakkaisia ominaisuuksia tavallisten EU-kansalaisten näkökulmasta. Yhteistyö identiteetin ominaisuutena toteutuu kuvan 7 perusteella vain EU:n instituutiolla tasolla, eikä se siten näyttäyty lukijalle konkreettisesti kansalaisten arjessa identiteettiä rakentavana ominaisuutena.

4.3.3 Innovatiivinen Eurooppa

Tutkimuksen aineistossa Eurooppaa kuvaillaan myös adjektiivein innovatiivinen ja innostava. Nimitän tätä innovatiivisuuden diskurssiksi. Innovatiivisuuden diskurssin nouseminen aineistosta voidaan perustella: Euroopan unioni harjoittaa innovaatiopolitiikkaa, jonka tarkoituksena on säilyttää kilpailukyky kansainvälisillä markkinoilla ja parantaa eurooppalaisten elämänlaatua (Gouardères, 2020).

Eurooppalaista identiteettiä rakennetaan innovatiivisuuden diskurssissa EU-jäsenvaltioiden yhteisen hankekilpailun teemassa. Vuosittain järjestettävässä Regiostars-kilpailussa palkitaan innovatiivisimmat ja parhaimmat hankkeet unionin jäsenvaltioista. Esimerkissä (23) komissiossa pääjohtajana työskentelevän Lemaîtren kerrotaan kuvailevan hankkeita oppimisen ja inspiraation lähteiksi. Tämä voidaan tulkita EU-kansalaisen näkökulmasta siten, että hankkeiden parissa työskentelevät EU-kansalaiset ovat itsessään inspiroivaa, innovatiivista väkeä – elleivät jopa kaikki unionin kansalaiset ylipäättään karkeasti yleistäen. Tällöin innovatiivisuus voitaisiin liittää koko eurooppalaista identiteettiä kuvaavaksi ominaisuudeksi. Se kuitenkin saa ensisijaisen näkyvyyden esimerkiksi (23) vain Euroopan unionin aluepolitiikan tasolla. Poissaoleviksi tai alkuoletuksen tasolle jäävät muut mahdolliset teemat, joissa innovatiivisuuden diskurssi voisi rakentaa eurooppalaista identiteettiä.

- (23) ”Euroopan komission alue- ja kaupunkipolitiikan osaston pääjohtaja Marc Lemaître kuvaili palkintotilaisuudessa voittajahankkeita oppimisen ja inspiraation lähteiksi.” (Julkaisu 14)

Eurooppalaista identiteettiä voidaan esimerkin (23) yhteydessä lähestyä unionin ylhäältä alaspäin kansalaisille valmiiksi määritellyn identiteettipaketin kautta, kuten tasa-arvon diskurssissa rakennetussa identiteetissäkin. Esimerkeissä EU on itse poiminut identiteetin ominaisuudekseen innovatiivisuuden, sillä se valitsee järjestämänsä kilpailun voittajiksi oppimisen ja inspiraation lähteinä toimivia hankkeita. Identiteetti ei siis näydy

sosiaalisen identiteetin tapaan unionin kansalaisten aktiivisesti määrittelemänä identiteettinä, vaan instituution, eli EU:n ylhäältä kansalaisilleen antamina iskusanoina (ks. Breakwell, 2004, s. 28; Paasi, 1998, s. 216).

4.3.4 Yhteisöllinen Eurooppa

Rakennerahastoviestinnän julkaisuissa rakennetaan yhteisöllistä eurooppalaista identiteettiä yhteisöllisyyden diskurssissa. Diskurssi puolestaan nousee esiin alue- ja koheesiopolitiikan näkökulmasta alue- ja koheesiopolitiikan teemoissa, mikä voidaan selittää julkaisujen kontekstilla. Yhteisöllisyys ei kuitenkaan kuulu esimerkiksi Euroopan unionin perusarvojen joukkoon, millä sen rakentamista julkaisuissa eurooppalaisen identiteetin ominaisuutena voitaisiin perustella. Nykyisen unionin olemassaolo perustuu kuitenkin vuonna 1958 syntyneeseen Euroopan talousyhteisöön, joten eurooppalaista identiteettiä rakentava yhteisöllisyyden diskurssi voidaan perustella rakennerahastoviestinnässä EU:n yhteisöllisyyteen nojaavan historian pohjalta (ks. Euroopan unioni, 2020).

Esimerkissä (24) diskurssissa rakennetaan yhteisöllistä Eurooppaa koko unionin laajuudessa EU in My Region -kampanjassa. Diskurssissa voidaan katsoa rakentavan eurooppalaisen identiteetin yhteisöllistä ominaisuutta, koska unionin kansalaiset osallistuvat kampanjaan ympäri Eurooppaa.

(24) ”EU in My Region -kampanjasta on muodostunut brändi, ja www.euinmyregion.eu -sivustolle on merkattu jo 2 000 avointen ovien tapahtumaa ympäri Eurooppaa.” (Julkaisu 9)

Samaan tapaan esimerkissä (25) yhteisöllisyyden diskurssissa rakennetaan eurooppalaista identiteettiä eurooppalaisten yhteisen tapahtuman, Eurooppa-päivän pohjalta. Eurooppalaisen identiteetin yhteisöllisyys näyttäytyy unionin tuella rahoitettujen hankkeiden valokeilaan nostamisella ympäri Eurooppaa. Lisäksi esimerkissä (25) hanketoimijoita kehoitetaan tulemaan mukaan Eurooppa-päivän viettoon ja siten samalla rakentamaan eurooppalaista yhteisöllisyyttä.

- (25) ”Toukokuun 9. päivä vietetään jälleen Eurooppa-päivää. Koko EU:n alueella nostetaan unionin tuella toteutettuja hankkeita valokeilaan otsikolla ’EU in my Region’. Lähdettehän mukaan?” (Julkaisu 9)

Molemmissa esimerkeissä näkyvyyden diskurssissa saavat unioni rakennerahastotoimintaan liittyvät seikat, ja muu mahdollinen eurooppalainen yhteisöllisyys näyttäytyy lukijalle poissaolevana tai oletuksen tasolla. Tämä voidaan selittää julkaisujen kontekstilla. Julkaisujen sisältöön vaikuttavat myös komission säädökset ja ohjeet, joiden mukaan rakennerahastoviestinnän tulee esimerkiksi tiedottaa ajankohtaisista asioista rakennerahastotoiminnassa.

4.3.5 Eurooppalaiset symbolit

Viimeisenä aineistosta nousevana diskurssina tarkastelen eurooppalaisten symbolien käyttöä eurooppalaisen identiteetin rakentamisessa. Kuten Laffan (2004, s. 83) toteaa, unionin symbolit voivat lisätä kollektiivista yhteenkuuluvuuden tunnetta eurooppalaisissa, ja esimerkkinä eurooppalaisten yhteisestä symbolista toimii EU:n tummansininen tähtilippu. Sovellan tätä näkökulmaa tarkastellessani aineistossa esiintyviä symboleita, joissa katson eurooppalaisen identiteetin rakentamisen tapahtuvan. Aineistossa esiintyviä symboleita, joissa identiteettiä rakennetaan, nimitän tutkimuksessani eurooppalaisten symbolien diskurssiksi. Ne ilmenevät rakennerahastoviestinnän julkaisujen sisältämissä kuvissa. Kuvat eivät kuitenkaan itsessään ole diskursseja, vaan tulkitsem, että diskurssit nousevat kuvista. Eurooppalaista identiteettiä puolestaan rakennetaan diskurssissa.

Eurooppalaisten symbolien diskurssissa rakennetaan eurooppalaista identiteettiä useammassa aineiston julkaisussa, joissa on läsnä myös muita diskursseja. En kuitenkaan perehdy niihin tarkemmin tässä analyysin vaiheessa. Eurooppalaisten symbolien diskurssia rakennetaan eurooppalaista identiteettiä aineiston julkaisuissa

rakennerahastoviestinnän kontekstissa alue- ja koheesiopolitiikan teemoissa, kuten EU:n järjestämän kilpailun sekä rakennerahastohankkeiden kautta.

Kuva 8 on poimittu aineiston julkaisusta, joka käsittelee unionin jäsenvaltioiden yhteistä, komission järjestämää Regiostars-hankekilpailua. Kuvassa näkyy kilpailun esite, jonka rakentamassa eurooppalaisten symbolien diskurssissa eurooppalaista identiteettiä rakennetaan. Kuvassa 8 eurooppalaisten symbolien diskurssia rakennetaan näkyväksi EU-lippulogon kautta, mikä voi lisätä myös lukijan yhteenkuuluvuuden tunnetta unionia kohtaan (ks. Laffan, 2004, s. 83). Myös unionin Regiostars-logon voidaan katsoa kuuluvan eurooppalaisten symbolien diskurssiin, sillä se sisältää muissakin eurooppalaisissa symboleissa käytetyt värit, eli sinisen ja valkoisen.

Kuva 8. Eurooppalaisia symboleita Regiostars-esitteessä (Julkaisu 19).

Kuvassa 8 lukijalle läsnä olevina asioina näyttäytyvät siis edellä mainitsemani symbolit sekä kuvaan kytkeytyvä teema, Euroopan unionin komission järjestämä Regiostars-kilpailu. Muut eurooppalaisia symboleita sisältävät asiat jäävät poissaoleviksi tai alkuoletuksen tasolle, jolloin kuva 8 olettaa esimerkiksi lukijan tuntevan muut EU-lippulogon käyttötavat ja -yhteydet.

Eurooppalaisten symbolien diskurssissa rakennetaan eurooppalaista identiteettiä aineiston julkaisuissa myös muissa teemoissa. Kuva 9 on julkaisusta, jossa käsitellään eurooppalaisen suurteholaskennan yhteistyötä. Vaikka kuva ei suoranaisesti sisällä unionin käyttämiä virallisia symboleita, katson sen sisältävän eurooppalaisten symbolien diskurssin

kuvan sisältämien ominaisuuksien perusteella, ja samalla siinä rakennetaan siten myös eurooppalaista identiteettiä. Kuva 9 on värimaailmaltaan sininen, ja se voidaan siten värinsä puolesta yhdistää Euroopan unioniin, joka käyttää symboleissaan ja muissa visuaalisissa elementeissään paljon sinistä.

Kuva 9. Euroopan unionin tukema EuroHPC -hanke (Julkaisu 44).

Kuva 9 voidaan yhdistää Eurooppaan sen sisältämän Euro-sanana pohjalta. Eurolla viitataan useimmiten unionin jäsenvaltioiden yhteiseen valuuttaan, mutta kuvassa sillä viitataan pikemminkin unioniin instituutiona tai Eurooppaan alueena, mitä selventää kuvan teksti "HPC is an EU initiative to fund a world-class European supercomputing infrastructure." Tätä tulkintaa tukevat myös kuvan 9 taustalla näkyvä kartta Euroopasta ja sen yläpuolelle sijoittuvat kaaret, jotka saattavat kuvata esimerkiksi Euroopan yhtenäisyyttä; maailmankartta ei rakentaisi kuvassa samalla tavalla eurooppalaista identiteettiä. Lukijan näkökulmasta kuvan 9 sisältämä diskurssi saattaisikin rakentaa eurooppalaista identiteettiä eniten kokonaisuutena kaikki edellä mainitut ominaisuudet mukaan lukien.

4.4 Diskursseihin kytkeytyvät ideologiat

Analyysin lopuksi tarkastelen, millaisia ideologioita aiemmissä alaluvuissa erittelemiini diskursseihin kytkeytyy. Lähden liikkeelle siitä oletuksesta, että julkaisuissa rakennetut diskurssit ilmentävät EU:n sekä sen harjoittaman alue- ja koheesiopolitiikan ideologioita, sillä rakennerahastoviestinnän julkaisuja ohjaavat Euroopan unionin asettamat ohjeet ja säädökset. Selvitän siis, millaisia unioniin sekä alue- ja koheesiopolitiikkaan viittaavia

ideologioita aineiston sisältämistä, analyysissä aiemmin erittelemistäni diskursseista nousee. Olen koontanut taulukkoon 4 aineistosta poimitut diskurssit, joihin katson kytkeytyvän ideologioita aineistossa. Tarkastelen seuraavaksi tarkemmin, millä tavoin ideologiat kytkeytyvät diskursseihin.

Taulukko 4. Ideologioita ilmentävät diskurssit.

Diskurssin rakentama identiteetti	Diskurssi
Eurooppalainen identiteetti	Yhteistyö
Eurooppalainen identiteetti	Yhteisöllisyys
Kansallinen identiteetti	Alueet
Kansallinen identiteetti	Yhteistyö
Eurooppalaiset symbolit	EU:n yhteinen hankekilpailu ja hankkeet

Tekstin sisältämät ideologiat voidaan ilmaista useammalla tavalla. Rakennerahastoviestinnän julkaisut sisältävät esimerkiksi sellaisia diskursseja, joiden voidaan ajatella olevan organisaation, tässä tapauksessa unionin ennalta valitsemia diskurssi-repertuaareja, jotka julkaisujen kirjoittaja on tuottanut uudelleen (ks. Kress, 1985, s. 30). EU:n ideologiana voidaan pitää unionin alueiden kehittämistä EU-rakennerahastovarojen avulla, ja tätä näkökulmaa puoltavat EU:n rakennerahastoviestintää määrittävät säädökset, joiden mukaan esimerkiksi EU-varoilla rahoitetuista hankkeista sekä ohjelmien ajankohtaisista asioista tulee tiedottaa rakennerahastoviestinnässä. Kuten Kress (1985, s. 30) toteaa, ideologian merkitykset voivat nousta esiin myös kielellisten osasten, ideologiaa heijastavien termien kautta.

Diskursseihin kytkeytyvät EU:n ideologiat tulevat lukijalle näkyviksi erityisesti niissä tutkimusaineiston julkaisujen rakentamissa diskursseissa, joissa rakennetaan eurooppalaista identiteettiä. Ideologia kytkeytyy erityisesti eurooppalaisen yhteistyön diskurssiin. Unioni näyttäytyy esimerkissä (24) tiedettä tukevana toimijana, jonka ansiosta eurooppalaisen yhteistyön ja suurteholaskennan tehostaminen on mahdollista. Lisäksi esimerkki (24) sisältää termin *EuroHPC*, jonka voidaan nähdä EU:n ideologiaa heijastavana erikoisterminä.

- (26) ”Eurooppalainen supertietokone Kajaaniin tehostamaan tieteen suurteholaskentaa ja eurooppalaista yhteistyötä - - Eurooppalainen suurteholaskennan yhteisyritys, EuroHPC Joint Undertaking (JU), tiivistää eurooppalaista suurteholaskennan yhteistyötä Euroopan unionin tukemana.” (Julkaisu 44)

Unionin ideologia kytkeytyy myös yhteisöllisyyden diskurssiin tutkimusaineiston julkaisuissa, kuten esimerkissä (27). Siinä EU nähdään samaan tapaan hankkeiden rahoittajana ja siten aluekehityksen mahdollistajana Euroopan alueella. Unionin ideologiaa ilmenee myös esimerkissä (27) näkyvä Eurooppa-päivän kautta. Kirjoittaja käyttää esimerkissä (27) oppimaansa, unionin valmiiksi laatimaa diskurssia houkutellessaan hanketoimijoita mukaan Eurooppa-päivän viettoon.

- (27) ”Toukokuun 9. päivä vietetään jälleen Eurooppa-päivää. Koko EU:n alueella nostetaan unionin tuella toteutettuja hankkeita valokeilaan otsikolla ’EU in my Region’. Lähdettehän mukaan?” (Julkaisu 9)

EU-ideologia kytkeytyy alueiden diskurssiin edellisten esimerkkien tapaan rakennerahastohankkeiden rahoittamisessa esimerkissä (28). EU:n aluekehitysvarat – ja siten koko unioni institutionaalisella tasolla – pyrkii ratkaisemaan Itä- ja Pohjois-Suomen ongelmat. Esimerkki (28) sisältää myös EU:n ideologiaa rakennerahastotoiminnan tasolla heijastavia termejä, kuten *alueiden väliset kehittyneisyserot*, *sosiaalinen eriarvoisuus*, *BKT-kehitys* sekä *työllisyys*.

- (28) ”EU:n aluekehitysvaroilla pyritään kaventamaan ja poistamaan alueiden välisiä kehittyneisyseroja, kompensoimaan pysyviä haittoja (Itä- ja Pohjois-Suomen osalta pitkien etäisyyksien, harvan asutuksen ja kylmän ilmaston vaikutuksia) sekä vähentämään sosiaalista eriarvoisuutta. - - Itä- ja Pohjois-Suomi tavoittaneet muun Suomen kehitystä – mutta eroja edelleen on. - - Itä- ja Pohjois-Suomi ovat kuroneet kiinni muuta Suomea, mm. BKT-kehityksessä ja työllisyydessä.” (Julkaisu 26)

EU-ideologiat eivät tule lukijalle näkyviksi kirjoittajan diskursiivisten valintojen osalta yhteistyön diskurssissa, jossa rakennetaan kansallista identiteettiä. EU-ideologiaa kuitenkin heijastavat sanavalinnat *kansainvälinen yhteistyö* sekä *alueelliset hankkeet* esimerkissä

(29). Unionin ideologian voidaan katsoa kytkeytyvän yhteistyön diskurssiin, jossa eurooppalaista identiteettiä rakennetaan. Esimerkissä (29) yhteistyö saattaa kuitenkin näyttäytyä lukijalle EU:n ideologian sisältämänä yksittäisenä ideana, sillä sitä ei ole sidottu esimerkissä (29) vahvasti EU:n alue- ja koheesiopolitiikkaan ja sen sisältämiin ideologioihin. *Alueelliset hankkeet* viittaavat silti EU:n alue- ja koheesiopolitiikan ideoihin.

(29) ”Pihlman totesi mm, että Suomessa on opittu ymmärtämään, että kansainvälinen yhteistyö voi tuoda myös alueellisille hankkeille lisäarvoa esim. kokemustenvaihdon ja synergiaetujen muodossa.” (Julkaisu 5)

EU:n alue- ja koheesiopolitiikkaan liittyvät ideologiat kytkeytyvät aineiston julkaisuissa diskursseihin näkyvimmin, mikä voi johtua julkaisujen rakennerahastoviestintään pohjautuvasta kontekstista sekä genrestä. Rakennerahastoviestinnässä näyttäytyy oman tutkimukseni aineiston perusteella vahva paikallisuus esimerkiksi hankkeista kertovissa julkaisuissa, jolloin EU:n ideologian kytkeytyminen diskursseihin ei ole kontekstin puolesta mahdollista. Kuitenkin rakennerahastoviestinnässä kirjoittajan positio on EU:n alue- ja koheesiopolitiikan sisältämän ideologian ajatuksessa, jonka mukaan unionin rakennerahastovaroilla unionin alueiden kehittäminen on mahdollista. Julkaisuissa diskursseja rakennetaan EU:n ennalta valitsemien diskurssirepertuaarien ja EU-ideoita heijastavien termien kautta.

4.5 Yhteenveto

Neljännän pääluvun lopuksi vedän yhteen tutkimukseni analyysin tuloksia. Analyysissä selviää, että tutkimusaineiston kaikissa julkaisuissa ei rakenneta kansallista tai eurooppalaista identiteettiä lainkaan: tutkimusaineistoksi mukaan ottamassani 50 julkaisuissa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan yhteensä 26 julkaisuissa. Kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan eniten yhteenvetotyyppisissä julkaisuissa, vähiten ilmoitustyyppisissä julkaisuissa.

Tutkimusaineiston julkaisuista nousee yhteensä kahdeksan diskurssia, joissa kansallista identiteettiä rakennetaan. Eurooppalaista identiteettiä rakennetaan puolestaan viidessä eri diskurssissa. Olen kerännyt taulukkoon 5 diskurssit ja teemat, joissa kansallisen ja eurooppalaisen rakentaminen tapahtuu tutkimukseni aineistossa.

Taulukko 5. Diskurssit ja teemat, joiden kautta identiteettejä rakennetaan.

Kansallista identiteettiä rakentava diskurssi	Teema	Eurooppalaista identiteettiä rakentava diskurssi	Teema
Kansallismaisemat	Aluekehittäminen, matkailu, työllisyys ja nuorten työllistyminen	Tasa-arvo	Tutkimus- ja innovaatiopolitiikka sekä aluekehitysvarojen jakautuminen
Sukupuolten välinen tasa-arvo	Metsäteollisuus	Yhteistyö	Hankkeet ja menneet rakennerahastotapahtumat
Sukupuolten välinen tasa-arvottomuus	Aluekehittäminen	Innovatiivisuus	EU:n yhteinen hankekilpailu
Vastuullisuus	Kotimaanmatkailu, Suomen rakennerrahasto-ohjelmien toteutuminen ja hankkeet	Yhteisöllisyys	EU:n yhteiset tapahtumat
Tunnollisuus	Suomen rakennerrahasto-ohjelmien edistytminen	Eurooppalaiset symbolit	EU:n yhteinen hankekilpailu ja hankkeet
Yhteistyö	Suomen ja Japanin yhteinen rakennerahastohanke, menneet rakennerahastotapahtumat ja maataloustyö		
Alueet	Aluekehittäminen, työllisyys ja työttömyys		
Suomalaiset symbolit	Hankkeet		
Yhteensä:	8	Yhteensä:	5

Taulukosta 5 voidaan huomata, että aineiston julkaisuista nousee esille enemmän diskursseja, joissa rakennetaan kansallista identiteettiä kuin eurooppalaista identiteettiä. Kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan diskursseissa, jotka nousevat

aineiston julkaisuista kuitenkin suhteellisen samankaltaisten teemojen eli asiayhteyksien kautta. Molempia identiteettejä rakennetaan esimerkiksi hankkeista sekä menneistä rakennerahastotapahtumista kertovissa julkaisuissa. Kansallista identiteettiä rakennetaan lisäksi alueellisesti paikallisemman teeman, Suomen rakennerahasto-ohjelmista kertovien julkaisujen yhteydessä. Eurooppalaista identiteettiä rakennetaan Euroopan unionin yhteisten tapahtumien ja kilpailujen teemoissa.

Diskurssien suurempi määrä kansallisen identiteetin kohdalla voidaan selittää julkaisujen kontekstilla. Euroopan komission asettamat viestintävaatimukset ohjaavat rakennerahastoviestintää, ja rakennerahastojen verkkosivuilla on esimerkiksi tehtävä tunnetuksi ohjelmien saavutuksia ja kerrottava ohjelmien rahoitusmahdollisuuksista (Euroopan komissio, 2020b; Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020c). Komission viestintävaatimukset ohjaavat siis rakennerahastoviestinnän julkaisujen sisältöä, ja kansallisen identiteetin rakentaminen on siten esimerkiksi suomalaisista hankkeista kertovissa julkaisuissa loogista.

Tutkimuksessani selviää myös, että diskursseihin kytkeytyy Euroopan unionin ideologia, jotka ilmenevät julkaisuissa unionin ennalta valitsemien diskurssirepertuaarien ja ideologioita heijastavien termien kautta. Rakennerahastoviestinnän julkaisuissa unioni näyttäytyy muun muassa aluekehittämisen mahdollistajana Suomessa, ja diskurssit sisältävät myös paljon alue- ja koheesiopolitiikkaan liittyviä termejä, joiden avulla ei ainoastaan estetä lukijoiden pääsyä diskursseihin, vaan termit osallistuvat myös EU:n ideologioiden heijastamiseen.

5 Päätäntö

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, kuinka kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan rakennerahastoviestinnässä. Suomen rakennerahasto-ohjelmien viestinnässä. Tutkimuksen tavoitetta lähestyttiin seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Millaisissa julkaisuissa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan?
2. Millaisissa diskursseissa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan?
3. Millaisia ideologioita diskursseihin kytkeytyy?

Tutkimuksen aineistona toimivat rakennerahastojen verkkopalvelusta poimitut 50 julkaisua, jotka on julkaistu valtakunnallisilla sivuilla sekä suuralueiden omilla sivuilla. Jaoin julkaisut julkaisutyypeittäin niiden sisällön mukaan ilmoitus-, hankekertomus- ja yhteenvetotyyppisiin julkaisuihin laadullisen sisällönanalyysin avulla. Sen jälkeen tarkastelin, minkä tyyppisissä julkaisuissa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennetaan ja laskin identiteettejä rakentavat julkaisut määrällistä menetelmää käyttäen. Sitten erittelin aineistosta diskurssit, joissa identiteettejä rakennetaan. Tarkastelin, millaisissa teemoissa diskursseissa rakennetaan identiteettejä. Molemmissa edellä mainituissa analyysivaiheissa käytin diskurssianalyysiä ja kriittistä diskurssianalyysiä yhdistävää menetelmäkehystä. Analyysin viimeisessä vaiheessa tarkastelin Euroopan unionin alue- ja koheesiopolitiikkaan sisältyviä, diskursseihin kytkeytyviä ideologioita kriittistä diskurssianalyysiä menetelmäkehystenä käyttäen.

Tutkimuksessa kävi ilmi, etteivät kaikissa aineiston julkaisuissa rakenneta kansallista tai eurooppalaista identiteettiä lainkaan, sillä osa julkaisuista ei sisältänyt identiteettejä rakentavia ominaisuuksia. Identiteettejä rakennettiin eniten yhteenvetotyyppisissä julkaisuissa, vähiten ilmoitustyyppisissä julkaisuissa. Diskurssit nousivat sekä julkaisujen tekstimuotoisesta sisällöstä että kuvista. Diskursseissa rakennettiin sekä kansallista että eurooppalaista identiteettiä alue- ja koheesiopolitiikkaa käsittelevissä asiayhteyksissä eli teemoissa, mikä voidaan selittää rakennerahastoviestinnän kontekstilla sekä unionin

komission asettamilla, rakennerahastoviestintää ohjaavilla säädöksillä. Useimmissa identiteettejä rakentavissa julkaisuissa läsnä oli useampi diskurssi.

Kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakennettiin tutkimukseni aineistossa diskursiivisesti muuttuvana prosessina: suomalaisuutta ja eurooppalaisuutta rakennettiin erilaisissa diskursseissa julkaisusta ja sen kontekstista riippuen. Kansallista identiteettiä rakennettiin julkaisuissa sellaisten ominaisuuksien pohjalta, joita myös aiemmassa tutkimuksessa on liitetty suomalaisuuteen. Kansalliseen identiteettiin liitettiin kuitenkin myös aiemmasta identiteettimäärittelyyn liittyvästä keskustelusta poikkeavia ominaisuuksia. Kansallista identiteettiä nimittäin rakennettiin diskursseissa negatiivisten ominaisuuksien lisäksi myös positiivisten ominaisuuksien kautta, mikä poikkeaa aiemmasta identiteettiä määrittelevästä keskustelusta (ks. esim. Apo, 1998, s. 88; Alasuutari, 1998, s. 164). Tämä voi johtua rakennerahastoviestinnän julkaisujen alue- ja koheesiopolitiikkaan kiinnittyvästä kontekstista sekä rakennerahastoviestintää ohjaavista säädöksistä, joiden mukaan kansalaisille kohdistetun viestinnän tulee luoda positiivista kuvaa rakennerahastotoiminnasta (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020b, s. 2; Euroopan komissio, 2020b).

Myös eurooppalaista identiteettiä rakennettiin diskursiivisesti liittäen identiteettiin erilaisia ominaisuuksia Euroopan unionin perusarvojen, kuten tasa-arvon pohjalta. Muutamassa julkaisuissa eurooppalaista identiteettiä rakennettiin myös unionin valmiiksi määrittelemänä identiteettipaketina, mikä ei tue eurooppalaisen identiteetin luokittelamista sosiaalisten identiteettien joukkoon (ks. Breakwell, 2004, s. 28; Paasi, 1998, s. 216). Eurooppalaista identiteettiä rakennettiin diskursseissa positiivisten identiteettiominaisuuksien pohjalta, mikä voidaan selittää rakennerahastoviestintää ohjaavilla säädöksillä. Säädösten mukaan rakennerahastoviestinnän tulee esimerkiksi kertoa EU:n varoilla toimivan rakennerahastotoiminnan saavutuksista (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020b, s. 2; Euroopan komissio, 2020b).

Sekä kansallista että eurooppalaista identiteettiä rakennettiin myös symboleita sisältävässä diskursseissa. Symboloiden nähdäänkin osallistuvan identiteetin representointiin, sillä symbolien käyttö perustuu yksilön kykyyn nähdä symboleissa jotakin itseään koskevaa (Kaunismaa, 1997, s. 2–3). Eurooppalaisten symbolien käyttö rakennerahastoviestinnässä voisikin tuoda unionia entistä todellisemmaksi sen kansalaisille ja vaikuttaa eurooppalaiseen identiteettiin samastumisessa (ks. Risse, 2003, s. 501).

Aineistosta nousevat diskurssit asettuivat myös toisilleen vastakkaisiksi, mikä oli myös yksi ennen tutkimuksen toteuttamista asettamistani oletuksista. Tämä voi johtua rakennerahastoviestinnän kontekstista: viestintää ohjaavat EU:n komission asettamat ohjeet, joiden mukaan viestinnän avulla kerrotaan esimerkiksi hanketoiminnasta sekä rahoitusmahdollisuuksista. Tästä johtuen julkaisuissa läsnä ovat sekä Suomi että Euroopan unioni. Lisäksi joissakin diskursseissa voitiin nähdä myös niiden sisältämien asioiden näkyvyyden vaihtelua: jotkin asiat näyttäytyivät teksteissä lukijalle alkuoletuksen tasolla, toiset taas jäivät poissaoleviksi.

Diskursseihin kytkeytyi aineistossa Euroopan unionin alue- ja koheesiopolitiikkaan liittyviä ideologioita sekä kansallisen että eurooppalaisen identiteetin kohdalla, ja unioni näyttäytyi julkaisuissa esimerkiksi alueiden kehittämisen mahdollistavana rahoittajana Suomessa. EU-ideologioiden kytkeytyminen diskursseihin aineistossa voidaan selittää unionin valmiiksi valitsemien diskurssirepertuaarien avulla, joita rakennerahastoviestinnän julkaisujen kirjoittajat toistavat. Tämä onkin yksi organisaation tapa heijastaa omia ideologioitaan viestinnässä (Kress, 1985, s. 30). Tarkasteleman julkaisut sisälsivät myös sekä Euroopan unioniin että sen alue- ja koheesiopolitiikkaan liittyviä termejä, jotka sisältävät tarkat merkityksensä rakennerahastoviestinnän kontekstissa. Kressin (1985, s. 30) mukaan ideologiset merkitykset nousevat esiin tekstissä ideologisia systeemejä edustavien termien kautta, ja myös oman tutkimukseni tulokset tukevat tätä näkökulmaa.

Euroopan unionin tavoite tukea ja tuottaa sekä jäsenvaltioidensa kansallisia identiteettejä että eurooppalaisten yhteistä identiteettiä ratkaistaan rakennerahastoviestinnässä

rakentamalla julkaisujen diskursseissa molempia identiteettejä rinnakkain. Kansallista identiteettiä rakennetaan useammassa diskurssissa kuin eurooppalaista identiteettiä, joten niiden rakentaminen tutkimuksen aineistossa ei ole täysin tasapainoista. Tähän voi vaikuttaa rakennerahastoviestinnän konteksti: etenkin rakennerahastohankkeista kertovista julkaisuista heijastuu vahva paikallisuus, jolloin kansallisen identiteetin rakentaminen painottuu. Tulkitsen kuitenkin, että Euroopan unionin komission rakennerahastoviestinnälle asettamalla säädöksillä ja ohjeilla varmistetaan, että rakennerahastoviestinnässä ylläpidetään ja tuotetaan sekä unionin jäsenvaltioiden kansallisia identiteettejä että eurooppalaisten yhteistä identiteettiä. Tämän perusteella voidaan päätellä, että Euroopan unionin identiteettipolitiikka näkyy myös Suomen rakennerahasto-ohjelmien viestinnässä.

Tarkastelin tutkimuksessani Suomen rakennerahasto-ohjelmien verkkosivujen viestintää identiteettien rakentamisessa. Tämä tutkimus täyttää aukkoa aiheen tutkimuksessa, sillä Euroopan unionin politiikan ja identiteettien välisestä suhteesta tiedetään melko vähän. Katson aineiston rajallisuuden olevan yksi tutkimukseni keskeisistä rajoitteista tutkimukseni tulosten yleistettävyyteen liittyen. Vaikka kaikkia unionin jäsenvaltioita koskevatkin samat viestintävaatimukset rakennerahastotoiminnassa, tutkimukseni tuloksista ei voida tehdä koko Euroopan unionin rakennerahastoviestintää koskevia yleistyksiä, sillä tutkimukseni aineisto on rajallinen ja sisältää vain yhden unionin jäsenvaltion rakennerahasto-ohjelmien hyödyntämän viestintäkanavan. Jatkotutkimuksen kohteena voisivat kuitenkin olla Suomen rakennerahasto-ohjelmien muut viestintäkanavat tai jopa muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden rakennerahastoviestintä sekä niiden osuus kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin rakentamisessa. Tällöin identiteettien diskursiivisesta rakentamisesta rakennerahastoviestinnässä saataisiin tätä tutkimusta kattavampi kuva.

Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin diskursiivisen rakentamisen tutkiminen limityy osaksi unionin identiteettipolitiikan toteutumista, mikä olisikin toinen kiinnostava jatkotutkimusaihe. Voidaan esimerkiksi pohtia, onko rakennerahastoviestintä oikea kanava unionin ideologioiden heijastamiseen ja identiteettipolitiikan toteuttamiseen

ruohonjuuritasolla. Rakennerahasto-ohjelmien tarkoituksena on ensisijaisesti EU:n jäsenvaltioiden sisäisten alueiden kehittäminen, kun taas esimerkiksi Erasmus+ -ohjelma nojaa Euroopan yhteiseen opetus- ja kulttuuriperintöön EU:n identiteettipolitiikan toteuttamisessa.

Lähteet

- Alapuro, R. (1998). Sivistyneistön ambivalentti suomalaisuus. Teoksessa P. Alasuutari & P. Ruuska (Toim.), *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti* (s. 175–189). Vastapaino.
- Alasuutari, P. (1998). Älymystö ja kansakunta. Teoksessa P. Alasuutari & P. Ruuska (Toim.), *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti* (s. 153–174). Vastapaino.
- Alasuutari, P. & Ruuska, P. (1998). Johdanto. Teoksessa P. Alasuutari & P. Ruuska (Toim.), *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti* (s. 5–18). Vastapaino.
- Anttila, J. (2007). *Kansallinen identiteetti ja suomalaiseksi samastuminen*. Yliopistopaino.
- Apo, S. (1998). Suomalaisuuden stigmatisoinnin traditio. Teoksessa P. Alasuutari & P. Ruuska (Toim.), *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti* (s. 83–128). Vastapaino.
- Breakwell, G. M. (2004). Identity Change. Teoksessa R. Herrmann, T. Risse & M. Brewer (Toim.), *Transnational Identities. Becoming European in the EU* (s. 25–39). Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Brubaker, R. (1996). *Nationalism reframed. Nationhood and the national question in the New Europe*. Cambridge University Press.
- Bruter, M. (2004). Civic and Cultural Components of a European Identity. Teoksessa R. Herrmann, T. Risse & M. Brewer (Toim.), *Transnational Identities. Becoming European in the EU* (s. 188–213). Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

- Castano, E. (2004). European Identity. Teoksessa R. Herrmann, T. Risse & M. Brewer (Toim.), *Transnational Identities. Becoming European in the EU* (s. 40–58). Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Capello, R. & Perucca, G. (2019a). Cohesion Policy and European identity building: Trust as a mediating element. *Regional Science Policy & Practice*, 11(4), 637–653. DOI: 10.1111/rsp3.12229
- Capello, R. & Perucca, G. (2019b). From Cohesion Policy Implementation to European Identity. *Regional Science Policy & Practice*, 11(4), 631–636. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1111/rsp3.12219>
- Chilton, P. (2005). Missing links in mainstream CDA. Modules, blends and the critical instinct. Teoksessa R. Wodak & P. Chilton (Toim.), *New Agenda in (Critical) Discourse Analysis: Theory, methodology and interdisciplinarity* (s. 19–52). John Benjamins Publishing Company.
- Chilton, P. & Wodak, R. (2005). Preface. Teoksessa R. Wodak & P. Chilton (Toim.), *New Agenda in (Critical) Discourse Analysis: Theory, methodology and interdisciplinarity* (s. XI–XVIII). John Benjamins Publishing Company.
- Cooren, F. (2015). *Organizational Discourse: Communication and Constitution*. Polity Press.
- Euroopan komissio. (2005). *Eurobarometri 63.4. Kansalaismielipide Euroopan unionista. Kevät 2005*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb63/eb63_nat_fi.pdf

- Euroopan komissio. (2018). *Standard Eurobarometri 90. Kansalaismielipide Euroopan unionissa*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta https://ec.europa.eu/finland/sites/finland/files/eb90_nat_fi_fi.pdf
- Euroopan komissio. (2020a). *EU:n rahoitusohjelmat*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes_fi
- Euroopan komissio. (2020b). *Lainsäädäntö*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta https://ec.europa.eu/regional_policy/fi/policy/communication/legislation/
- Euroopan unioni. (2020). *Perustietoa Euroopan unionista*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_fi
- Euroopan unionin virallinen lehti. (2007, 17. joulukuuta). *Lissabonin sopimus. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta*. Noudettu 2020-05-19 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=FI>
- Fairclough, N. (1995a). *Media Discourse*. Hodder Education.
- Fairclough, N. (1995b). *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Longman.
- Fairclough, N. (1997). *Miten media puhuu*. Vastapaino.
- Finell, E., Olakivi, A., Leibkind, K. & Lipsanen, J. (2013). Does it matter how I perceive my nation? National symbols, national identification and attitudes toward immigrants. *Scandinavian Journal of Psychology*, 54(6), 529–535. DOI: 10.1111/sjop.12082

- Fowler, R. (1996). On critical linguistics. Teoksessa C. Caldas-Coulthard & M. Coulthard (Toim.), *Texts and Practices. Readings in Critical Discourse Analysis* (s. 3–14). Routledge.
- Gordon, T. (2002). Kansallisuuden sukupuolittuneet tilat. Teoksessa T. Gordon, K. Komulainen & K. Lempiäinen (Toim.), *Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli* (s. 37–55). Vastapaino.
- Gourdères, F. (2020). *Innovaatiopolitiikka*. Euroopan parlamentti. Noudettu 2020-06-04 osoitteesta <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/67/innovaatiopolitiikka>
- Hall, S. (1999). *Identiteetti*. Vastapaino.
- Herrmann, R. & Brewer, M. (2004). Identities and Institutions: Becoming European in the EU. Teoksessa R. Herrmann, T. Risse & M. Brewer (Toim.), *Transnational Identities. Becoming European in the EU* (s. 1–22). Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Iskra, K. (2020). *Viestintäpolitiikka*. Euroopan parlamentti. Noudettu 2020-05-22 osoitteesta <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/144/communication-policy>
- Jokinen, A., & Juhila, K. (2016a). Kriittisyys ja analyttisyys. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila, & E. Suoninen, *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Jokinen, A., & Juhila, K. (2016b). Potentiaaliset ideologiset seuraukset. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila, & E. Suoninen, *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.

- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila, & E. Suoninen, *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Jääskeläinen, A. (1998). Kansallistava kansanrunous. Teoksessa Alasuutari, P. & Ruuska, P. (Toim.), *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti* (s. 41–82). Vastapaino.
- Jørgensen, M. & Phillips, L. (2002). *Discourse Analysis As Theory and Method*. Sage Publications.
- Kaasik-Krogerus, S. (2017, 26. kesäkuuta). *Kulttuuriperintö eurooppalaisessa identiteettipolitiikassa*. Poliitikasta. Noudettu 2020-05-22 osoitteesta <https://politiikasta.fi/kulttuuriperinto-eurooppalaisessa-identiteettipolitiikassa/>
- Kaunismaa, P. (1997). Keitä me olemme? Kollektiivisen identiteetin käsitteellisistä lähtökohdista. *Sociologia*, (3/97). Westermarck-seura.
- Kraus, P. (2008). *A Union of Diversity, Language, Identity and Polity-Building in Europe*. (1. painos). Cambridge University Press.
- Kress, G. (1985). Ideological Structures in Discourse. Teoksessa T. A. van Dijk (Toim.), *Handbook of Discourse Analysis. Volume 4. Discourse Analysis in Society* (s. 27–42). Academic Press.
- Kress, G. (1996). Representational resources and the production of subjectivity. Questions for the theoretical development of Critical Discourse Analysis in a multicultural society. Teoksessa C. Caldas-Coulthard & M. Coulthard (Toim.), *Texts and Practices. Readings in Critical Discourse Analysis* (s. 15–31). Routledge.

- Krzyżanowski, M. (2018). Social media in/and the politics of the European Union. Politico-organizational communication, institutional cultures and self-inflicted elitism. *Journal of Language & Politics*, 17(2), 281–304. DOI: 10.1075/jlp.18001.krz
- Kujawa, M. (2014). *Itä-Eurooppa takaisin raiteilleen. Latvian, Puolan ja Slovenian rautatiet EU:n koheesiopolitiikan kohteena* [pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto]. Noudettu 2020-05-19 osoitteesta <https://core.ac.uk/download/pdf/20537738.pdf>
- Laffan, B. (2004). The European Union and Its Institutions as “Identity Builders”. Teoksessa R. Herrmann, T. Risse & M. Brewer (Toim.), *Transnational Identities. Becoming European in the EU* (s. 75–96). Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- López-Bazo, E. & Royela, V. (2017). “Mapping the determinants of EU citizen’s perception and identification”. DOI: [//doi.org/10.6092/unibo/amsacta/5765](https://doi.org/10.6092/unibo/amsacta/5765)
- Mendez, C. & Bachtler, J. (2016). *European identity and citizen attitudes to cohesion policy: What do we know?* Cohesify research paper 1. University of Starthclyde.
- Mummendey, A. & Waldutz, S. (2004). National Differences and European Plurality. Teoksessa R. Herrmann, T. Risse & M. Brewer (Toim.), *Transnational Identities. Becoming European in the EU* (s. 59–72). Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Mosaiikki, ry. (2020). *Arvot*. Mosaiikki ry – Euroopan parlamentin tiedotushanke. Noudettu 2020-06-04 osoitteesta <http://europarlamentti.info/fi/arvot-ja-tavoitteet/arvot/>
- Oinonen, E., Blom, R. & Melin, H. (2005). *Onni on olla suomalainen? Kansallinen identiteetti ja kansalaisuus. Raportti ISSP 2003 ja 2004 Suomen aineistosta. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 1*. Yliopistopaino.

- Paasi, A. (1986). Neljä maakuntaa. Maantieteellinen tutkimus aluetietoisuuden kehittymisestä. Teoksessa A. Paasi, *The Institutionalization of Regions. Theory and Comparative Case Studies* (s. 23–297). Joensuun yliopisto.
- Paasi, A. (1998). Koulutus kansallisena projektina. Teoksessa P. Alasuutari & P. Ruuska (Toim.), *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti* (s. 215–250). Vastapaino.
- Peltonen, M. (1998). Omakuvamme murroskohdat. Maisema ja kieli suomalaisuuskäsitusten perusaineiksina. Teoksessa P. Alasuutari & P. Ruuska (Toim.), *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti* (s. 19–39). Vastapaino.
- Rakennerahastot.fi. (2019, 5. syyskuuta). *Aluekehittämislainsäädännön uudistamista koskeva informaatio- ja kuulemistilaisuus 12.9*. Rakennerahastot.fi. Noudettu 2020-06-04 osoitteesta https://www.rakennerahastot.fi/uutiset/-/asset_publisher/qHpGdt1L1TwR/content/aluekehittamislainsaadannon-uudistamista-koskeva-informaatio-ja-kuulemistilaisuus-12-9-/maximized
- Reicher, S., Spears, R. & Haslam, S. A. (2010). The Social Identity Approach in Social Psychology. Teoksessa M. Wetherell & C. T. Mohanty (Toim.), *The SAGE Handbook of Identities* (s. 45–62). Sage.
- Risse, T. (2003). The Euro between national and European identity. *Journal of European Public Policy*, 10(4), 487–505. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1080/1350176032000101235>
- Ruuska, P. (1998). Mennyt tulevaisuutena. Teoksessa P. Alasuutari & P. Ruuska (Toim.), *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti* (s. 281–311). Vastapaino.

- Saukkonen, P. (1997). Intellektuaalinen rooli ja kansallinen identiteetti. Teoksessa P. Karkama & H. Koivisto (Toim.), *Älymystön jäljillä. Kirjoituksia suomalaisesta sivistyneistöstä ja älymystöstä* (s. 332–347). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tajfel, H. (1981). Introduction. Teoksessa H. Tajfel (Toim.), *Social identity and intergroup relations* (s. 1–12). Cambridge University Press.
- Therborn, G. (1995). *European Modernity and Beyond. The Trajectory of European Societies 1945–2000*. Sage.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2011). *Rakennerahastot*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta http://www.rakennerahastot.fi/vanhat_sivut/rakennerahastot/fi/02_eu_rr_ohjelmat/index.html
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020a). *Mitä rakennerahastot ovat?* Noudettu 2020-02-23 osoitteesta <http://www.rakennerahastot.fi/mita-rakennerahastot-ovat>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020b). *Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelma. Viestintästrategia*. Noudettu 2020-03-03 osoitteesta <http://www.rakennerahastot.fi/documents/10179/792177/Kestävää%20kasvua+ja+työtä%202014–2020+–%20Suomen+rakennerahasto-ohjelman+viestintästrategia.pdf/64857ac2-e3ed-449e-b883-76318ff6dd94>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020c). *Rakennerahastot.fi. Etusivu*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta <http://www.rakennerahastot.fi/etusivu>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020d). *Rakennerahastot.fi. Pohjois-Suomi. Uutiset*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta <http://www.rakennerahastot.fi/web/pohjois-suomen-suuralue/uutiset>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020e). *Rakennerahastot.fi. Länsi-Suomi. Uutiset*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta <http://www.rakennerahastot.fi/web/lansi-suomen-suur-alue/uutiset>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020f). *Rakennerahastot.fi. Itä-Suomi. Uutiset*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta <http://www.rakennerahastot.fi/web/ita-suomen-suur-alue/uutiset>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020g). *Mitkä ovat ohjelman toimintalinjat ja erityistavoitteet?* Noudettu 2020-02-23 osoitteesta <https://www.rakennerahastot.fi/kestavaa-kasvua-ja-tyota-2014-2020-ohjelma>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020h). *Kestävää kasvua ja työtä -ohjelman rahoitus*. Noudettu 2020-02-23 osoitteesta <https://www.rakennerahastot.fi/ohjelman-rahoitus>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020i). *Viestintäohje rakennerahastohankkeille*. Noudettu 2020-02-25 osoitteesta <http://www.rakennerahastot.fi/documents/10179/11031/Viestintaohje+rakennerahastohankkeille+2014+2020.pdf/3357fea0-56d5-4efa-a6ea-cd9c997802a3>

Ulkoasiainministeriö. (2009). *Mitä hyvää EU:sta?* Noudettu 2020-02-23 osoitteesta <https://eurooppatiedotus.fi/2009/05/29/mita-hyvaa-eusta/>

Ulkoasiainministeriö. (2017). *Jacques Delors, President of the CEC, received Esko Aho, Finnish Prime Minister*. Noudettu 2019-11-12 osoitteesta <https://eurooppatiedotus.fi/suomi-ja-eu/suomen-tie-jasenytyteen/jacques-delors-president-of-the-cec-received-esko-aho-finnish-prime-minister/>

Van Dijk, T. A. (1985). Introduction: The Role of Discourse Analysis in Society. Teoksessa T. A. van Dijk (Toim.), *Handbook of Discourse Analysis. Volume 4. Discourse Analysis in Society* (s. 1–8). Academic Press.

Van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Context. A Sociocognitive Approach*. Cambridge University Press.

Van Mol, C. (2013). Intra-European Student Mobility and European Identity: A Successful Marriage? *Population, Space and Place*, 19(2), 209–222. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1002/psp.1752>

Wodak, R. & Wright, S. (2006). The European Union in Cyberspace. Multilingual Democratic Participation in a virtual public sphere? *Journal of Language and Politics*, 5(2), 251–275. DOI: 10.1075/jlp.5.2.07wod

Aineisto

Julkaisun numero	Julkaisun otsikko	Päivämäärä	Julkaisualusta	Suuralueen pää-uutissivu
1	Keksintötehdas Proto avattu Tallinnassa	23.12.2019	Valtakunnalliset sivut	https://www.rakennerahastot.fi/uutiset
2	INIO- ja INFORM -viestintäverkostojen kokouksessa katsaus menneeseen ja kurkistus tulevaan	18.12.2019		
3	Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 - Suomen rakennerahasto-ohjelma EU:n edistyneimpiä	18.12.2019		
4	Rakennerahasto-ohjelma hyvässä vauhdissa	7.11.2019		
5	Itämeristrategia näkyväksi tulevan ohjelma-kauden kansallisissa rakennerahasto-ohjelmissä – alueen jäsenmaat koolla Brysselissä Suomen johdolla	2.10.2019		
6	Tasa-arvo nähtävä ratkaisuna aluekehittämisessä: miehet tarvitaan mukaan	2.10.2019		
7	Suomen rakennerahasto-ohjelmissä on petoksille nollatoleranssi	23.9.2019		
8	Suomen pj-kauden tavoitteet koheesioasetusten 2021–27 osalta	16.7.2019		
9	Euroopan komission viestintäverkostot INFORM ja INIO kokoonoutuivat toukokuussa	19.6.2019		
10	Takausohjelma auttaa pk-yrityksiä helpottamalla rahoituksen saantia	19.6.2019		
11	Saavutettavuusvaatimukset ja rakennerahastot	2.12.2019	Etelä-Suomen suuralueen sivut	https://www.rakennerahastot.fi/web/etela-suomen-suuralue/uutiset
12	Syksyn EAKR-rahoitushakuun 54 hakemusta	24.10.2019		

13	Hanke-esittely (EAKR): Rehome – uudet oival- tavat hätmajoitusrat- kaisut	18.10.2019		
14	Regio Stars -kilpailun voittajat palkittiin Brys- selissä	10.10.2019		
15	Syksyn ESR-haku Hä- meen ELY-keskuksessa	7.10.2019		
16	Keväällä päättyneestä EAKR-hausta Etelä-Suo- meen 16 miljoonaa eu- roa hankerahoitusta	13.8.2019		
17	Hankevideo nopeasti ja helposti -webinaarital- lenne katsottavissa	1.8.2019		
18	Etelä-Suomeen yh- teensä 8,2 miljoonaa euroa ESR-hankkeisiin ja yrityksille	12.7.2019		
19	Regio Stars -finalistit julki – RANTA-hanke fi- naaliin	11.7.2019		
20	EU-maiden rakennera- hastoviranomaisten IQ- Net -verkosto kokoontui Suomessa	20.6.2019		
21	Your Gateway to Bio-Bu- siness in Asia -hanke sil- lanrakentajana ainutlaa- tuiselle suomalais-japa- nilaiselle metsäbiota- lousyhteistyölle	9.12.2019	Itä-Suomen suur- alueen sivut	<a href="https://www.rakennerahas-
tot.fi/web/ita-
suomen-suur-
alue/uuti-
set#.Xph3Fy9IZZ0">https://www.ra- kennerahas- tot.fi/web/ita- suomen-suur- alue/uuti- set#.Xph3Fy9IZZ0
22	Bioteollisuusalue val- mistui Lieksaan	9.12.2019		
23	Rautavaara taklaa työ- ja toimintakyvyn kartoi- tuksella työttömyyttä	5.12.2019		
24	Rohkeita avauksia työt- tömyyden puolitta- miseksi	14.10.2019		
25	Kynnys pyytää apua ma- daltui	11.10.2019		
26	Kannanotto EU:n alue- ja rakennepolitiikan 2021–2027 varojen ja- koon	11.10.2019		
27	Itä-Suomen hankehaun syksyn satoa	11.10.2019		

28	Pohjois-Karjalan Maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) kevätkokouksessa käsiteltiin isoja hankehakemuksia	11.6.2019		
29	ELY-keskuksen rahoituskampanjan tulos - Yritykset uskovat tulevaan, kehittävät ja investoivat	11.6.2019		
30	Itä-Suomen kevään 2019 hankehaun hedelmiä	11.6.2019		
31	ESR haussa saatiin 53 hakemusta – Sparrausta uusille hankkeille tarjolla	20.3.2019	Länsi-Suomen suuralueen sivut	https://www.rakennerahastot.fi/web/lansi-suomen-suuralue/uutiset
32	Tuleeko tulosta? Keski-Suomen rakennerahastot väliarviossa	12.3.2019		
33	Uusia rahoitusasiantuntijoita ESR-puolella	13.12.2018		
34	Loppukiri -tapahtuma keräsi ison joukon hanketoimijoita yhteen Keski-Suomessa	14.11.2018		
35	Tekoälyn sovelluksiin haetaan rakennerahastojen tukea	29.10.2018		
36	Temaattiset torstait kevään osalta ohi – Materiaalit ovat nyt saatavilla!	9.5.2018		
37	Hankemäärän kasvulla vaikutusta myös maksatushakemusten käsitteilyaikoihin	13.3.2018		
38	Avataan ovet hankkeisiin	27.2.2018		
39	Vinkit hyvään hakemukseen	16.1.2018		
40	Tekoälyn, robotiikan ja avoimen datan sovellusten kehittämiseen haettiin EAKR-tukea	23.10.2017		
41	ApuaDigiin -verkkopalvelu auttaa pk-yrityksiä digitalisaatiossa	16.12.2019	Pohjois-Suomen suuralueen sivut	

42	Kaivosten vesistövaikutukset voidaan ennustaa aiempaa tarkemmin – Uutta tietoa myös piilaantuneiden vesien avuksi	29.11.2019		https://www.rakennerahastot.fi/web/pohjois-suomen-suuralue/uutiset
43	Työtä metsässä	25.10.2019		
44	Eurooppalainen super-tietokone Kajaaniin tehostamaan tieteen suurteholaskentaa ja eurooppalaista yhteistyötä – EAKR-rahoitus osana isoja investointikokonaisuuksia	8.10.2019		
45	Tervolan keskustan kehittäminen parantamalla maantietä 19571	2.9.2019		
46	Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa	31.7.2019		
47	Älyliikenteen testausta Lapissa	18.6.2019		
48	Tiikerinloikka Digitalisaatioon	27.5.2019		
49	Moderni tekniikka ja menneisyys kohtaavat Rokualla	24.4.2019		
50	Euroopan sosiaalirahaston kehittämistoiminta vaikuttaa merkittävästi Pohjois-Suomessa	21.2.2019		